

Za 2 K 74 h.

SBORNÍK 3. ŘÍJEN — 1906.

Studium

Pořadatel, vydavatel i nakladatel
JOSEF FLORIAN VE STARÉ ŘÍŠI
— na Moravě. —

OBSAH

„Unam Sanctam“, bulla papeže Bonifáce VIII. (Přeložil Jakub Deml). *Chy*

List Vincence Ferrerského k Benediktu XIII. o konci světa. (Přeložil J. Deml).

Sestra Emmerichova od Barbeye d'Aurevillyho. (Přeložil Josef Florian).

Mistra Eckeharta Traktát o Odloučenosti. (Přeložil Dr. Alois Lang).

Z „Moudrosti“ Verlainovy devět básní. (Přeložil Josef Florian).

Úvod k Prorokům Minulosti od Barbeye d'Aurevillyho. (Přel. Jos. Florian).

Z knihy „Krvavý Pot“ od Leona Bloy „Čtyřadvacet uší Lesní Tlamy“ a „Pruské Vánoce“. (Přel. J. Florian).

Z Baudelairových „Květů zla“ dvě básně. (Přeložil Josef Florian).

Prolog z knihy Volské kůže od Poltiho. (Přeložil Josef Florian).

Básník Ghetta: Morris Rosenfeld. (Přel. F. Odvalil).

O. Přezina: Sen jeden x
Dílo Otokara Březiny. Napsal J. Deml.

„Už záhy přijde svatý Duch a pamfletem je revoluce“. Báseň od Viktora Dyka.

Bulla
„UNAM SANCTAM“
papeže Boniface VIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

NAM SANCTAM Ecclesiam catholicam et ipsam apostolicam urgente fide credere cogimur et tenere / nosque hanc firmiter credimus / et simpliciter confitemur / extra quam nec salus est / nec remissio peccatorum / sponso in canticis proclamante Una est columba mea perfecta mea / una est matris suae / electa genitricis suae / quae unum corpus mysticum repraesentat / cuius corporis caput Christus / Christi vero Deus / in qua unus dominus / una fides / et unum baptisma.

NA VĚČNOU VĚCI PAMÁTKU.

JEDNU SVATOU, katolickou a apoštolskou Církev jakožto dogmatu jsme povinni věřiti a pravdy té se přidržovati; i činíme tak pevně a vyznáváme ji otevřeně; a kromě této Církve není ani spásy, ani odpuštění hříchův, jak praví ženich ve Velepísni: „Jediná jest holubice má, dokonalá má, jediná jest matky své, vyvolená rodičky své.“ Ona představuje jediné mystické tělo, jehožto hlavou je Kristus a Kristovou Bůh; v ní jest jeden pán, jedna víra, jeden křest.

Una nempe fuit diluvii tempore arca
Noë / unam Ecclesiam praefigurans / quae
in uno cubito consummata. unum Noë vi-
delicet gubernatorem habuit, et rectorem,
extra quam omnia subsistentia super terram
legimus fuisse deleta.

Hanc veneramur et unicam / dicente
Domino in propheta / Erue a framea / Deus
animam meam / et de manu canis unicam
meam. Pro anima enim id est pro seipso
capite simul oravit / et corpore / quod cor-
pus / unicam scilicet Ecclesiam nominavit /
propter sponsi fidei sacramentorum / et ca-
ritatis Ecclesiae unitatem.

Haec est tunica illa Domini inconsutilis /
quae scissa non fuit / sed sorte provenit.

Igitur Ecclesiae unius et unicae / unum
corpus / unum caput / non duo capita quasi
monstrum / Christus scilicet / et Christi vi-
carius / Petrus / Petrique successor dicente
Domino ipsi Petro / Pasce oves meas / meas
inquit / et generaliter / non singulariter has
vel illas / per quod commisisse sibi intelli-
gitur universas.

Sive ergo Graeci sive alii / se dicant
Petro / eiusque successoribus / non esse
commissos / fateantur necesse est se de
ovibus Christi non esse / dicente Domino
in Johanne / unum ovile unum et unicum
esse pastorem.

In hac eiusque potestate duos esse

Neb jedna takto byla v době potopy archa Noemova, kteráž jednu Církev předobrazujíc, dle jedné míry byla zhotovena, jednoho pouze správce a řiditele měla, totiž Noema, a všechno, co bylo na zemi mimo ni, jak čteme, bylo zahubeno.

A tuto ctíme, tuto jedinou, dle slova Páně u proroka „Vytrhni od meče, Bože, duši mou: a z ruky psa jedinkou mou.“ Neboť za duši, to jest za sebe sama, hlavu, se modlil a spolu za tělo, kteréž tělo nazval „jedinkou“, maje na zřeteli Církev — pro jednotu ženicha, víry, svátostí a lásky Církve.

Ona jest tou sukni Páně, nesešivanou, jež nebyla roztržena, nýbrž připadla losem.

Má tudíž tato jedna a jediná Církev jedno tělo, jednu hlavu, nikoli dvě hlavy jako nestvůra; totiž Krista, a Kristova zástupce: Petra, a Petrova následníka, podle slov Páně k Petrovi „Pasiž ovce mé“: „mé“ pravil, a všeobecně, ne pouze „tyto“ nebo „ony“, z čehož patrně, že mu odevzdal všechny.

Jestliže tedy Řekové anebo jiní tvrdí, že Petrovi a jeho nástupcům svěření nejsou, nutně tím vyznávají, že nejsou z ovčí Kristových, kdyžť Pán u Jana praví, že jest pouze jeden ovčinec a jeden jediný pastýř.

Že jsou v této jeho moci meče dva,

gladios / spiritualem videlicet et temporalem,
evangelicis dictis instruimur.

Nam dicentibus apostolis / ecce gladii
duo hic / in Ecclesia scilicet cum apostoli
loquerentur / non respondit Dominus nimis
esse / sed satis.

Certe qui in potestate Petri temporalem
gladium esse negat / male verbum attendit
Domini proferentis / Converte gladium tuum
in vaginam.

Uterque ergo est in potestate Ecclesiae
spiritualis scilicet gladius / et materialis /
sed is quidem pro Ecclesia / ille vero ab
Ecclesia exercendus / ille sacerdotis / is manu
regum et militum / sed ad nutum et pati-
entiam sacerdotis.

Oportet autem gladium esse sub gladio
et temporalem auctoritatem spirituali subiici
potestati. Nam cum dicat apostolus / non
est potestas nisi a Deo / quae autem a Deo
sunt / ordinata / sunt non ordinata essent /
nisi gladius esset sub gladio / et tamquam
inferior reduceretur per alium in suprema.

Nam secundum beatum Dionysium /
lex divinitatis est / infima per media / in
suprema reduci.

Non ergo secundum ordinem universi /
omnia aequae ac immediate / sed infima per
media inferiora per superiora / ad ordinem
reducuntur.

Spiritualem autem et dignitate / et no-

totiž duchovní a světský, o tom nás poučují výroky evangelické.

Neboť když řekli apoštolé : „Hle, dva meče zde!“ totiž v Církvi — na ta slova apoštolů neodpověděl Pán, že to mnoho, nýbrž : „Dostíť jest!“

Rozhodně, kdo tvrdí, že světský meč není v moci Petrově, špatně si všímá slova Páně, říkajícího : „Schovej meč svůj do pochvy!“

Obojí tedy meč jest v moci Církve, totiž duchovní i hmotný, ale tento musí se sice tasiti pro Církev, oním však Církev vládne; meč duchovní ruka kněze třímá, meč hmotný králů a vojínů, ale na pokyn kněze a dokud on strpí.

Musí však býti meč pod mečem, a autorita světská podrobena moci duchovní. Neboť když praví apoštol : „není mocnosti leč od Boha, a kteréž od Boha jsou, zřízeny jsou,“ nebyly by zřízeny, kdyby meč nebyl pod mečem a jakožto nižší kdyby druhým nebyl veden k tomu Nejvyššímu.

Neboť dle blahoslaveného Dionysia takový jest zákon božský, že věci nejnižší převáděny bývají v nejvyšší prostředními.

Dle vesměrného zákona nejsou tedy všechny věci pořádány stejně a bezprostředně, nýbrž vždy nejnižší prostředními, nižší vyššími.

Že však moc duchovní důstojnosti a

bilitate / terrenam quamlibet praecellere
pótestatem / oportet tanto clarius nos fateri /
quanto spiritualia temporalia antecellunt.
Quod etiam ex decimarum datione et bene-
dictione / ex ipsius potestatis acceptione /
ex ipsarum rerum gubernatione / claris oculis
intuemur. Nam veritate testante / spiritualis
potestas terrenam potestatem instituere
habet / et iudicare si bona non fuerit. Sic
de Ecclesia / et ecclesiastica potestate veri-
ficatur vaticinium Jeremiae Ecce constitui
te hodie super gentes et regna / et caetera
quae sequuntur.

Ergo si deviat terrena potestas / iudi-
cabitur a potestate spirituali / sed si deviat
spiritualis minor a suo superiori. Si vero
suprema a solo Deo / non ab homine po-
terit iudicari / testante apostolo : Spiritualis
homo iudicat omnia / ipse a nemine iudicatur.

Est autem haec auctoritas / etsi data
sit homini et exerceatur per hominem / non
humana / sed potius divina potestas / ore
divino Petro data / sibique / suisque succes-
soribus in ipso Christo / quem confessus
fuit / petra firmata / dicente Domino ipsi
Petro : Quodcumque ligaveris etc.

Quicumque igitur huic potestati a Deo
sic ordinatae resistit / Dei ordinationi re-

vznešeností převyšuje kteroukoli světskou, musíme vyznávatí tím zřetelněji, oč věci duchovní předčí věci časné. A totéž na první pohled jasnými očima vidíme také z odvádění desátků, žehnání a svěcení, (z obřadu a) způsobu, jakým se tato moc přijímá, ze samého věci řízení. Neboť podle svědectví pravdy má duchovní moc světskou dosazovati, a nebyla-li by dobrá, souditi.

O Církvi a církevní moci potvrzuje se tuto proroctví Jeremiášovo: „Hle, ustanovil jsem tě dnes nad národy a nad královstvími“ a ostatní, co následuje. (Jerem. 1, 10.)

Jestliže tedy z pravé cesty vybočí moc světská, souzena bude mocí duchovní; jestliže však vybočí duchovní nižší, (souzena bude) svým představeným. Bůh, nikoli člověk bude ji moci souditi, jak dosvědčuje apoštol: „Duchovní člověk posoudí všechno, sám však od žádného není souzen.“

Není však tato autorita, ač dána člověku a vykonávána člověkem, nikterak lidská, nýbrž spíše mocí Boží, slovem božím odevzaná Petrovi, jemu i nástupcům jeho v Kristu, kterýmžto slovem Božím vysvědčeno bylo o něm, že jest skála utvrzená, dle slov Páně k témuž Petrovi: „Cokoli svážeš etc.“

Kdožkoli této moci od Boha tak zřízené se protiví, zřízení božímu se protiví,

sistit / nisi duo sicut Manichaeus fingat esse
principia / quod falsum / et haereticum iudi-
camus / quia testante Moyse / non in prin-
cipiis / sed in principio / coelum Deus creavit
et terram.

Porro subesse romano pontifici omni
humanae creaturae declaramus / dicimus /
et diffinimus omnino esse de necessitate
salutis. Datum Laterani XIV. Kal. decembris.
Anno octavo.

leda že by jako Manichej předstíral dva principy, což však považujeme za falešné a kacířské, poněvač dle svědectví Mojžíšova, nikoli na počátcích,* nýbrž na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.

Na základě toho prohlašujeme, pravíme a definujeme, že veškerému pokolení lidskému ke spáse nevyhnutelně třeba jest, podrobenu býti římskému Veleknězi. Dáno v Lateráně 18. listopadu, v roce osmém (Našeho Pontifikátu).

(Přeložil Jakub Deml.)

* Slovní hříčku — je-li vůbec dovoleno, při Listě nejvyšší Autority, tak krutém pro modernisty všeho druhu, mluvit o „hříčce“! — tohoto místa, spočívající na slovech „principiis—principio“, přeložil bych nejraději takto: „Dle svědectví Mojžíšova nestvořil Bůh zemi na principech, nýbrž na Počátku — jak na ruku dává ono místo Apokalypsy (22, 13): „Ego sum Alfa et Omega .. principium et finis.“ J. D.

**LIST VINCENCE FERRERSKÉHO
K BENEDIKTU XIII. O KONCI
:: SVĚTA. ::**

LIST BRATRA VINCENCE O DOBĚ ANTIKRISTA A O KONCI SVĚTA.

Jeho Svatosti Pánu našemu, Veleknězi Benediktu XIII. sluha neužitečný Bratr Vincenc, kazatel Ferrerský, sebe celého a vše, co koná a učí, k šlépějím nohou blahoslavených. Apoštol Pavel, jsa již dlouhá léta hlasatelem Evangelia a maje svěřený i úřad Apoštolský, konečně, podle zjevení vstupuje do Jerusáléma, rozmlouval s Petrem a jinými o Evangeliu, které kázal mezi národy, aby snad nadarmo nyní nebo prvé byl neběžel, jak sám praví ke Galatským v hlavě druhé, rovněž i všichni Apoštolé, vrátivše se od kázání, k němuž měli božské poslání, a jež bedlivě vykonali, sešedše se ke Kristu, zvěštovali jemu všecko, co byli činili a učili, jak je u Marka v kapitole šesté. Pročež vaší Svatosti, jež zastupuje Krista a má v moci stolicí Petrovu na zemi, v tomto svém listě upřímně uvádím to, co po světě delší čas jsem kázal, zvláště o konci světa a o době Antikrista, tím více, kdyžtě jeho Svatost přikazuje to úsilovně. O době

P. FAGES, HISTOIRE DE SAINT VINCENT FERRIER.

totiž Antikrista a o konci světa pronášívám ve svých řečích závěrů čtvero.

Závěr první jest, že doba Antikrista a konec světa spadají v jedno časově. A důvodem toho je krátkost času trvání světa po smrti Antikristově. Neboť na základě Svatého Písma doba trvání tohoto světa po smrti Antikristově nepřesahuje pět a čtyřicet dní, jež podle svatých Doktorů dá Bůh ku pokání těm, kdož Antikristem byli svedeni.

A to máme z textu Daniela proroka v hlavě dvanácté, kde se praví takto: *»Od času, když odjata bude oběť ustavičná, a postavena bude ohavnost v zpuštění, (bude) dnů tisíc dvě stě a devadesát. Blahoslavený, kterýž dočká a přijde až ke dnům tisíci třem stům tisíci pěti.«* Dále podle výkladů a postill Doktorů, počet první, totiž tisíc dvě stě devadesát dní, jenž zaujímá tři roky a půl, jest doba vlády, čili monarchie Antikristovy, přidá-li se v počtu druhém pět a čtyřicet dní, jak počítajícimu zcela zřejmo: a oněch pět a čtyřicet dní dle Doktorů rozuměti jest o čase, v němž bude trvati svět po smrti Antikristově.

Jest pravda, že o tom někteří pochybují dvojm způsobem. Předně uvádějí pochybnost, zdali oněch pět a čtyřicet dní má se rozuměti o dnech obvyklých nebo o dnech s významem roku, jakož někdy ve Svatém Písmě den se přijímá za rok. Ale zdá se mi, že netřeba

o této věci býti v rozpacích. Neboť sečte-li se doba vlády Antikristovy a doba po jeho smrti v počet jeden, totiž jeden tisíc tři sta třicet pět dní, jak praveno, nezdá se pravdě podobným, žeby jedna část téhož počtu, to jest jeden tisíc dvě stě devadesát dní mohla se přijímati za dni obvyklé a část druhá, to jest pět a čtyřicet dní, za dni roční. Neboť text Svatého Písma podotýká zřejmě, že po smrti Antikrista nebude roků, ale že Antikrist, jinak nazvaný Gog, v posledním z roků světa ještě bude žíti. Praví text Ezechielův v hlavě třicáté osmé: *»I stala se řeč Hospodinova ke mně, řkoucí: Synu člověčí, postav tvář svou proti Gogovi.«* A to se vyrozumívá, podle všech doktorů, právě o Antikristovi. K tomu ještě potom dí text: *»Toto praví Pán Bůh. Aj já k tobě, Gogu.«* A níže: *»V nejposlednějším z let přijdeš do země, kteráž se navrátila od meče atd.«* To jest k Církvi bojující. Z textu Ezechiele Proroka jest tedy zřejmo, že po smrti Antikrista nebude roků, nýbrž že Antikrist ještě bude živ v posledním z roků světa. A nevádí, co praví Ezechiel v kapitole třicáté deváté, že po smrti Antikrista, to jest též Goga, pálena bude ohněm zbroj vojska jeho po sedm let a že je pohřbívati budou po sedm měsíců. Neb tento počet sedmi v létech a měsících, jest podle všech postill a komentářů jen konkrétní označení věčného odsouzení v pekle.

Za druhé, přicházejí s pochybností, není-li těch dní obyčejných trvání tohoto světa po smrti Antikristově vlastně víc než čtyřicet pět, kdyžže text toho nepopírá výslovně. Ale když text Písma Svatého neuvádí leč určitě čtyřicet pět dní, znamenalo by to hádati a bezdůvodně mysliti, že bude více dní po smrti Antikristově než čtyřicet pět. A řeklo-li by se, že v době tak krátké nemohl by veškeren svět býti uvědoměn o smrti Antikristově tak, aby národové mohli se obrátiti a činiti pokání, na to někteří odpovídají, že onen počet pět a čtyřiceti dní dlužno začínati od doby té, kdy smrt Antikrista bude všeobecně rozhlášena: neboť tehdy se říká, že se něco děje, když se to stává známým. Jiní zase jsou toho mínění, že Bůh, jenž právě takový počet dní ustanovil k pokání, sám skrze anděly nebo nějakým strašným znamením veškerému světu viditelným, anebo jiným způsobem, dle řádu své prozřetelnosti, náhle všem národům zjeví Antikristovu smrt a odsouzení.

Závěr druhý jest ten, že před narozením Antikrista byl onen čas všem lidem ukryt všeobecně. Tento závěr má své zdůvodnění na dvou místech Písma Svatého, předně u sv. Matouše v hlavě dvacáté čtvrté, kde učeníkům, žádajícím Krista: *»pověz nám, kdy tyto věci budou a které znamení bude příchodu Tvého a skonání světa«*, posléze v téže kapitole dává odpověď: *O tom pak dni*

a hodině nižádný neví, ani Andělé.« Druhé místo jest v prvé kapitole Skutků Apoštolských, kde učenníkům, o téže věci se tážajícím a řkoucím: »*Pane, v tomto-li čase navrátíš království Israelské,*« opět odpovídá Kristus: »*Neníť vaše věc znáti časy nebo chvíle* atd.«, kde jest důraz na slovech, řečených Apoštolům, neníť vaše věc, atd., jakoby se řeklo vojinům a jejich cvičitelům (respektive hrabatům) Hispanie: Není to vaše věc znáti čas anebo den války v zemi tatarské či armenské, protože se vás to netýká; ale znáti čas oné války v Tatarii nebo Armenii zajisté jest věcí Tatarů či Armenů, byť to byli třeba jen sedláci, protože se jich to týká. a nastala jim nutnost učiniti opatření. Ale právě tak nebylo potřeba ani Apoštolům, ani Doktorům anebo dávným světcům, znáti čas Antikristův nebo konec světa, ač mohli býti nejvyšší měrou osvětleni zjeveními boží moudrosti; za to ale bylo záhodno a potřebno, aby lidé, žijící po narození Antikrista, znali tento čas, aby mohli učiniti opatření a se přichystati, jsouce jinak třebas hříšníky nevědomými u porovnání s Apoštoly a jinými Učiteli z dávných Světců. A tak jest to přiměřeno řádu boží moudrosti, a vědění a shovívavosti, která vždycky od počátku světa dává předběžnou zprávu, ba vysílá i posly, aby upozornili lidi, kdykoli nějaké veliké soužení již již se má dostaviti na svět. Tak předeslala Noema před potopou,

Mojžíše před vysvobozením Israele, Amose před vyvrácením Aegypta, a jiné před zajetím desíti Pokolení, Jonáše a Nahuma před zkázou Ninive, Jeremiáše před vyhnanstvím Babylonským, Jana Křtitele, Předchůdce před zpusťšením země Judské, svaté Dominika a Františka, a jejich řády před příchodem Antikrista a koncem světa, neb o jednom i druhém z nich čte se v Církví, žepřišli jako předchůdcové blízkého soudu.

Z tohoto závěru vyloučena jsou dvě mylná mínění. Předně těch, kteří tvrdí, že od Vtělení Syna Božího až do konce světa uplyne právě takový čas, jaký uplynul od počátku světa k témuž Vtělení. A tito opírají své mínění o známou větu z proroka Habakuka v kapitole třetí: *»Hospodine, dílo tvé uprostřed let, obživ je; uprostřed let známé je učíň, když se hněváš, na milosrdenství se rozpo-meň atd.«* Ale toto mínění odporuje očividně závěru předeslanému a slovům Evangelia. Vímeť ze svatých Doktorů, že čas od počátku světa až po Vtělení Krista znali apoštolové i Proroci, a znám byl v Církví Boží všeobecně; a z toho by pak následovalo, že byl všeobecně znám i příchod Antikrista a konec světa, kdyžby čas od Vtělení Krista až ku konci světa byl týž. Ale slova Proroka Habakuka nesmějí se vyrozumívati o středu roků světo-vých, nýbrž správněji o středu let života člo-věkova, jenž trvá obyčejně asi sedmdesát let,

podle slov Davidových v žalmu osmdesátém devátém. A tak střed věku lidského jest doba asi třiceti pěti let, a v takovém stáří byl umučen Kristus. Nechtěl Kristus zemřít na počátku svých let, když byl maličký, rukou Herodesovou, aniž čekal smrti teprve na konci svých let, totiž ve stáří, nýbrž u prostřed, to jest ve věku mužném, zvolil umřít. U prostřed let v tomto tedy smyslu obživil Bůh dílo svoje smrtí Kristovou, a známé učinil dílo milosrdenství svého, před tím na pokolení lidské se hněvaje. V tom také smyslu praví se allegoricky v osobě Krista, u Isaiáše v hlavě třicáté osmé: *„Jáť jsem řekl: V polovici dnů svých půjdu k branám pekel.“* Neboť Kristus, umíraje ve věku mužném, ihned sestoupil do pekel, vysvobodit Otce Svaté. A nebo v tom případě, vykládají-li se slova Habakukova o středu roků světových, není tady slovo „střed“ pro označení stejnosti věku předcházejícího a následujícího, (z důvodu již řečeného), nýbrž dlužno brát „střed“ ve významu „mezi“. Neb ačkoli pád člověka byl se udál na počátku času, přece napravení jeho nemělo býti odloženo až na konec času, nýbrž mělo býti dokonáno v mezích obou časů. Jako se říká, že uprostřed mezi palcem a malíkem je prst prostřední, jenž je stejně vzdálen od obou krajních, tak se i říká, že uprostřed jsou svým umístěním jak ukazováček tak prostřední. A tímto způsobem se vyjadřuje

svatý Řehoř, říká, že Kristus vstal z mrtvých uprostřed noci, když přece vstal na úsvitě, jenž je přece uprostřed mezi začátkem noci a koncem; vyjádřil se tak, chtěje naznačiti časové „mezi“ a nikoliv „kdy“. Tímtož způsobem mluvil i David o osobě Krista, z mrtvých vstávajícího, říká v Žalmu stém osmnáctém: *»O půl noci vstával jsem, abych chválu vzdával tobě, atd.«*

Druhé mínění jest těch, kteříž praví, že bude tolik roků od Narození Krista do konce světa, kolik je veršů v Žaltáři, jakoby chtěli říci, že kterýkoli verš Žaltáře jest proroctvím jednoho roku od Narození Krista do konce světa; takže verš první totiž *Blahoslavený muž*, atd., bylo proroctvím pro první rok Kristův, verš druhý pro druhý rok, a tak dále. Ale toto mínění se odmítá, jako první, a nemá vůbec podkladu, leč předpojatost myslí.

Třetí závěr jest ten, že asi sto roků je skončeno, co Antikrist přijíti měl, a tento svět skonati doopravdy. Závěr tento jest dostatečně objasněn zjevením, které se stalo Svatému Dominiku a Františku, a podobně jiným svatým osobám, když se v Římě u Papeže domáhali potvrzení řádů svých, totiž zjevením tří kopí jimiž Kristus ve vzduchu mával proti světu ku jeho zkáze, jak podrobněji lze čísti v legendě o Svatém Dominiku, obsažené všeobecně v knize „Květy Svatých“. Neboť, vši-

mneme-li si dobře slov onoho zjevení, řečených Kristem k jeho Matce, pak oněch tří světu zhoubných kopí jsou: pronásledování Antikrista, záhuba světa ohněm, odbývání soudu. A zdá se, že to bylo naznačeno třemi oštěpy, jimiž zabit Absolon, zrádný syn Davida Krále, od Joaba, vůdce vojska, jak psáno v druhé knize Královské, v kapitole osmnácté, kdež se praví: *»Vzal tedy Joab tři kopí do ruky své a vrazil je v srdce Absolonovo.«* Neb tento odbojný svět a zrádný Bohu Otci, od Vůdce vojska jeho, totiž od Krista Pána, trojím výše řečeným kopím musí býti zničen a skončen.

K témuž závěru, subtilnějšími vývody, lze přijíti ze zjevení, daného Janu Evangelistovi, z místa, kde praví Apokalypsa v hlavě dvacáté: *»Viděl jsem anděla, sestupujícího s nebe, majícího klíč od propasti, a řetěz veliký v ruce své, i uchopil Draka, starého hada, kterýž jest ďábel a Satanáš, a svázał jej na tisíc let, i uvrhl jej do Propasti, a zavřel, a svrchu nad ním zapečetil, aby ne-svodil více národů až by se vyplnilo tisíc let, a potom má býti rozvázán na malý čas.«* Neb ačkoli výklad obyčejný vysvětluje toto uzavření a spoutání Satana oním prvotním, jež se stalo Kristem umírajícím na Kříži a sestupujícím do pekel, a slovy „tisíc let“ rozumí veliké množství roků, bera totiž počet určitý za neurčitý, to jest za tisíc let veškeren

čas od Umučení Krista až do příchodu Anti-krista, kdy Satan má býti rozvázán k všeobecnému pokoušení a svádění národů: přece se zdá, aniž by tu výklad právě uvedený byl na překážku, že ono uzavření nebo spoutání Satana možno velmi případně vykládati o jeho připoutání, tak totiž, aby nepokoušel či nesváděl národy skrze pronásledování Vlády Římské, proti Kristu věrným zahájené; a to bylo za času Svatého Sylvestra Papeže, když Konstantin, Císař Římský, stal se Křesťanem Katolickým a daroval Církvi Panství Římské. Neb od toho času až po dobu řádů Svatých Dominika a Františka, když totiž po světě byly rozšířeny a založeny, uplynulo plných tisíc let, a tehdy měl býti Satan rozvázán, dle závěru již uvedeného. A v tomto smyslu za anděla sestupujícího k upoutání Satana považuje se Svatý Sylvestr Papež, anebo lépe Kristus v něm. A pro tento výklad svědčí vlastně zázrak, jenž se udál v Římě, připoutání totiž draka právě týmž Svatým Sylvestrem v době obrácení jmenovaného Císaře Římského Konstantina, jak je to vesměs v legendě o Svatém Sylvestru ve „Květech Svatých“. A tak bylo vidění Jana Evangelisty proroctvím předurčení, dle výkladu a smyslu obyčejného, a zároveň proroctvím hrozby, ve smyslu jiném.

Dle tohoto závěru lze zamítnouti mnoho mínění. První je těch, kteří tvrdí, že se pro náramné sucho neukáže duha na nebi po čty-

řicet let před skonáním, neboli sežehnutím světa. Mínění toto prostě uvádí Mistr v dějinách scholastických a jiní mužové svatí. Ale poněvadž se zdá, že je tu napověděno, jako by spálení světa mělo nastati během přirozeným, totiž velikým suchem, nutno je zamítnouti. Neboť jako nenastala všeobecná potopa vodní během přirozeným, nýbrž soudem božím, právě tak potopa ohně dostaví se mocí boží. Odtud, podle svatého Jeronyma, onen oheň též i moře a vody spálí a očistí. A dále, poněvadž záhuba ohnivá, podle Svatých Doktorů, zastihne lidi žijící ve velkém blahobytu a světovém míru, což by nebylo pravděpodobným, kdyžtž tak veliké sucho by předcházelo nepřetržitě po čtyřicet let.

Druzí zase míní a praví, že před příchodem Antikrista přijdou Eliáš a Henoch, kázati a lidem na světě výstrahu dáti, by se jím nedali oklamati. Ale toto mínění jest falešné, jak lze dovoditi z jedenácté kapitoly Apokalypsy, kde se praví o národech Antikristových: *„A budouť tlačiti Město svaté za čtyřicet a dva měsíce, a dám dvěma svědkům svým, a budou prorokovati za tisíc dvě stě a šedesáte dnů, atd.“* Neboť Eliáš a Henoch, doslovně a vlastně řečeno, nepřijdou před příchodem Antikrista, nýbrž zároveň s ním, když už počne panovati, a jakousi Monarchii v světě založí, jak patrno z uvedeného textu a obvyklých jeho výkladů.

Třetí mínění a tvrzení dí, že příchod Antikristův mají předcházeti znamení Evangelická, o nichž je řeč u sv. Lukáše v kapitole dvacáté prvé: *»Budou znamení na slunci, atd.«* Ale znamení tato správněji se očekávají po smrti Antikrista bezprostředně před soudem posledním, protože se na tomtéž místě podotýká: *»A tehdy uzří Syna člověka přicházejícího, atd.«*

Čtvrté mínění jest těch, kteříž praví, že před příchodem Antikrista křesťané zmocní se Jerusalema a celé Svaté země; na důkaz toho uvádějí mnohé výroky jak Proroka Ezechiele z kapitoly třicáté deváté, tak i Mučenníka Methoděje, které na první pohled nasvědčují, že v době příchodu Antikristova země Svatá bude v moci Křesťanů. Ale toto vydobytí, jež se mělo uskutečnit, stalo se již skutkem, druhdy skrze Knížata Křesťanská, jmenovitě Bohumírem Buillonským; ani se nejeví takový a tak všeobecný zájem mezi Křesťany pro druhé čili definitivní vydobytí Svaté země: ba zdá se, že přímo tomu odporují slova u sv. Lukáše v hlavě dvacáté první: *»Jerusalém bude pošlapán od národů: dokudž se nenaplní časové národů.«* A slovům Proroka Ezechiele i Mučenníka Methoděje, uváží-li se bedlivěji, dlužno rozuměti více allegoricky o Církvi Bojující a jejích členech, než historicky a výlučně o zemi zaslíbené a jejích částech.

Páté mínění praví, že před příchodem Antikrista mají býti všichni národové přivedeni zase k jedné víře katolické. To se nepodobá pravdě. Za to ale zdůvodněn jest názor, že v jediné víře Křesťanské sjednotí se lidstvo, až pozná, že Istivě Antikristem bylo svedeno. Dosti jasně to napovídá jedno místo knihy Ezechielovy, na konci kapitoly třicáté deváté, kde po smrti Goga, to jest Antikrista, se praví: *»A postavím slávu svou mezi národy, a viděti budou všichni národové soud můj, kterýž jsem vykonal, atd.«*

Šesté mínění jest těch, kteří tvrdí, že Evangelium Kristovo má býti hlásáno po veškerém vůbec světě, dříve ještě než přijde Antikrist, a odvolávají se na text u sv. Matouše v hlavě dvacáté čtvrté: *»A budeť kázáno toto evangelium v království po všem světě, na svědectví všem národům: a tehdáž přijde skonání.«* Třeba připomenouti, že tento text připouští rozličné vysvětlení, podle toho jak se rozumí „všeobecnému hlásání Evangelia po veškerém světě“. Neboť prvně bylo hlásáno Apoštoly všemu stvoření, dle rozkazu Kristova, jak čteme v poslední kapitole u sv. Marka. A tento rozkaz za času Apoštolů byl vyplněn, jak patrně hned z prvních veršů epištoly ke Kolosenským v hlavě první, kde se praví: *»V slovu pravdy Evangelia, kteréž přišlo k vám, jakož i po*

všem světě jest a ažitek nese, a roste.« A tamtéž ku konci: *»Slyšeli jste Evangelium, kteréž jest kázáno všemu stvoření, ježto jest pod nebem.*« Rovněž v listu k Římanům, kapitola desátá: *»Po vsí zemi rozešel se zvuk jejich,* atd.« A tehdy přišlo skonání národa Židovského a zkáza Jerusalema Titem a Vespasianem. Podruhé bylo hlásáno Evangelium a dnešního dne dosud se hlásá Řády Svatých Dominika a Františka po veškerém světě. A po tomto hlásání má ihned přijíti skonání a zkáza tohoto světa skrze Antikrista a jeho čeleď.

Po třetí kázáno bude Evangelium Kristovo po veškerém světě po smrti Antikristově, některými věrnými, kteříž v každém jednotlivém národě zázračně budou zachováni od Boha, k nápravě jiných, a tehdy přijde skonání světa poslední.

Čtvrtý závěr jest ten, že čas Antikristův a konec světa přijdou rychle, velmi rychle a velmi zkrátka. Tento závěr, ač myšlenka je u Svatého Řehoře v Homilii první, přece s větší přesností a v plném dosahu slova s různých hledisk objasním. Předně pomocí zjevení, které se stalo Svatým Dominiku a Františku, jak již praveno v závěru třetím. Z onoho zjevení zajisté je zřejmo, že veškeré trvání tohoto světa spočívá jen na jakémsi podmíněčném odkladu, získaném Marií Pannou v naději na polepšení, a obrácení tohoto

světa skrze řečené Řády Svatých Daminika a Františka, neboť slova Kristova k jeho Matce měla tento smysl: »*Nebude-li svět těmito řády obrácen a polepšen, potom již neušetřím.*« Jestliže tedy obrácení a polepšení tohoto světa nenastalo, ba naopak mnohem horšími a většími hříchy, proviněními a zločiny oplývá svět, a (o čem bolestno mluvit) též i Řády mnišské, založené k napravení a obrácení světa, vlastně již jsou zkaženy, takže se v nich pravidla řeholní zachovávají jen nepatrně, pak zajisté každému myslícímu člověku tento čtvrtý závěr může býti jistý a jasný.

Druhý důvod téhož závěru jest jiné jedno zjevení (vím je z pramene zcela spolehlivého), dané jistému Řeholníku jednoho z obou řádů, je tomu již přes patnáct let. Když zmíněný Řeholník byl těžce nemocen a úpěnlivě prosil Boha za své ozdravení, aby mohl kázati slovo Boží, jak do té doby se zápalem byl činil, a neustával: až jedenkrát, v podobné modlitbě, jakoby ve snách zjeví se mu oba řečení Svatí, Dominik a František, u nohou Krista prosící a v nejúpěnlivějších přímlovách u něho orodující, a posléze po velkých prosbách Kristus sstupuje s nimi chvílemi těsně k nim přidružen, přichází k Řeholníku, ležícímu v nemoci na loži svém, a svou rukou nejsvětější dotýká se jeho skráně, jakoby hladil, zřejmě témuž nemocnému Řeholníku dával vnuknutí, že půjde světem,

apoštolsky kázaje, jakož byli činili výše jmenovaní světci, a tak že před příchodem Antikrista dá mu ještě kázati k obrácení a polepšení lidstva, a že milosrdně bude čekati. Ihned bezprostředně po dotyku Krista zmíněný Řeholník procitnuv, byl úplně vyhojen ze své nemoci.

A tomu Řeholníku, Bohem jemu svěřené Apoštolské poslání bedlivě vykonávajícímu, prozřetelnost božská nedala pouze četná znamení, jako Mojžíšovi, nýbrž zároveň autoritu Svatých Písem, jako Janu Křtiteli, udělila na svědectví pravdy. Neboť pro obtížnost svého povolání a pro nepatrnou důraznost vlastního svědectví, nanejvýš toho potřeboval. Proto z oněch tří kazatelů, kteříž postupně od Boha mají býti posláni k lidem přede dnem soudu pode jménem Andělů (jak psáno v Apokalypse, v kapitole čtrnácté) jej považují někteří nepopíratelně za toho prvního, o němž hovořil Jan: *»I viděl jsem jiného anděla, letícího po prostředku nebe, majícího evangelium věčné, aby zvěštoval sedícím na zemi, i všelikému národu, i pokolení, i jazyku, i lidu, řka velikým hlasem: Bojte se Pána, a vzdejte jemu čest, neboť přišla hodina soudu jeho. A kdo může pochopiti pochop.«* Když tedy jmenovaný Řeholník po třinácte roků putoval na vše strany světem a dosud neustále chodí, kázaje den co den, a mnohonásobně jsa činným, a jest to již stařec, mající přes

šedesát svých let, považuje se výše uvedený, s jeho osobou souvisící závěr za naprosto jistý.

Třetí důvod tohoto závěru jest zjevení, jehož se dostalo Proroku Danieli o desíti rozích šelmy čtvrté a o rohu maličkém, vyrostlém mezi nimi, jak je u Daniele v hlavě osmé. Nebo, dle obecného výkladu, představuje čtvrtá šelma Vladařství Římské, jež se mělo rozpadnout na deset dílů, ona totiž část, jež byla pod poslušenstvím Římského Velekněze. A tehdy, až se ono rozdělení v deset částí naplní, přijde Antikrist, jenž je označen rohem maličkým. A právě se mi zdá, že oněch deset rozluk neboli částí jest již skončeno. První byla u Židů, za kněze Jana; druhá v Asii, za kteréhosi Samovládce; třetí v Africe za Mohameda; čtvrtá v Řecku pod Císařem Konstantinopolským; pátá v Armenii pod jejich králem; šestá Georgianů pod jakýmsi Lžiprorkem; sedmá u Křesťanů *de la Centura (sic)*, pod jistým Kacířem; osmá u Italů pod Bartolomějem Barským; devátá ve Francii pod Petrem z Kandie; a desátá část lidu kalolického jsou nyní Španělé pod Pánem naším Papežem Benediktem Třináctým, pravým Zástupcem Ježíše Krista, a tak denní jasnost poslušenské věrnosti na způsob jasnosti denní mistrovské, v západních světa částech, zdá se, má býti dokonána.

Z toho je tedy zřejmý závěr s hora

uvedený, jež jasně odůvodňují slova Proroka Daniele z kapitoly dvanácté, kde se praví: *»Když se vyplní rozptýlení ruky lidu svatého, splní se všechny věci ty.«* Ale to rozptýlení a rozdělení lidu křesťanského mělo se uskutečnit a býti dovršeno na desetkrát, částmi vedle sebe zároveň existujícími a trvalými, jak řečeno a dokázáno. K tomu poukazuje text Apoštola v druhé kapitole listu k Thesalonickým, kde je tato myšlenka: *»Prvé přijde odstoupení«* (totiž od poslušnosti k Církvi Římské skrze četné, zároveň trvající roztržky) a tehdy zjeven bude onen nešlechtník, atd.

Za čtvrté týž závěr dotvrzuje jiné zjevení, o němž se mi dostalo zevrubné zprávy jistým mužem zbožným (jak se mi zdá) a svatým. Neb když jsem kázal v území Lombardském ponejprv (uplynulo od té doby již devět let), přišel ke mně z Etrurie onen muž, byv poslán (jak pravil) od kterýchsi velmi svatých poustevníků, žijících v kraji Etrurském od dávných dob v nejpřísnějším sebezapírání, a oznamoval mi, že oněm mužům zřejmě dostalo se božích zjevení, že Antikrist už je zrozen, a že se to má světu hlásati, aby věřící k boji tak hroznému se připravovali, a že proto zmínění poustevníci jej ke mně posílají, abych to světu zvěstoval; z těchto zjevení, jsou-li pravá, je tudíž patrné, že Antikrist je narozen, a má plných devět let svého

zlořečeného věku, a důsledek toho, že výše uvedený závěr je pravý.

Za páté týž závěr je patrný z jiného jednoho zjevení, ne méně určitého, o němž jsem slyšel v Piemontě, z vypravování jistého kupce benátského, velmi věrohodného (jak jsem přesvědčen), jenž pravil, že když byl za mořem v kterémsi klášteře Menších Bratří, a poslouchal tam při jakési slavnosti Nešpory, tu prý, když Nešpory byly u konce, dva mladí novicové téhož kláštera, řeknuvše podle obyčeje *Benedicamus Domino*, hned na to, před očima veškerého lidu shromážděného, viditelně ocitli se u vytržení na dlouhou chvíli, a najednou svorně a strašně vykřikli: Dnes tuto hodinu narodil se Antikrist, světa zhoubce. A ta slova pronesena byla tak neobyčejně a s takovou hrůzou přede všemi diváky a posluchači, mezi nimiž, pravil řečený Benátčan, byl jsem i já, vše to vida a slyše. Já však, zkoumaje a vyptávaje se na čas tohoto vidění, nade vši pochybnost jsem poznal, že je od té doby plných devět let, a tak vyplývá z toho totéž, co prve.

Za šesté týž závěr je nutný z mnohých jiných, od Boha přečetným zbožným a duchovním osobám daných zjevení. Neboť, když jsem po světě kázal, procházeje různé kraje, provincie, říše, města, vesnice a tvrze, přicházely ke mně různé osoby nábožné a duchov-

ní, vypravující a sdělující s jistotou o době Antikrista a o konci světa tím a oním způsobem svá zjevení, shodující se jednohlasně s tím, co tu bylo řečeno.

Za sedmé, týž závěr vysvítá z vyznání pravdy, vynuceného od nesčetných démonů. Neb na různých stranách světa spatřil jsem veliké množství posedlých, kteří byli přiváděni k jistému knězi našeho tovaryšstva, aby ďáblové od něho byli zaklínáni; a tu, jakmile počali býti zaklínáni tímto knězem, zřejmě se vyjadřovali o době Antikrista, shodující se s tím, co výše bylo řečeno, strašně a slyšitelně na všechny vůkol stojící se obracející slovy, že jsou přinuceni Kristem, aby proti jejich vůli a zlobě pravdu výše řečenou lidem kázali, aby tak lidé pravým pokáním se připravovali. A co tito tak volali, téměř všichni křesťané, houfem každodenně se sbíhající, s velikým pláčem a úpěním srdce se káli, a velmi mnozí z nich byli přivedeni k pravé kajicnosti. Přece však oni démonové, byvše tázáni a vícekrát zaklínáni, aby pověděli místo Antikristova narození, nikterak nechtěli je zjevit.

A osmý důkaz našeho závěru jest rozeslání poslů Antikristových, začínajících již kázati po světě proti učení evangelickému, z nichž většina jsou démonové v hábitu poustevníků, řeholníků a osob důstojných, lidem se zjevující: ale když se jim zdá, že od vě-

řících jsou chyceni a drženi, náhle se ztratí, jakož velmi často na mnoha místech dosvědčila zkušenost.

A tudíž ze všeho výše řečeného, v mysli mojí ustaluje se mínění, a přesvědčení pravděpodobné (třeba ne vědění jisté, a takového druhu, aby se mohlo kázat) o narození Antikrista, že po devět let jest ono již hotovou událostí. Nicméně však zmíněnou konklusí, jež praví, že rychle, a velmi rychle a velmi zkrátka dostaví se čas Antikristův a konec světa, s jistotou a bezpečně kážu všady, a Pán mi pomáhá a potvrzuje řeč následujícími na to divy.

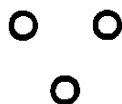
Ale Pán náš Ježíš Kristus, předvídaje, že toto učení neboli závěr od milovníků světa tohoto a od lidí tělesných rozhodně nebude přijato, pravil v sedmnácté hlavě u svatého Lukáše: *»A jakož se stalo za dnů Noe, tak bude i za dnů Syna člověka. Jedli a pili, ženili se a vdávaly, až do dne, v kterémž Noe všel do korábu: i přišla potopa a zahladila všechny.«* Podobně jakož se stalo ve dnech Lotových, jedli a pili, kupovali a prodávali, štěpovali a stavěli: ale toho dne, když vyšel Lot ze Sodomy, pršel oheň a síra s nebe a zahladil všechny. Takf bude v den ten, když se Syn člověka zjeví. V ten den kdo bude na střeše a nádobí jeho v domě, nese-stupuj, aby je pobral, a kdo na poli, též se

nevracuj nazpět. Pomněte na ženu Lotovu. Rovněž praví Apoštol k Thesalonickým v listě prvním, v kapitole páté: *»O časích pak a chvílích, bratří, nepotřebujete, abychom vám psali, nebo vy sami výborně víte, že den Páně tak přijde, jako zloděj v noci. Nebo když budou říkati: Pokoj a bezpečnost! tedy rychle přijde na ně zahynutí, jako bolest na ženu těhotnou, a neutekou.«*

Toť, Svatý Otče, zásady, jež o době Antikrista a konci světa, chodě světem hlásám, podrobuje se ve všem vaší Svatosti, již Nejvyšší nechť zachová šťastně jak si přejete. Amen.

Toto psáno původně ve vsi Alkanizu, dvacátého sedmého července léta Páně tisícího čtyřstého dvanáctého.

Přeložil JAKUB DEML.

SESTRA EMMERICHOVA ⁽¹⁾

ŽASNETE snad nad tímto jménem, sem umístěným, by uzavřelo tuto první serii Mudrlantek nebo-li literárních žen 19. století ... „Proč tahle zde?“ řeknete. „To není žena jako my!“ zvolají s opovržením ženy, jež si zakládají na tom, že jsou literární. „Ta je nevědomá a k tomu venkovanka, jež uměla sotva správně napsati své jméno.“ A budou míti pravdu tyto výtečnice písemnictví! Ubohé nohy sestry Emmerichovy nikdy neobouvaly si hrdopyšnou modrou punčošku.⁽²⁾ Po celý život chránila nahotu svých nohou, probodených hřeby Spasitelovými, neboť byla to panna zjizvená. Její knihy (možno-li říci její knihy) jsou vyličením jejích Vidění, psaných jakožto diktando jejích extasí. To vše jest velmi vzdáleno literatury! Pravda, — avšak zde planou ohně genia. A to budiž východiskem — *genius v ženě!*

1) Článek tento psán byl u příležitosti překladů děl bl. Kateřiny Emmerichovy do franciny knězem Cazalèsem.

2) Francouzské Bas-bleus, znamenající Mudrlantky, doslovně překládá se: Modré Punčošky.

BARBEY D'AUREVILLY, MUDRLANTKY.

Řeklo se dosti v úvodu a průběhem této knihy, čím jest; avšak dobře bude, když to ku konci zopakujeme. Jest povždy toliko intensitou citu v ženách, těchto bytostech sensibilitních, zkoncentrovaných v srdci mnohem více, než v mozku. Toť zákon — a zákon absolutní — že pohlaví ženy stejnou měrou jest v její hlavě jako jinde a že genius, obdařena-li jím žena, jest v ní jako vše ostatní a z toho důvodu nemůže především a silou přirozenou zápasiti s geniem muže, jenž jest a jenž má konec konců zůstatí pánem Stvoření. Vycházejíce z tohoto zákona, dokázali jsme na dosti četných příkladech, že nejryzejší talenty mezi ženami tohoto století (jako všech věkův ostatně, kdyby se psala jejich historie), jež se odvážily literatury, vždy nejméně bažily po tom, by byly literární, nebo jež měly to štěstí, že mohly, tvořice svou knihu, zapomenouti, že knihu tvoří. Utkvělé domnění, předpojatost, chtivost, umíněnost, s nimiž se chce býti literární, jedním slovem bableism, jenž vše to obsahuje, nikdy neopomenuly, bez jakékoliv výjimky, zpízditi a zmenšiti talent i v té ženě, jež ho nejvíce chová; a porouchaly by i genia — jak, běda! porouchaly jej na více než jednom místě v Mme de Stael, této ženě tak podivuhodně ženské, jež nikdy nebyla všemocným mužem, jak se pravilo.

Nuže, poněvadž jest tomu tak, vizte nejzářivější příklad, nejskvělejší, nejpádnější důkaz, ŽE JEST TOMU TAK; vizte nejvýmluvnější dosvědčení, že žena, když jest vyšší, není vyšší než mimo zaujatosti literární a v POMĚRU svého zapomenutí na jakoukoliv literaturu. Takovou jest sestra

Emmerichova. Logicky s plánem Děla a lidí mělo býti o sestře Emmerichově pojednáno v druhé serii Spisovatelů náboženských, jak o svatě Terezii bylo pojednáno v první serii; avšak dovoluji si umístiti ji výjimečně mezi mudrlantské punčošky, tuto neučenou, nevzdělanou, bych ukázal, na kolik radikálně se od nich liší, protože ze všech žen, jež byly něčím geniem, ona jistotně nejméně myslila, že jím jest obdařena. Nevěděla to o nic více, než jak ví o sobě tekoucí voda, že vodou jesti! Jest pravda, že nám ostatním katolíkům její genius jest obzvláštní a theologicky řečeno, nadpřirozený; avšak i pro ty, kdož nejsou katolíky, genius tento, arcí v jiném smyslu, jest též nadpřirozený . . . Genius sestry Emmerichovy nepochází ani z její fysické organisace, ani z její schopností. Jejích schopností (měla-li kdy jaké), propadly se v propasti svatosti a ztrávily se v tavírnách lásky . . . Ba i žena v žáru tom se rozplynula a z tavírny té vyšel Anděl, jehož hnedle uvidíte! Sestra Emmerichova v řádu mystickém platí tolik, jako hlava muže, avšak ženy hlava již tam není! Jen proto platí tolik jako muž, protože již není ženou. Ah! netřeba, aby se to zapomenulo, a přiznávám se, že mi to působí velké potěšení, když mohu opakovati rozdábleným písalkám této doby skvostně ploché proto, že přijímá jejich přemrštěné nároky, to, že jest třeba, by Bůh se do toho přimísil cestou neobyčejnou a milostí nadpřirozenou, aby žena, geniem obdařená, platila tolik jako muž.

V řádu lidském se to nikdy nevidělo.

I.

Před několika lety jeden ze tří svazků, jež tuto předvádím, zvěstoval světu, jenž o něm nevěděl, jméno této prosté jeptišky — sestry Anny Kateřiny Emmerichovy. Avšak vyjma několik zbožných a mystických duší, kdož pak uchoval v paměti dojem této knihy, jedné z nejdojemnějších přece, jež kdy byly napsány . . .? Bylo to vypravování bolestného Umučení, dle vidění této sestry . . . Zajisté! nebyl jsem nikdy z těch, kdož věří v popularitu krásna na tomto světě, avšak když krásno nad to opovažuje se býti svaté, ah! tehdy důvod jest dvojí, by se nemohlo za nic vetřítí k lidské obraznosti a zmoci tuto neotesanku.

Kněz přeložil sestru Emmerichovu, jako jiný kněz přeložil též v oné době svatou Terezii; avšak kdo ze vzdělanců promluvil o těchto úžasných a skvělých publikacích? Provádějí své řemeslo tito kněží, kteří překládají Světce, řeklo se nebo pomyslilo se zpupně a nestoudně a běželo se k některému románu Mme Sandové jako k napájedlu. Bylo to velmi spravedливо. Avšak přes to málo, jež to zacáslo, jsou duchové, kteří ušlechtilé a tvrdošijně ukazují, co se nechce viděti . . . Takový z těchto kněží právě, kteří překládajíce Světce provozují své řemeslo, pokračoval pokojně ve svém, překládaje Život Pána a Spasitele Našeho Ježíše Krista a Život Svaté Panny, jak nám již přeložil Bolestné Umučení sestry Emmerichovy; a s očima upřenýma výše než sláva, hle, kterak, dokončiv své dílo, podrobuje se klidně

zapomenutí! U něho ostatně otázka nebyla literární. Jest to otázka vzdělání duchovního, výchovy a duše, jen jeho a Boha se týkající, jež nebéře ohledů na žádný druh současných pánů žurnalistů. Kněz Cazalès, jenž byl velmi vzácným spisovatelem, dříve než se stal knězem, setřásl se své kleriky literárního brouka a drobný trus domýšlivosti, jež za sebou často nechává. Kněz Cazalès překládá Díla sestry Emmerichovy, jestli dovoleno říci slovo „díla“ u těchto věcí, jež jsou o tolik krásnější, oč se méně knihám podobají, Cazalès nepomýšlel než na to, by oslavil před Bohem a před těmi, kteří ho milují, jednu z těch duší, vzácnou i mezi Světcí a jichž možno napočítati nanejvýš padesát mezi těmi tisíci Světcův, průběhem osmnácti set sedm a sedmdesáti let zrozených z plodného lůna Církve katolické! Překlad, jak mu rozumí kněz Cazalès, toť skoro oltář a oltář v poušti jest nad to vznešený! Jenže, poněvadž provozuje své zaměstnání kněze, lhostejné k lidské slávě a hluboké náboženským úmyslem, může to býti důvodem, bychom my, světští kritikové, byli osvobozeni od konání svého zaměstnání a bychom neosvítili to, co jest krásné krásou lidskou . . . a k tomu literární, nejčistší, nejdojemnější, nejvelitelštější nepopěrnou krásou a to neodvisle od předmětu, na němž se neslýchaná krása ta soustředila a od nadpřirozeného vysvětlení, jehož třeba jí dáti?

Protože nejsme pověřeni posláním, bychom vyslovili působivě veliké náboženské slovo, jež sluší na neobyčejné zásluhy sestry Emmerichovy, jest to důvodem, bychom se neodvážili se svým

nepatrným slovem literární kritiky na to něco, jež konec konců se rozplynulo v ní tím, co jsme velmi povinni nazývat talentem a od talentu až ke geniu...? A protože příčina tohoto výsledku jest nadpřirozena, třeba-li vzdáti se charakteristiky, již bychom si neodepřeli v příležitosti některého básníka neznámého, kdyby se narodil, charakteristiky onoho genu krásy, jež zanechala Kritice a Literatuře, těmto dvěma rozkošnicím, o nichž úctyhodná duše v Bohu, již byla tato sestra Emmerichova, neměla ani tušení!

Opakujme to bez ustání: ona neměla potuchy nikdy o ničem. Nenaučila se nikdy ničemu, aspoň ne našimi způsoby poznávacími... Nikdy se ničeho nedozvěděla, leda od svého Anděla strážce, jehož stále viděla, extatická od dětství, aniž by měla potuchy o své extasi! Byla dcerou vestfalských rolníků, pastevkyní ovcí nebo krav, jakmile se mohla udržeti na nohou v dřevácích nebo bosých, jež měly jednoho dne zazářiti světelným karmínem stigmat! Bylo to dítě bledé a svaté bídy a růže Trpělivosti, jak praví tak hluboce Shakespeare, jenž se vyznal v Andělech, jež však on nikdy neviděl! Neměla nikdy čím zaplatiti svůj šat v klášteře a nebyla přijata, až zakročením jiné řeholnice bohatší, jež jí tam umožnila vstup, jakoby vlekouc ji za sebou.

Nuže, tato drobná bosonohá dívka, tento stonek kručinkový, vhodný nanejvýš k tomu, by byl vložen na spodek kroupky, právě od té doby nastoupila úkol Svěťce a básníka zároveň — jedním a týmž zavanutím milosti Boží na její kolébku! Svěťce! Bylo by záhodno, by sám byl světce

ten, jenž by chtěl vypravovati její historii. Avšak o básníku, o nesmírném básníku, jenž o sobě nevěděl, skrytém ve světici, jež rovněž o sobě nevěděla, o tom nechť je nám dovoleno promluvit! Jaké to dvě propasti bezvědomí a až na dně jich jaké to dva poklady genia a svatosti!!

Ah! světice! zvláště ji ctíme v sestře Emmerichové, jež jest světicí zvlášť omilostněnou i ve své svatosti a to svatostí s viděními.; a pronášíme slovo to bez ironie, protože jsme křesťané a poněvadž o této otázce vidění, jak o otázce zázraků nemáme jiných nauk, než nauky Církve římské. Víme dobře, že život sestry Emmerichovy převrací, co učenci nazývají skromně zákony přirozenými, jakoby oni je držely ve svých rukou! Víme dobře konečně, že tato hrozně Bohem privilegovaná, tato Bohem poznamenaná, tato veliká zjizvená nedá se pochopiti a vysvětliti, než jak Církev ji vysvětluje této silácké době nevěřící, jež včera ještě bláznila se do točících se stolků; a mimochodem, každý o tom, jak Církev věci ty vysvětluje, může se poučiti ve velmi dobře zpracovaných úvodech, jež kněz Cazalès umístil v záhlaví děl sestry Emmerichovy.

Poněvadž však v tomto smyslu o ničem nepochybujeme, netřeba, bychom o těchto bodech pojednávali. Celá naše záležitost spočívá v tom — řekli jsme to již — bychom ukázali básníka, jenž právě tak málo jako světice vidí se v sestře Emmerichové; básníka v této selské dívce, jež hovoří nářečím vestfalským, neviditelného snad ještě více než světice, v této ubohé jeptišce, trýzněné nervy,

a pak, bychom připomenuli — avšak nikoliv proto, aby se tím opravilo — roztomilé přijetí, jež od celé věčnosti svět udílí jak svým básníkům, tak svým svatým !

II.

Kdyby nebylo bývalo kolem neznámé jeptišky vestfalské nic než svět, svět světa nebo svět kláštera — neboť klášter mnohdy v jistém smyslu jest světem — kdo by znal dnes byť jen její jméno . . ? Tato sestra Emmerichova, již Církev umístí snad jednoho dne mezi Brigity a Terezie, byla by přešla z extase do nebe, zanechavši v některých očích nedůvěřivých, závistivých, postrašených, těch, jež ji viděly, dojem, pohřbený teď s nimi, divadla nepochopitelného ! Avšak štěstí pro nás a odvažují se říci, štěstí pro ni — neboť duše světců jistojistě lační i v nebi po tom, by vytvořila svým příkladem nové světce na zemi — naskytla se v jejím životě, stále skrytém nebo zaměstnaném, prozřetelnostní náhoda, že se s ní setkal básník a srdce náboženské, bez něhož bychom neměli dnes ani nesmírného básníka, jímž byla ona, ani světici s nadpřirozenými milostmi, jež p. Cazalès přeložil oba do katolického jazyka světa, protože je přeložil do frančiny.

Ano, by, vyjma Bohu, zůstala neznámou, nebylo třeba než nepatrné nezapomenutí člověka, jenž obdivoval bez výhrady a beze strachu divadlo, jež jedině sobě odehrávala a jež bylo povznešenosti tak rozrušující, že srdce nejsilnější se třásla a že duchové, věcem

víry nejprístupnější, se zavírali, ačkoliv na vlastní oči mohli rozjímati její případ. Ba ani Stolberg přes svou zbožnost a svou prostosrdečnost nebyl by stačil. Bylo třeba Brentana — Brentana, tohoto hlubokého básníka, o němž německý racionalismus pravil, že pobloudil, protože se stal katolíkem — Klementa Brentana, jenž od té doby, kdy spatřil svatou jeptišku, strhnul si s čela svůj věnec básnický — jenž ze všech věnců nejpevněji drží se čela lidí — a položil jej k nohám této extatické panny, planoucím a stigmatisovaným. Od onoho dne, jenž změnil život Brentanův, Emmerichova stala se mu náplní poesie, před níž každá jiná poesie překonána jsouc musila umlknouti . . . a on umlčel svou.

Bylo to krásné pro básníka, avšak hle, co bylo ještě krásnější! Emmerichova vyvržena jsouc z kláštera událostmi, jež zničily její klášter v prvních letech tohoto století devatenáctého, upadla do rukou rodiny úzkoprsé, ba ducha obmezeného, zbabělé a nízké; a tím byla krutěji uzavřena mezi dvěma záclonami svého lože bolestného, než mezi zdmi kláštera. Nuže! Bůh sám ví, jakého hrozného úsilí, odvahy a sebezapření musil Brentano vynaložiti, by vytáhnul mnohdy tyto nešťastné záclony a by se sklonil nad toto zázračné lůžko bolesti, kde ležela Visionářka, omdlévající pod supím drápem všech muk a blesky svých intuicí! Zde naslouchal, kterak chvěje se tato harfa extase se strunami zkroucenými, jež při každém záchvěvu krvácely jako žíly nožem prořezávané!

Právě tam shromažďoval pro potomstvo a pro

svou dobu, jež tomu nevěřila a jež ho urážela za jeho námahu, slova, jež tvořená nebo vydechovaná, měla se rozptýliti z tohoto básníka zázračného, jenž v Emmerichové nezpíval, avšak pravil to, co viděl a více než všichni básníci, kteří kdy trpěli, trpěl bolestmi její poesie! Brentano, vroucí a vysokomyslný Brentano nikdy se mnoho nepokořil; avšak zde šel až k vyhlazení své vzpurné osobnosti, až tak daleko, že nebyl než tajemníkem, jenž psal diktanda pána a mistra nesnadně pochopitelného a učinil mnohem více, než že opsal věrně toto diktando, on je přesadil, aniž by v něm co změnil a sblížil je na dosah těch, kteří při té povýšenosti nikdy by mu byli neporozuměli.

Nenávistníci katolicismu i této pokorné funkce Brentanovy se chtěli zmocniti. Vysvětlovali to dlouho proti Emmerichové, u níž sama vidění určují genia, namlouvajíce, že tento genius nebyl jedině její. Avšak nejlepší odpovědí na to byly samy spisy Brentanovy; byla to vidění Světice a jejich nenápodobitelný přízvuk. — každému jinému než jí zřejmě nevyjadřitelný!

Tato vidění, jež nejsou nikdy než meziřádkovou vložkou Evangelia, psanou rukou inspirovanou; než čistými blankety, naplněnými božskou knihou, mají, jak jsme již řekli, tři části, rozvržené teď ve tři díla: — Život Panny, — Život Pána Našeho Ježíše Krista a — Vypsání jeho Umučení. Ačkoliv příliš ostrá intuice a tím méně vyjadřování Visionářky neumdlévá nikde pod perem, jež jen pro ni psalo, přece však, pravděpodobně pro dojemnost umučení Spasitelova, jež drtí všechno dojemné

všech lidských tragedií, Vypravování o Umučení zdá se výše než Život Pána a Spasitele Našeho Ježíše Krista a jeho Matky.

Nuže, právě toto vypravování bylo přeloženo do frančiny a sice nejprve. U těch tedy, kdož četli překlad, jež nám p. Cazalès podal před několika lety a kteří jím byli vzrušeni, tento dojem z první četby bude jistotně oživen v celé své hloubce při druhém přečtení; avšak nová vypravování, jež se nám předkládají, ačkoliv často velmi zajímavá, překrásná, vždy a všude poznačená zvláštním a rozlišujícím rázem toho, co jsem se odvážil pojmenovati talentem svaté Mystické Panny, nepřidají ničeho k této emoci oživené a k poznání, jehož jsme nabyli o tomto talentu, jež, když již ničím jiným, tož samojedinou intenzitou svého slohu, byl by ještě nadpřirozený.

Intensita barvy, intensita blýskající, břitká čistota linií kresby, neočekávané a jemně umělé v detailu, vroubkujíc a roztřepujíc se v průzračnosti vypravování, jako se vroubkují a roztřepují zoubkovaná cimbuří a přečnívající okraje výstupků nějaké líbezné a smělé stavby v průzračnosti etheru: hle, co bije předem do očí ve vypravováních této visionářky s okem pronikavým a jasným, jež má od orla a rýsa, jímž vidí veliké, jímž vidí malé, jímž vidí čisté, jímž vidí vše! Její překladatel, jež honosí se vznešenou opatrností kněze, nám praví dosti ve svých úvodech, že Církev nás nikterak nezavazuje připustiti neb odvrhnouti objektivní pravdu vidění sestry Emmerichovy. Subjektivně pravdivá pro ni, ponechávají nám plnou svobodu v tom,

když je připustíme neb odvrhneme, protože neodporují v ničem knihám, jež zavazují k víře.

Jestli však theologicky nejsme vázáni k vypravování sestra Emmerichovy, tož jistě estheticky; neboť krása, jež jest zářením pravdy, jak pravil Platon, jest tyranií; a tedy nutí skoro neodolatelně věriti životu a skutečnosti! Když čteme tyto podrobnosti, jež jest nemožno vynalézti, tolik jsou určité ve své novosti, nepředstavujeme si, že by se tak žilo za času Ježíšova, avšak myslíme, že se dosud žijí a že to není tuto historie, avšak z n o v u - ž i t ý ž i v o t, jak by řekli Hegeliáni.

Jerusalém ku příkladu, Jerusalem z jitra umučení Kristova, objevuje se nikoliv jako Herkulánium znovunalezené, ztuhlé a uchované podivuhodně pod svým prachem a popelem, avšak jako Herkulánium zcela teplé, zcela živé, cele se hýbající a cele zářící bez vrstvy rumu, jež netřeba tady smetati. Lord Byron mluví ve svých Pamětech o shromažďující, shloučující schopnosti básníků jako o jejich nejmocnějším a nejtajemnějším daru: nuže, tato schopnost jest svrchovaně u sestra Emmerichovy, jež není pouze Jasnovidkyní, jež vám dává viděti, co sama vidí, avšak Uchvatitelkou, jež vás popadne a jež vás unese do určitého světa, jež jste nikdy dosud nezahlédli než v dálavách myšlenky nezřetelné nebo v mlze zmatených vzpomínek!

III.

Vskutku, co nejjasnějšího a nejistějšího než území, na němž nám buduje s tou mohutností bás-

nickou, jíž by jí největší měli záviděti, svět, v jehož lůně dává nám žítí, protože, jak jsem pravil, toto území jest blánou opomenutou historiky mezi řádky historie . . .? Kdo by ve světě přirozeném slyšel mluvit o takové smělosti? Již to, když by kterákoliv bytost, jež má úctu k lidské pravdě, jala se doplňovati a nahrazovati dobrovolnou nebo nucenou němotu historie, jest odvážlivo: avšak tvořiti dodatky k Evangelii, pokračovati v něm tam, kde se ono pozastavuje, to může býti snadno rouhačné a svatokrádežné pro každého, jenž musí chovati křesťanskou úctu k pravdě božské! A hle, co přece učinila sestra Emmerichova, a to s takovou jistotou, s takovým sebevědomím, až se jí podařilo to do té míry, že ji theologové absolvují, když ji neslaví a že my, literární kritikové obdivujeme se ve jménu krásy, takové, jak umění ji chápe, intuici, nechť byla jakákoliv, jež svítila v ní a jež nám dala tyto tři knihy, jakých jsme neshlédlí ještě v posvátné literatuře, tyto tři knihy historie, jež konec konců jsou třemi básněmi; neboť historie čerpá z pramenův a zde není jiného pramene, než duše v extasi, tyto tři knihy konečně, o nichž můžeme říci: „theologicky nejsme přísně zavázáni, bychom jim věřili,“ avšak o nichž neodvážíme se přece říci: „theologicky jsou falešny!“

A opravdu, pro nás, kteří se jim obdivujeme dnes jako nejneobyčejnější a nejmohutnější originalitě, nejneuvěřitelnější našim zrakům není to, když se stvoří v historii nebo vidí (což jest totéž), čeho vskutku tam není, avšak když nepomatou se řádky její psaním v meziřádkoví; když se nepo-

ruší a nepřekroutí historie známá přidáváním k ní; když se může ku př. k faktům, k duchu a jazyku Evangelia jednou daného, k Evangeliu, jež možno, aniž bychom byli křesťany, aniž bychom se honosili duší povýšenou, aniž bychom byli Jean-Jacques-y, považovati za nejkrásnější knihu, jaká se kdy mezi lidmi objevila, přidávati věci nové a to takovým způsobem, že se obraznost nepozdvihne upozorněná a že neřekne, jako se řeklo o Otcí Lacordairovi v příležitosti Magdaleny: „Dejme si pozor, v tom vězí romanopisec!“

Jestli Mystická světice, dívka extase, nemá nadpřirozeného vidění pravdy, má jistotně genia (ducha) podobnosti, jenž — slovo samo to praví — kráčí blízko pravdy. Jen čtete všechna tato vypravování sestry Emmerichovy a mezi všemi zvláště ono skvělé a trýznivé, úzkostiplné vypravování o Umučení, sledované od hodiny k hodině, od minuty k minutě, aniž by se na něco zapomenulo; a vizte, zda-li ve vznešeném světle Evangelia potuchly barvy tohoto líčení a zdaž se zmenšila jeho působivost hluboká a srdcelomná! Ano, řekněte, zdaž i při záři této nebeské lampy Evangelia, nevyniká prostota tohoto díla, blížící se prostotě knihy, již až dosud nic se tolik nepřiblížilo a jakýsi druh pathetičnosti, jež nicméně neuchyluje se od nepodobné pathetičnosti božské knihy.

Hle! popatřte na jednající osobnosti tohoto dramatu, jež se odehrálo jednou na zemi a jemuž nebe bylo divákem a posudte, jestli vidění naší Mystické Panny nám je nereprodukovalo ve věčném duchu jich úlohy, ačkoliv osvětlené z tisíce

stran a v tisíci podrobností, jež z prozřetelnostních důvodů Evangelista bezpočtukrát vypouštěl. Vidění sestry Emmerichovy jestiž, nechť se mi promine toto slovo, individualisací osobností svatých knih. Jsou tu všechny, lidštěji partikularisované dopodrobna, s tisícem jemných nebo hlubokých vrypů rydla, jimiž zarávají se do ducha, na jehož dně spočívaly již (avšak méně před tím) v čisté kráse svých velkých světelných linií! Nemohu citovati. Že nemohu citovati! Že nemohu citovati dialog Pilátův s národem židovským; ty římské úsměšky, vrhané ve tvář se zchytralostí znalce zákona a s nestoudností vojáka, neboť tito Římané pod svými vojenskými tunikami skrývali pokolení advokátů!

Kéž bych mohl citovati Heroda, Kaifáše, Annáše, tři tváře, jasně teď rozdílné a jež od té chvíle nezapomenu! A v Životě Ješíšově Jan Předchůdce a Šimon Petr, a Magdalena a Herodes, a Herodiada a Salome, a Jidáš, veledílo o Jidáš, jenž pohružuje se v hrůzu, již vnuká, a Maria, ta mlčenlivá, tato sestra Magdaleny a Marty a pro niž zvláštní část díla jejím jménem měla býti otitulována a tolik jiných všude, do nejintensivnějšího světla postavených jediným nebo stem rysů, neboť není s k o u p á na slovo tato děva Extase — tolik jiných, na nichž nalézáme, co rozlišuje způsob n a z í r á n í této neukojitelné Jasnovídkyně, totiž p a r t i k u l a r i s a c i detailu!

IV.

Na neštěstí z těchto tří knih, z nichž jediná obsahuje tři nebo čtyři svazky (Život Pána Našeho Ježíše Krista) nemůžeme ničeho citovati, protože, bychom podali ideu o tomto způsobu mluvy, bylo by třeba citovati více než dopouští rozměr jedné kapitoly. Vskutku, co po zjednotlivování detailu charakterisuje myšlenku, poesii, malbu, způsob uměleckého provedení sestry Emmerichovy (hleďám pravé slovo a nenalézám ho!), toť délka vidění, toť kruhovitý prostor panoramatu. Třeba tedy poukázati k těmto knihám, jež jest nemožno analysovat, neboť spadly rozdrobené bolestmi, jež ji mědlily, s bledých rtů Visionářky pod zbožné péro Brentanovo!

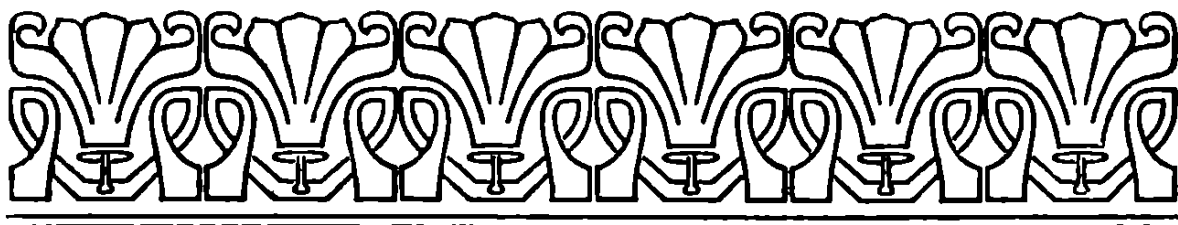
Neanalysojí se úpění, křiky, věštby Sibyl a Proroků a sestra Emmerichova byla z tohoto tajemného rodu duchů. Nechť se o tom myslí, co chce, až bude se čisti! Jistotně to má společné se svým božským Mistrem, jehož tolik milovala a jenž by byl mnohem nepochopitelnější, kdyby byl člověkem, než jak jest nepochopitelný jsa Bůh — že ona extatická panna Dulmenská, byla-li navštívena Bohem a osvícena s hůry, byla mnohem méně hodna podivu, mnohem méně fenomenální, než kdyby byla stížena pouhou lidskou chorobou — nízkou nemocí — malomocenstvím — pianem — ztrnutím!

□ MISTRA ECKEHARTA □

TRAKTÁT o ODLOUČENOSTI

□ PŘELOŽIL □
DR. ALOIS LANG

Pročetl jsem mnoho spisů jak mistrů pohan-
ských tak proroků Starého i Nového Zákona
a zkoumal jsem opravdově s všemožnou pílí,
která že je nejlepší a nejvyšší ctnost, jíž by člověk
v Boha se vštípit mohl a tak se opět co nejpo-
dobnějším stal pravzoru, jímž byl v Bohu, neliše
se od něho v ničem, prve než Bůh tvory učinil.
A zkoumám-li důkladně — pokud sahá svědectví
mého soudného rozumu — vše, co o tom na-
psáno, nenalézám leč ryzí, všeho stvoření prostou
odloučenost. V tom smyslu praví náš Pán
k Martě: »Jednoho je třeba.« To znamená: kdo
nezkalen a čist býti chce, tomu je jednoho třeba,
odloučenosti.

Mnozí učitelé vyhlášují lásku za nejvyšší dobro
jako činí sv. Pavel, když dí: »Ať konám, co ko-
nám, lásky-li nemám, ničím nejsem.« Já však
stavím odloučenost ještě nad lásku. Nejprve proto:
Nejlepším v lásce je, že mne nutí Boha milovat.
Jest však mnohem závažnějším, když Boha k sobě
nutím, nežli když se mu sám vnucuji a to proto,
že mé věčné blaho na tom závisí, abych s Bohem

jedno se stal. Neboť Bůh může vhodněji se mi oddati a líp se se mnou spojit nežli já s ním. Že pak odloučenost Boha ke mně nutí, dokazují následovně: Každá bytost dlí ráda na místě, které jí přirozeně je vlastním. Bohu přirozeným a nejvlastnějším místem je jednota a ryzost; tyto však se zakládají na odloučenosti. Proto nemůže Bůh sebe sama nesdílet srdci odloučenému.

Druhý důvod, proč odloučenost nad lásku stavím, je: Přivádí-li mne láska k tomu, bych pro Boha všechno trpěl, přivádí mne pak odloučenost k tomu, bych pro nic jiného nebyl vnímavým leč pro Boha. A to je vyšší! Neboť, není-li člověk při utrpení přece bez zřetele na tvora, jenž mu bolest působí, jest odloučenost docela prosta všeho stvořeného. Že odloučenost člověka jedině pro Boha vnímavým činí, dokazují následovně: Má-li něco přijato býti, musí býti někde přijato. Avšak odloučenost pouhému »nic« je tak blízkou, že vůbec sebe jednodušší věc nemůže v ní najít místo kromě Boha: ten je tak jednoduchý a jemný, že v odloučeném srdci obsažen býti může. Vše přijatelné bývá přijímáno a obsahováno jen dle způsobu přijímatele; podobně vše poznatelné bývá poznáváno a chápáno dle schopností toho, jenž je poznává, a nikoliv jak samo o sobě jest.

Též pokoru velebí mistři nad mnohé jiné ctnosti. Já však stavím odloučenost nad veškeru pokoru. Důvody: Pokora je možnou bez odloučenosti, ale nikoli dokonalá odloučenost bez dokonalé pokory. Neboť směřuje-li taťo ku dokonalému zničení vlastního »já«, je odloučenost

»ničemu« tak blízkou, že mezi dokonalou odloučeností a »ničím« není rozdílu. Proto není dokonalá odloučenost vůbec bez pokory myslitelná. Dvě ctnosti pak jsou vždy lepší nežli jedna. Druhý můj důvod zní: Dokonalá pokora se sklání přede všemi tvory, jí člověk vychází ze sebe k tvorům; odloučenost však zůstává v sobě samé. Třebas by bylo toto vyjítí sebe vznešenějším, jest prodlévání v sobě přece vždy ještě vyšším. Proto praví Prorok: »Dcera královská má všechnu krásu svoji uvnitř.« Dokonalá odloučenost nezná ani zřetele ke tvorům, ani podrobení se jim, ani povznesení se nad nimi, nechce býti ani pod tvory ani nad tvory, ale chce spočívat sama na sobě, nedbajíc ani prospěchu ani škody jiných. Netouží ani po rovnosti ani nerovnosti s bytostí jinou, nechce ani toho ani onoho, žádá si jedině: býti jedno sama se sebou. Aniž chce býti tím či oním, neboť kdo to chce, ten chce něčím býti; odloučenost však chce býti ničím. Proto stojí mimo vše věci.

Mohlo by se však namítnout: V naší Paní byly přec všechny ctnosti, tedy i odloučenost, v nejvyšším stupni. Je-li tedy tato větší než pokora, proč se chlubila naše Paní svojí pokorou a ne odloučeností řkouc: »Shledl na pokoru dívky své?« Na to odpovídám: V Bohu je jak pokora tak i odloučenost — pokud u Boha o ctnostech vůbec mluvití možno. — Jeho dobrotivá pokora to byla, která jej přiměla snížit se ku přirozenosti lidské a přece zůstal v sobě nepohnut, i když se stal člověkem i když tvořil

nebe a zemi, jak později ukáží. Protože tedy Pán, když se chtěl stát člověkem, v odloučenosti své nepohnut zůstal, věděla dobře naše Paní, že podobné od ní očekává, ač při tom na její pokoru a ne odloučenost hledí. Zůstala tedy nepohnutou ve své odloučenosti a chlubila se svojí pokorou a ne odloučeností. Neboť, byla-li by jí jen jedním slovem vzpomenula, řkouc snad: »Shledl na odloučenost mou«, byla by tuto už porušila, poněvadž by tím způsobem ze sebe byla vyšla. Ať je vyjití takové sebe nepatrnější, vždy porušuje odloučenost. Proto dí Prorok: »Chci mlčet a naslouchat, co Pán a Bůh můj ve mně mluví.« Jakoby řekl: Chce-li Bůh ke mně mluvit, ať vejde, já nevyjdu.« A Boethius praví: »Bláhoví, proč hledáte mimo sebe, co ve vás jest, totiž blaženost?«

Též nad milosrdnost stavím odloučenost. Nezáleží milosrdnost v ničem jiném leč, že člověk vychází ze sebe ku vadám spolubližního a tak své srdce zarmucuje. Toho je odloučenost prosta; zůstává v sobě samé, ničím se nenechává zarmucovat. Zkrátka, ať pozoruji ctnost kteroukoliv, není žádná bez nedostatků, aby nás Bohu tak zpodobila jako odloučenost.

Mistr jeden, jménem Avicenna, praví: »Moc ducha, který v odloučenosti trvá, je tak veliká: co vidí, je pravdou, po čem touží, toho dosahuje a co poroučí, v tom ho musí býti poslechnuto!« Věru ve své odloučenosti uvolněný duch nutí k sobě Boha; a kdyby byl s to, zbavit se tvaru svého a podstatě své cizích příměšků, urval

by vlastní podstatu Boží na sebe. Bůh však nemůže nikomu dát leč sebe sama. Proto nemůže Bůh s odloučeným duchem nic jiného činit, než sebe sama mu darovat. Člověk, který v dokonalém odloučení stojí, je tak vytržen do věčnosti, že věci pomíjející v něm tělesného pocitu nevyvolávají; sluje odumřelý světu, protože nic pozemského mu víc není po chuti. To měl na mysli sv. Pavel, říká: »Žiji a přece nežiji, žije ve mně Kristus.«

Otážeš se však, co je odloučenost, že v sobě takovou moc tají. Pravá odloučenost je stavem, jenž činí člověka neochvějným ve všem, ať se přihodí, co přihodí, v milém či nemilém, cti nebo hanbě. Je podoben široké hoře, stojící nehnutě v malém větru. Tato neochvějná odloučenost činí člověka Bohu nejvíc podobným. Neboť že je Bůh Bohem, zakládá se na jeho neochvějně odloučenosti: z ní plyne jeho ryzost, jeho jednota a jeho nezměnitelnost. Má-li se tedy člověk státi Bohu rovným (pokud tvor Bohu rovným se státi může), může toho dosíci jedině odloučeností: Ta přenáší člověka do ryzosti, z ní do jednoty a z té do neměnitelnosti; a tyto vlastnosti působí i rovnost mezi Bohem a člověkem. Milostí musí tato rovnost způsobena býti: jen ona povznáší člověka nad věci časné a zbavuje ho všeho pozemského. Věz: býti prost všeho stvořeného znamená býti pln Boha a naplněn býti stvořeným znamená býti prázden Boha.

V této neochvějně odloučenosti stál Bůh věčně a stojí posud. I když nebe a zemi tvořil

a všechny tvory, dotýkalo se to tak málo jeho odloučenosti, jakoby ničeho nebyl stvořil. Ano tvrdím: všechny modlitby a všechny dobré skutky, které by člověk zde v časnosti konal, dotýkají se tak málo Boží odloučenosti, jako by jich vůbec nebylo a Bůh proto oproti člověku tak málo se stává mírnějším a shovívavějším, jako kdyby to modlitbu nebo dobrý skutek vůbec nebyl konal. Ano i když Syn Boží člověkem se chtěl a stal a muka trpěl, dotklo se to právě Boží neochvějné odloučenosti, jakoby se nikdy člověkem byl nestal.

Namítneš snad: slyším tedy, že veškerá modlitba, všechny dobré skutky přicházejí v niveč, ježto Bůh jich přec nedbá a ony zůstávají bez vlivu na jeho rozhodnutí; a přece se praví, že Bůh o všechno chce býti prošen! Tu třeba, bys dobrý pozor dal a mně (můžeš-li) správně rozuměl: Svým prvním, věčným mžiknutím — lze-li tu o prvním mžiknutí mluvit — viděl Bůh všechny věci, jak se státi měly a viděl v tomtéž pohledu, kdy a jak svět stvoří; viděl též i nejnepatrnější modlitbu a skutek, jež kdo vykonat měl a znamenal, kterou modlitbu a kterou pobožnost by vyslyšel; viděl, že ho zítra vroucně vzývat a opravdově prosit budeš; a toto vzývání a modlitbu nevyslyší Bůh teprve zítra, ale vyslyšel ji ve své věčnosti, nežli jsi se narodil. Není-li však tvá modlitba vážná a opravdová, neodepře ti Bůh splnění teprve teď: odepřel ti už ve své věčnosti. Tak Bůh svým prvním, věčným mžiknutím všechno znamenal; ničeho nepůsobí na zevní popud, ale všechno je pře-

dem způsobeno. Tak trvá tedy Bůh vždy ve své neochvějné odloučenosti: a proto přece nejsou ztraceny modlitba a dobré skutky lidské, ale kdo dobře činí, bude i dobře odměněn. Filip praví: »Bůh-stvořitel udržuje věci na dráze pořádku, již jim dal od počátku.« U něho není ani minulosti ani budoucnosti: všecky svaté věčně miloval, jak je předvídal, dříve nežli byl svět! A děje-li se něco v čase, co předvídal ve věčnosti, pak lidé se domnívají, že Bůh pojal novou náklonnost. Ale když se na nás hněvá, nebo nám něco nemilého činí, pak se jen my měníme, on zůstává beze změny: podobně jako světlo sluneční, které nemocnému oku bolest a zdravému dobře působí, zůstává přece beze změny. Bůh nehledí do času a před jeho okem se neděje nic nového. V tom smyslu mluví též Isidor v knize o největším dobru řka: »Táží se mne mnozí, co Bůh činil dříve než stvořil nebe a zemi, nebo odkud se v Bohu nová vůle vzala, stvořit svět? Odpovídám: Žádná nová vůle nepovstala nikdy v Bohu, ale ač stvoření nebylo vždy jako teď, bylo přece od věčnosti v Bohu a jeho rozumu. Bůh nestvořil nebe a zemi takové, jak my po lidsku jejich vznik pojmáme, ale všechno tvorstvo bylo od věčnosti v božském slovu obsaženo. Mojžíš řekl Hospodinovi: »Pane, když se mne farao otáže, kdo jsi, co odpovím?« A Hospodin řekl: »Rci, ten, který jsi, mne poslal.« To znamená: ten, jenž je nezměnným v sobě, mne poslal.

Dalo by se ještě namítnout: Zdaž Kristus též vládl neochvějnou odloučeností, když zvolal:

»Duše má je smutná až k smrti«, a Maria, když stála pod křížem? Mluví se přece mnoho o jejím nářku. Jak to vše lze srovnat s neochvějnou odloučeností? Věz tedy, že dle učení mistrů v každém člověku vlastně dva lidé obsaženi jsou: jest nejprv zevní čili smyslný člověk; tomu slouží patero smyslů, které však ve skutečnosti též od duše sílu svoji mají; druhý je vnitřní, to je nitro lidské. Každý člověk, jenž Boha miluje, užívá sil duše v člověku zevním jen potud, pokud toho patero smyslů nutně vyžaduje; jeho nitro užívá patera smyslů jen pokud jim slouží za vůdce a řiditele a je chrání, by nehověly své zvířecké žádostivosti, jak činí mnozí, kteří tělesným chtíčům hoví, podobni nerozumné, němé tváři a spíše zvířaty nežli lidmi slují! A co sil duši nadbývá mimo ty, jež smyslům dává, ty poskytuje vnitřnímu člověku; a směřuje-li ten za vysokým a vznešeným, táhne na sebe i síly, jež pateru smyslů poskytl a pak sluje člověk smyslů zbavený čili vytržený, neboť jeho předmětem je sice něco tvárného, ale přece rozumového, nebo něco nadrozumového, a tedy beztvárného. Žádáť Bůh od každého duchovního člověka, aby ho všemi silami duše miloval řka: »Milovati budeš Boha svého z celého srdce svého.« Jsou však lidé, kteří všechny síly duše naprosto vyčerpávají v člověku zevním. Jsou to tací, jejichž všecka snaha k věcem pomíjejícím se odnáší. Ti nevědí ničeho o člověku vnitřním! Ale jako člověk dobrý časem svého zevního člověka všech sil duševních zbavuje, pakli duše jeho na předmět vznešený obrácena je,

tak zbavují lidé zvířecí svého vnitřního člověka všech sil duševních a užívají jich v člověku zevním. A dále: zevní člověk může být činným a přece vnitřní zůstává činností tou úplně nedotčen! Též v Kristu byl člověk vnitřní a zevnější podobně jako u naší milé Paní, a vše, co o zevních věcech mluvili, to činili člověkem zevnějším a při tom vnitřní člověk trval v neochvějné odloučenosti. Tak tedy mluvil Kristus řka: »Smutná je duše má až k smrti.« A jakkoliv naše Paní hořkovala, trvala přece vždy ve svém nitru v neochvějné odloučenosti. Užij podobenství: Ke dveřím přináleží stěžeje, na nichž se ony otáčejí. Dvěře přirovnávám zevnějšímu, stěžeje vnitřnímu člověku. Otvírají nebo zavírají-li se dvěře, pohybuje se prkno dveří sem a tam, ale stěžeje zůstávají nepohnuty na jednom místě a netknuty pohybem. Tak je tomu i zde.

Teď však k otázce, co je předmětem odloučenosti. Předmětem jejím není to či ono; směřujeť k čistému nic, neboť směřuje k nejvyššímu stavu, v němž Bůh dle své vůle v nás vládnouti může. Nemůže však Bůh ve všech srdcích dle své vůle působit. Neboť, ač všemohoucím, může jen účinkovat, pokud nalézá hotovost nebo ji způsobuje. »Nebo ji způsobuje,« to přidávám k vůli sv. Pavlu; v něm nenašel žádné hotovosti, ale připravil ho teprv vlitím své milosti. Proto pravím, Bůh působí dle toho, jakou hotovost nalézá: jinak působí na člověka a jinak na kámen. Podobenství nalézáme v přírodě: Vytopíš-li pec a vložíš do ní těsto ovesné, těsto

režné, těsto pšeničné, je jen jeden žár a přece neúčinkuje stejně v těstech, ale z jednoho se stává jemný, z druhého hrubší a z třetího nejhrubší chléb. Toho příčinou není žár, ale látka, která je nestejná. V srdci pak, v němž je místo pro to či ono, nalézá se snadno něco, co překáží působení Božímu. Má-li srdce mít dokonalou hotovost, musí býti založeno na čistém nic — neboť na tom se zakládá největší moc, jaká býti může. Pohledni na podobenství v přírodě: Chci-li psát na bílé tabuli, i kdyby něco sebe krásnějšího na ní napsáno bylo, vadí mi to; chci-li dobře psát, musím smazat, co na ní napsáno; jen úplně prázdná se hodí ku psaní. Podobně má-li Bůh do mého srdce způsobem nedokonalejším psát, musí všechno, ať je co je, ze srdce. A tak je tomu u srdce odloučeného. Tam může Bůh svoji vznešenou vůli dokonale uplatnit. Proto žádné to či ono není předmětem odloučeného srdce.

Táži se dále: co je modlitbou odloučeného srdce? Na to odpovídám: odloučenost a ryzost se nemohou vůbec modlit. Neboť kdo se modlí, žádá, aby mu Bůh buď něčeho poskytl, nebo ho něčeho zbavil. Odloučené srdce však si nežádá ničeho, aniž si přeje něčeho býti zbavenu. Proto je beze vší modlitby: jeho modlitbou je souhlas s vůlí Boží. V tom významu lze uvest, co Dionys ku slovům sv. Pavla: »Mnozí běží za korunou, ale přece jen jeden jí dosáhne« poznamenává. Praví: »Běžení za korunou značí odvrácení ode všeho stvořeného a sjednocení s nestvoře-

ným. Tam-li dospěje duše, ztratí své jméno : Bůh ji tak do sebe vtáhne, že docela zanikne jako červánky ve slunci.« Tam přivádí člověka ryzí odloučenost.

Sem patří též slovo Augustinovo: Duše má tajný vchod do božské přirozenosti, kde se jí všechny věci stávají »ničím«. Tento vchod na zemi poskytuje jen ryzí odloučenost ; je-li dokonalou, pak duše ztrácí v poznání své poznání, v lásce svoji lásku, v osvětlení své světlo.

Na to se vztahuje též výrok jednoho mistra: Blahoslaveni chudí duchem, kteří Bohu všecky věci tak ponechali, jak je měl, když nás ještě nebylo. To dovede jen ryzí, odloučené srdce.

Že Bůh v srdci odloučeném raději dlí nežli v každém jiném, poznáváme z následujícího: Tážeš-li se mne, co hledá Bůh ve všech věcech, odpovídám ti z knihy Moudrosti: »Ve všech věcech hledám odpočinutí.« Nikde není úplného klidu nežli v odloučeném srdci. Proto tam dlí Bůh raději než v některé jiné věci nebo ctnosti.

Věz pak, že čím více člověk usiluje státi se pro působení Boží vnímavějším, tím se stává i blaženějším : kdo v té příčině to k největší hotovosti přivede, ocitá se i v největší blaženosti. Připraveným však může se člověk státi jedině shodností s Bohem ; na této shodnosti závisí i stupeň hotovosti. A k takové shodnosti se dochází podrobením se Bohu ; pokud se člověk tvorů podrobuje, potud se stává méně shodným s Bohem. Odloučené srdce je prosto všech tvorů ; je Bohu docela podrobeno a stojí v nej-

větší s ním shodnosti: proto je pro působení Boží nejvnmavějším. To měl na mysli sv. Pavel, když pravil: »Oblecte Krista.« Věť totiž, že, když se stal Kristus člověkem, nepřijal určitého člověka, ale vzal lidskou přirozenost. Vyjdeš-li tedy ze všeho, zůstane jen to, co Kristus přijal, a tak jsi oblekl Krista.

Kdo chceš tedy poznat cenu a užitek odloučenosti, uvaž slova Kristova, jež pronesl k učenníkům svým o svém člověčenství: »Dobře je pro vás, abych šel, neboť neodejdu-li, nepřijde k vám Duch sv.« Jakoby řekl: Posud jste se příliš těšili z mé viditelné přítomnosti, proto jste nemohli se státi účastnými dokonalé radosti Ducha sv. Odložte tedy vše, co má tvar a spojte se s bytím bez tvaru. Neboť duchovní útěcha božská je útlá a chce se proto sdělit pouze tomu, kdo útěchou smyslnou pohrdá. Pravím všem lidem, kteří umějí uvažovat: Není nad toho, kdo v největší odloučenosti trvá. Každá hmotná a tělesná radost působí duchovní škodu, neboť žádost tělesná je proti duchu a duchovní proti tělu. Kdo v těle nezřízenou lásku zasévá, sklídí smrt, kdo v duchu spořádanou zasévá, sklídí život věčný. Čím více se člověk vzdaluje tvorů, tím více k němu Bůh spěchá. Když tedy i radost, kterou již z tělesné přítomnosti Kristovy bychom míti mohli, nám vadí ve vnímavosti pro Ducha sv., čím více as teprv vadí nezřízená láska k útěchám pomíjícím!

Proto je odloučenost nejlepším dobrem: očisťuje duši, tříbí vědomí, zapaluje srdce, pro-

bouzí ducha, okřídluje touhu; vyniká nad všechny ctnosti: neboť dává poznání Boha, zbavuje pomíjejícího a spojuje duši s Bohem. Rozdělená láska je jako voda v ohni, ale spojená je jako plást plná medu.

Dobře si pamatujte všechny rozvážné duše: nejrychlejší oř, který vás nese k dokonalosti, je utrpení. Nikdo nepožívá tolik věčné blaženosti nežli ti, kteří s Kristem v největší hořkosti jsou postaveni. Není nic horšího nežli utrpení a nic sladšího nežli přestálé utrpení. Nejjistější základ na němž tato dokonalost spočívat může, je pokora, neboť čím lidská přirozenost zde v nejhlubší nízkosti se plazí, toho duch k nejvyšším vyšinám božství vzlétá. Láska přináší hoře — a hoře lásku.

Cesty lidské jsou různé, každý žije jinak. Kdo v této časnosti nejvyššího stupně života dostoupit chceš, přijmi stručné poučení ze všech spisů, jež tuto následuje:

Žij v odloučení ode všech lidí, zůstaň nedotčen všemi dojmy, sprosť se všech cizích příměsků, jež by tě k pozemským věcem připoutat a zármutkem naplnit mohly a měj stále upřeno srdce své v nazírání vnitřní: pak neseš vždy Boha v srdci jako předmět, do něhož oči tvé upřeně patří. Co do ostatních výkonů, postů, bdění nebo modliteb, měj vždy na mysli jen jejich cíl a konec je, pokud ti k němu slouží. Tak dosáhneš vrcholů dokonalosti.

Mohl by někdo namítnout: kdož pak může setrvat v upřeném nazírání předmětu božského?

Odpovídám: Nikdo v časnosti. Budiž ti to jen proto řečeno, abys věděl, co je nejvyšší a kam všechno tvé snažení nésti se má. Pakli však toho nazírání zbaven budeš, a jsi člověkem dobrým, musí ti býti u srdce, jakoby ti tvá věčná blaženost odňata byla. Pak se vrať ihned zpět, bys ji opět našel. Měj se stále na pozoru a jen tam, pokud vůbec ti to možno, cíl a útočiště své měj!

Pane Bože, tobě chvála na věky! Amen.

Z „MOUDROSTI“ VERLAINOVY

IV

I

Můj Bůh mi pravil: »Synu, nutno, bys mne miloval. Vidíš můj bok proklaný, srdce moje, jež září a jež krvácí, a mé nohy zraněné, jež Magdalena omývá slzami, a moje páže bolestné pod tíží

Hříchů tvých, a moje ruce! A vidíš kříž, vidíš hřeby, žluč, houbu a vše to tě učí, bys nemiloval na tomto světě, kde tělo panuje, než moje Tělo a mou Krev, mé slovo a můj hlas!

Což jsem tě sám až k smrti nemiloval, ó bratře můj v mém Otci, ó synu můj v Duchu a netrpěl-liž jsem, jak psáno bylo?

Což jsem nevzlykal tvou svrchovanou úzkostí, a potem nocí tvých což jsem se nepotil, žalostný příteli, jenž hledáš, kde jsem?»

II

Odvětil jsem: Pane, vystihl jsi mou duši. Jest pravda, že tě hledám a nenalézám. Tebe však milovati! Pohled jak jsem nízko, ty, jehož láska stále stoupá jako plamen.

Ty, zřídlo pokoje, po němž každá žízeň volá prahne, běda! popatř trochu na mé smutné boje! Smím uctít šlépěj kroků tvých, na těchto kolenou, krvácejících mrzkým lezením plazu?

A přece hledám tě, dlouho tápaje a rád bych, aby stín tvůj aspoň oděl mou hanbu; avšak ty stínu nemáš, ó ty, jehož láska vystupuje jako plamen.

Ó ty, tichá studnice, hořká jedině milencům, své zatracení milujícím, ó ty, veškerenstvem své podstaty světlo, vyjma očím, jichž víčka klíží těžký polibek!

III

— Jest záhodno, bys mne miloval! Jsem vesměrný Polibek, jsem oním víčkem a jsem oním rtem, o němž mluvíš, ó drahý nemocný, a horečka, jež tebou zmítá, i to já jsem stále! Jest třeba odvahy k mému milování!

Ano, moje láska vystupuje bez úchyvky až tam, kam nevyšplhá tvoje ubohá láska kozy a odnese tě, jak orel unáší zajíčka, k mateří doušce, již milé nebe porosí.

Ó jasná moje noci! ó tvoje oči v mém jasu měsíčním! Ó to lože světla a vody za soumraku! Všecka tato nevinnost a každé to místo k odpočinku pohostinně zvoucí!

Miluj mne! Tato dvě slůvka jsou mými nejvyššími verby, neboť jsa tvým Bohem všemohoucím, mohu chtíti, avšak nechci zprvu, než zmoci, bys ty mne miloval.

IV

— Pane, toť příliš! Opravdu, neosměluju se. Milovati koho? Tebe? Oh! nikoliv! Třesu se a neodvážuju se. Oh! Tebe milovat se neosměluju, nechci! Jsem nehoden. Tebe, Růže nesmírná čistých větrů Lásky, ó Tebe, všechna srdce světců, ó tebe, jenž jsi byl Žárlivým Israele, Tebe, čistá včelo, jež sedáš jen na polo rozkvetlý květ nevinnosti, cože pravíš, já, já moci T e b e milovati. Sešilel jsi¹⁾

O t ě, S y n u, D u c h u? Já, tento hříšník, jak vidíš, tento zbabělec, tento hrdopýšek, jenž páše zlo, jakoby to měl uloženo, a jenž nemá ve všech svých smyslech, čichu, hmatu, chuti, zraku a v celé své bytosti — běda! v celé své naději a v každé výčitce svého svědomí než extasi láskání, v níž jedině starý Adam se vzněcuje?

¹⁾ Svatý Augustin

Dlužno mne milovati. Jsem těmi Šílenci, jež jsi jmenoval, jsem Adam nový, jenž požírá starého člověka, tvůj Řím, tvou Paříž, tvou Spartu i tvá Sodoma, jako chudás hozený mezi hnusné pokrmy.

Moje láska jest oheň, jenž zžírá na vždy každé tělo nesmyslné (bláznivé), a destiluje je jako vůni nějakou, — a jest potopou, jež pohlcuje do svých vln každý zvrhlý zárodek jež jsem zaséval,

by jednoho dne kříž, na němž umírám, byl vztyčen, abych strašným zázrakem dobroty tebe k sobě přitáhl, chvějícího se a zdolaného (zkroceného).

Miluj. Vyjdi ze své noci. Miluj. O tom sním po celou věčnost, ubohá duše opuštěná, bys mne musil milovati, mne jedině, jenž jsem opomíjen!

— Pane, strachuju se. Moje duše se ve mne celá třese Vidím cítím že dlužno tebe milovati. Avšak kterak já takovýhle státi se mám ó Bože můj tvým milovníkem ó Spravedlnosti, jíž ctnost dobrých se bojí?

Ano kterak? Neboť hle jak rozviklává se klenba pod níž moje srdce vyhloubilo si své

místo pohřební a jak cítím splývati na sebe oblohu.
i pravím ti: od tebe ke mně která cesta jesti?

Podej mi svou ruku. bych mohl zvednouti
toto tělo dřepící a tohoto ducha nemocného.
Avšak neobdržeti nikdy nebeského políbení jest
to možno? Některého dne moci nalézt ve tvém
klíně na tvém srdci jež bylo naším srdcem místo,
kde odpočívala hlava apoštola?

VII

— Zajisté, chceš-li si to zasloužiti můj
synu ano jen pohleď, jak. Vypusť nerozhodnou
nevědomost ze srdce svého by spěla do otevřené
náruče Církve mé, jak vosa letí v rozvité květ
lilie.

Přiblíž se k mému uchu. Vylej tam poní-
ženost statečné upřímnosti. Pověz mi vše beze
slova pýchy neb omluvy a podej mi kytici vzácné
lítosti.

Pak upřímně a prostě přijď k mému stolu.
A tam ti požehnám z hostiny rozkošné, při níž
anděl sám nebude moci než přisluhovati,

i píti budeš Víno z vinice neproměnné, jehož
silou, jehož sladkostí, jehož dobrotou vzklíčí
tvoje krev k nesmrtelnosti.

*

Pak jdi! Uchovej prostou víru v toto tajemství lásky, skrze něž jsem tvoje tělo a tvůj rozum, a zvláště přicházej velmi často do mého domu, bys zúčastnil se (pití) Vína, jež zahání žízeň, a jedení Chleba, bez něhož život jest zradou, bys tam modlil se k mému Otci a bys tam prosil mou Matku, aby ti bylo dopřáno ve vyhnanství této země býti beránkem bez křiku, jenž dává rouno střihačům, býti dítětem, oděným lnem a nevinností, zapomenouti své ubohé sebelásky i své podstaty, konečně státi se poněkud mně podobným, jenž byl jsem za dnů Heroda a Piláta a Jidáše i Petra podoben tobě, bych trpěl a zemřel smrtí ohavnou!

A bych odměnil tvou horlivost v těchto povinnostech tak sladkých, že jsou i nevýslovnými rozkošemi, dám ti ochutnati na zemi svých prvotin: pokoj srdce, lásku k životu chudému, a svoje večery mystické, když duch otvírá se tichým nadějším a věří, že pije dle mého příslibení z kalichu věčného, a když po zbožném nebi luna pluje, a když klekání růžová a černá zvoní, očekává nanebevzetí do mého světla, probuzení bez konce do krajin, kde milost moje zvykem jest, hudbu mých chval navždy,

A extasi věčnou a vědu, a žití ve mně za vlídného oslonění tvých utrpení, jakož i mých, jež jsem miloval!

VIII

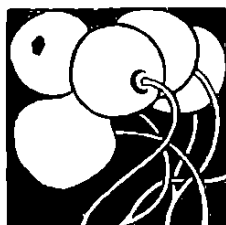
— Ah, Pane, co jest mi? Běda! hle, jak v slzách tonu neobyčejnou radostí: tvůj hlas vzbouzí ve mně najednou blaho i bolest, týmž kouzlem se honosící.

Směju se, pláču, a jest to jako volání do zbraně polnice na bojišti, kdež vidím anděly blankytné a bílé, nesené na pavézách, a tato polnice nestrhuje mne k srdnatým a prudkým alarmům.

Extase a hrůza mne zachvacuje, že jsem vyvolen. Jsem nehoden, však znám tvou milostivost. Ah! jaké úsilí, avšak jaká horoucnost! I viz mne plného pokorné modlitby, jakkoliv pobouření nesmírné zakaluje naději, kterou tvůj hlas mi objevil, i dýchám třesa se.

IX

— Ubohá duše, to jest to!

BARBEY D'AUREVILLY

ÚVOD K PROROKŮM MINULOSTI

Nechť jsou jakékoliv nároky Filosofie a poměrná síla systémů, jež zplo-
dila hlavou svých nejosvícenějších
myslitelů, není v podstatě, když
v tom smyslu na ni patříme, než velkým
pokusem metody, cesty bez přestání na-
stupované lidskou inteligencí, by se došlo
k Pravdě. Lisujte jen a ždímejte tento po-
jem filosofie a uvidíte, jestli vyjde kdy co
jiného pod tou neb onou formou, než my-
šlénka metody, pomůcka k vyššímu pátrání,
pokus vyšší intellektuální strategie. Jenže
to záhodno uznati, v tomto široším ruchu
ideí a názorů, jež z pokolení na pokolení po-
koušejí se o to, by se povznesly až k úrovni
přísného a vědeckého pochodu, že různé
metody vynalezené — ba i ty, jež historie
filosofie považuje za vymoženosti, — neve-
dou k poznání Pravdy absolutní, právě jako
filosofické, pokusy byť sebe lépe sestrojené

a sebe vítězivější, nevedou k poznání životního principu. Když člověk přišel k jistému okamžiku svého úsilí, k jistému vrcholu své theorie, zakopne, klopýtne, a rozrazí se; a tím jest dokázáno, že mezi jeho intelligencí a Pravdou rozvírá se věčně propast, přes kterou jeho snaha dovede projektovati mosty více nebo méně smělé, avšak jichž oblouk, nechť jakkoliv mocnými rukama vymrštěný, přerve se vždycky na polovičce svého vržení. Není-liž půda historie postlana systémy, zlomenými v nejspletitějších uzlech jejich hnízd? . . . Poněvadž pravda jest v sobě samé, poněvadž má, jak pravila by Škola, ontologickou existenci, myšlenka netvoří ji, když ji chápe, právě jako pozorování netvoří zjev, jež zjišťuje nebo jež studuje. A přece, jestli se mu jí nedostává v její plnosti, člověk, jenž má pravdy zapotřebí, by byl tím, čím jest, uchvacuje ji v úlomcích dvojitém chápáním vůle a svého ducha; to však není nikterak, jak by se mohlo mysliti, vlastní působností jeho úsilí. Naopak to proto, že opírá se o něco jiného než o sílu individuality, jež se vynořuje z jeho schopností. Skoro božské souručenství s principem jeho bytosti! člověk nemůže se dotknouti Pravdy, nebyl-li již předem dotknut Pravdou. By učinil první krok k ní, jest třeba, by byla již v něm! Obzvláštní obojdnost, tajemný protimluv Pravdy, jež

jest v sobě a substanciální způsobilosti člověka — dále se do této propasti nikterak nevidí . . . Člověk, jsa rozumným a dobrovolným tvorem, nicméně však tvorem (to slovo vše praví), člověk by zůstal zazděn v temnotách svých schopností, pochmurný Ugolín věže krutějšího Hladu než ona Věž Hladu Básníka, — neboť umřel by bez dítek, by se uživil, totiž bez myšlenky, zžíraje sama sebe v úzkosti nemožného otcovství, — kdyby Tvůrce nezasáhl činem zjevení nechť jakéhokoliv, v lůně této práce, zmatené a rozervané, jež vede tak bolestně a tak nedokonale k Pravdě svého ubohého tvora, celého v potu, celého v slzách a často celého v krvi! Nuže, netřeba rokovati a přiti se o to. By se účastnil této práce, již nutně se mu dostalo podílem, člověk jest nabádán k tomu, by se zapřáhl v podmínky veškeré pochopitelnosti: vstaviti totiž Boha za počátek veškerého rozumování, každého ponětí, každé idee. A vskutku co se týká duchů, kteří usilují o to, by se sami se sebou dorozuměli, jakmile Bůh jen na minutu byl odstraněn, chaos zmocňuje se hlavy lidské; a odvažujeme se tvrditi, že, kdyby nestvůrnosti takové mohly býti konsekventní, aniž by přestaly býti nestvůrnostmi, nejapný opovážlivec, jenž popíral by nebo zneuznával by pojmu Boha, neměl by ani práva pou-

žiti jediného syllogismu k službě své odstrašující negace.

A tak Bůh vždycky a všude, za každou substancí a za každým zjevem; Bůh za svým stvořením, by se vysvětlily obě jeho tvárnosti, svět mravní a svět materiální! Mnoho duchův oddaných studiu moudrosti pochopilo Ho tímto způsobem ve všech dobách. Poněvadž však, z důvodů, jež svaté Knihy vysvětlují samojediné, a jež lidstvo poněkud tušilo, jak vysvítá ze zlomků tradicí prvotních; poněvadž vašeň, omyl, zneužití, svobodné myšlení, mohou se přimísiti ku všem úkonům myšlení a vůle lidské, muselo se nutně potkati a skutečně se potkalo se dvěma druhy Filosofii: filosofií, jež vychází z ponětí Boha, by došla k člověku a ku Společnostem, a filosofií, jež nechce vyjíti než ze znalosti člověka, by se povznesla k svrchovanému pojmu Boha a zákonů, důsledků to jeho bytosti; filosofií konečně, jež osvětluje temnoty Konečna nadsmyslnými zářemi Nekonečna, a jinou, jež rozumováním, jemuž chybí vždycky hranice, hodlá vysvětliti Tvůrce stvořením; jakoby světlo, jež pochází s výše, místo sestupování vystupovalo a jakoby nepodobalo se vášnivému záchvatu, jenž nikdy neunáší vzhůru, jak praví hluboce ti tvůrcové jedné minuty, Otcové, mluvící o svých dítkách!

Kdyby se zde jednalo o to, bychom zpracovali historii Filosofie, spatřili byste, že nikdy nebylo jiných filosofii ve světě kromě těchto dvou filosofii, kromě těchto dvou druhů úsilí ducha lidského k Pravdě, od Mojžíše až k Aristotelovi a od Platona až k Hegelovi.

Nuže, tyto dvě filosofie, jež ve všech epochách ducha lidského se objevují, nikdy vespolek nerovnováží, nikdy proti sobě nečelí v strnulém, rovnostranném antagonismu. Věčně tváří v tvář, v historii Pravda a Blud nejdou rovnoběžnými cestami. V každém okamžiku potkávají se a tříští.. Kdož toho neví? Brzo jest to pojem Boha, jenž panuje a ovládá filosofické myšlení kterékoliv doby, a hned zase pojem člověka, co pravím? z m o c n ě n o s t člověka drží všechny duchy ujařmené v pitomě lidské metafysice. Možno souditi tedy na hroznou a rovnocennou způsobilost lidstva pro pravdu nebo pro blud, a možno vyznačiti filosofiemi — jako se značí číslicemi odvažný sklon stavby, nebo voda proudu, vystupující pod mostní oblouky, jimiž teče — vzrůst bludu, jenž stoupá v inteligenci některého národa, nebo skvělé sklonění tohoto národa, tíhnoucího k pravdě. Tak ku příkladu ve Středověku, když Katolicismus, jenž zahrnuje pravdu absolutní v tom, co stačí člověku, by ji poznal, byl

zákonem všech duchův a všech srdcí, ponětí o Bohu vnucovalo se všeobecnému rozjímání a osvěcovalo všechny systémy svým jasnem. Člověk však přece protestoval (můj Bože, člověk jal se protestovati v pozemském Ráji!), Kacířstvo odmlouvalo theologii, orthodoxii, velkému filosofickému učení Církve; Kacířství, totiž více nebo méně filosofie, jež vychází z pojmu člověka, a nevidí a nechápe Boha, než skrze tento těsný a temný pojem! Ano, Kacířství, to Hovado s tisícem jazykův, odmlouvalo, avšak dovedli je přiměti k mlčení . . . Všecko souviselo v onom společenském životě: Věda a Moc, Kněžství a Vláda. Instituce spěchaly ku pomoci Pravdy. Člověk hájil Boha . . . V dobách moderních, v dobách přítomných naopak pojem člověka zvítězil . . . Ten se zmocnil filosofie, nebo lépe řečeno, by se více řeklo, obecného ducha devatenáctého století. Jakási strašná smrt, jež uchvátila vše živoucí! a jež je popadla takovou silou a tak širokým objetím, že kdyby Bůh neposlal ty veleduchy všemohoucí, kteří jsou jakoby divotvorci myšlenky, a kteří ji zasáhnou a promění zázraky genia, nevědělo by se již brzy, kterak ji vzkřísiti.

Takové jest zlo současné, zlo svrchané; takový jest hluboký a rozeznávající ráz moderní Filosofie. V podstatě člověk

dává si přednost před Bohem a staví sebe na jeho místo v duši lidské. Pojem člověka chce poskytnouti to, čeho neobsahuje, totiž pojem Boha. Zlo to není včerejší, pochází z dávnějších dob. Bylo zplozeno jedněmi se zločinnou zúmyslností, druhými s děsnou pitomostí. Renaissance získala své jméno tím, že obrodila Pohanství, a její lesk byl právě tak krásný, jak všeobecné bylo svedení. Antické Sirény znovu uchopily do svých změkčujících paží svět roztržštěný křesťanským asketismem. Nehynoucí a nepomíjející Církev ovšem nezavrátora. Zůstala, čím byla. Ta mystická Holubice, jejíž křídla rozprostírají se nad světem, nemohla býti stížena závratí nad touto navoněnou parou, vznášející se od země jako ze kbelíku, v němž vařil starý pohanský Eson ve znovunalezeném zlatě a bronzu Korintu! Avšak Medicej, jenž panoval nad Církví — velmi záhodno na toto poukázati — opojil se na okamžik tímto nektárem Starověku; Lev X. zapomenul, čta Platona, pozvednouti ruku, jež měla uhoditi a roztržitost při takové zábavě draho přišla světu. Nejpochmurnější z mnichů křesťanstva velice pohodlně mohl vhoditi oharek Protestantismu na oltář. Před touto hodinou ospalosti Papežství popadlo vždy blud až v jeho lidském zřídle, uzavírajíc trestem vyhlazujícím provinilá ústa, jež je povrhla, a která mohla

znovu na ně blíti, kdyby nedovedlo je zavříti.

Na tomto světě (v této společnosti), kde duch a tělo jsou spojeny nerozlučným tajemstvím, trest tělesný má svůj důvod duchovní, by existoval; neboť člověku není uloženo, jak myslím, by rozdvojil stvoření. Nuže, kdyby místo spisů Lutherových, jichž popel padl na Evropu jako semeno, spálil se sám Luther,* svět byl zachráněn, aspoň na jedno století.

Nuže, známo dobře, co zmatku může přivoditi jedno století odkladu do záležitostí bludu? . . . Tohle se nestalo. Nechť jakýmkoliv posudkem stihneme možné případy, jež mohly se zroditi z podobného faktu, nebylo ho.

Luther mohl žíti. Zásada všechno přezkoumati, uvedená do vědomí náboženského světa, tím sesílila, potom vypustila kořeny dále a pronikla do inteligence (rozumové stránky ducha). Po Kacířství Filosofie, jež

* „Upálený Luther!“ začne se volati. Avšak nelpím podstatně na malichernosti, jen aby blud byl potlačen ve svém projevení toho okamžiku a ve svém projevování pokračujícím, totiž člověk, jenž jej vyřkl nebo napsal a jenž ho nazývá pravdou. Je to příliš pro jehňata anarchie, která nebečí než svobodu? Člověk ducha nejpositivnějšího, jaký jen žil od Machiaveliho, a jenž nebyl ani za mák katolíkem, naopak však trochu liberálem, Stendhal pravil s brutalitou nezbytné rozhodnosti: „Moje politika záleží v tomto: zabiti dva lidi, když toho

jest pokračováním Kacířství, zachvátila krok za krokem i duchy nejposlušnější a nejvěrnější, a co si byli ošklivili a zaháněli ve stavu náboženského myšlení, přijímali bez nedůvěry ve stavu myšlení filosofického. Tady právě otvírá se perioda velkých těch zatemněnců, kteří přiložili ruku ke zlému, aniž by to poznali, oslepeni a ohlušeni svým vlastním nadáním, měli-li jaké, a upjatou strnulostí svého přemítání. Descartes se objevil; Descartes, vynálezce filosofie J á, jenž ustavil axiomy psychologie bez východu (c o g i t o, e r g o s u m), a nemohl nikdy dostati se z toho hnizdovitého omotání, jež otočil kolem své intelligence a jímž byl uškrten za trest, když se jednalo o otázku Boha! Jistotně není dovoleno pochybovati o katolické víře u Descarta; historie v tom ohledu je bez jakéhokoliv mráčku. On věřil a honosil se proselytismem své víry. Přispěl mocně k obrácení Kristiny Švédské. Přece však Descartes uvedl do filosofického myšlení Ev-

třeba, aby se zachránili lidé tři.“ To není tak zlé. Nuže, zabitím Luthera ne již tři lidé se měli zachrániti za cenu dvou; to byli tisícové lidí za cenu jednoho jedinkého. Ostatně tady jest více než šetření a hospodaření s krví lidí: zde jest úcta k sebevědomí a intelligenci pokolení lidského. Luther porušil obojí. A pak, když jest nějaké učení a společenská víra — tehdy to byl Katolicismus — třeba tuze chrániti je a hájiti pod trestem, že společnost ta toho neb onoho dne zhyne. Odtud zvláštní tribunály, instituce k tomu

ropy to, co Luther uvedl do myšlení náboženského, ani více, ani méně. Obzvláštní secvrklost v duchu takového rozpjetí, neviděti totiž předem to, co jeho princip vnesl do něho samého. Jeho náboženské svědomí nereptalo nad intelektuálním zločinem, jež právě spáchal. Zla, jež způsobuje mnohdy abstrakce, jsou nespočetna. Rozřezáváme svou duši na čtvrtky a pravíme: Tohle patří Bohu; tohle člověku, tahle náboženství, tato filosofii! a ani si nikdo nepomyslí, že se provedla vražda: zapomíná se, že člověk jest živou jednotkou a že tomu, co koná ve jménu jedné schopnosti, všechny ostatní schopnosti odpovídají! Filosofický protestantismus, smíšený s orthodoxií, a obojí objímajíc a proplétajíc se v životě a myšlence Descartově s nejnezviklatelnější bezpečností, toť jedno z těch divadel, jež odstrašují . . . Takové podívané neposkytuje samojediný Descartes.

zřízené, by se poznaly zločiny proti víře a učení. Inkvisice jest tedy logickou nutností ať v kterékoli společnosti. Ostatně pouze kněží jsou inkvisitory. Otázka Inkvisice byla před nedávnem vyzdvižena. Ti, kteří na ni útočili, neměli nic jiného tolik na starosti jako probuditi zvířecí vášně; ti, kteří ji hájili, příliš ji hájili. Zbývá uvést slovo Leibnitzovo: „Na jednom axiomu lze vybudovati dva problémy dokonale rozdílné; právě proto jest třeba rozsudiho sporu jak v mathematice, tak v theologii“. Pro hanbu a pro všecko snad aspoň bude se každý tvářiti, jakoby Leibnicovi rozuměl.

Kartesianismus byl přijat pokojně i duchy nejvyšší orthodoxie; ba též Bossuetem, osvíceným autorem *Proměn*, bleskometným odpůrcem Jurieu-a. V pravdě k vůli vysvětlení takových nepravidelností domýšlím se, že provádělo se v těchto velkoduších lidech (a bez jich vědomí, ó žalostné temnoty!) ono oddělení Církve od Státu, jež se stalo běžným právem devatenáctého století! Chlubně vynášená abstrakce a za zákon postavená, by se ubila Církev a jež zabije neomylně Stát a zabila by Církev, kdyby Církev mohla kdy zahynouti.

A tak Descartes více ještě než Luther, hle, kterak se stal otcem moderní Filosofie. Ona ho ostatně uznává za svého otce, dosti nahlas a hlasem dosti hrdým. Otloukali nám dostatečně v těchto posledních dobách uši jeho jménem. Ký div! Filosofie devatenáctého století, toť Descartovo *Cogito, ergo sum*, ohmatávané, znovu a znovu uchopované, zúrodnované, vyhánějící větve do všech svých směrů, vyčerpané ve všech svých tendencích, hnané až k nejposlednějším mezím, ba překročivší poslední hranice a zvrhnuvší se v nihilismus, jenž neodpovídá již, a kamž každá filosofie, vycházející z pojmu člověka, neodvratně se propadne a pohřbí. Nemožno mu odpírat! V hodinu přítomnou přes velké jitření

mozku, jemuž se oddáváme, není dosud než Kartesianismus v Evropě. Nejohravnější z myslitelů metafysiky vyšivali na kanavě silnější než jejich nit a proto často jim ji přetrhla; avšak kanava jest vždy viditelná pod arabeskami, jimiž byla přetížena. Nechť se nikdo neklame! neučinili než to. Kdo jest obeznámen s tím, co se nazývá Idee; kdo se jim poněkud hlouběji zavrtil do útrob, zvědav jsa poznati vnitřnou práci a tajemství těchto snesených vajec v těchto netvorných hnízdech Bludů vyseděných, vyklubaných a dnes již mezi národy se rozlézajících, ten snadno pozná zárodek Kartesianismu na dně všech systémů. nechť jméno jeho jest jakékoliv. Krouží vskutku právě tak v idealismu Fichteho, jako v idealismu Berkeleye; v transcendentalismu Kantově jako v pantheismu Hegelově nebo v mystico-naturalismu Schellingově. Od doby, kdy prvotní pojem Boha couvnul do pozadí v problémech Filosofie, methoda Descartova (a každá filosofie jest pouze methodou) opanovala více nebo méně nejrozmanitější duchy, vyjímaje snad Spinozu, tohoto starého samotáře Myšlenky, hrozně originálního, jenž svůj blud sám ze sebe vysoukal.* Nerozpakuju se tedy a pravím,

* „Ode dávna Spinoza, praví Tennemann, setkával se v četbě rabínů s mateřskou ideou svého systému. Filosofie Descartesova nepo-

že Descartes způsobil konec konců více zla svým principem psychologickým než Bacon svým hrubým experimentalismem. Tento zplodil, pravda, materialismus, totiž filosofii trávení a hnoje; avšak první vyvodil pantheismus, jenž spojuje v jediné nauce všechny omyly, druhdy odloučené, o duchu a hmotě: odstrašující koncentrace, žhoucí zrcadlo, jež spálí tento svět! Když filosofové dob přítomných oslavují Descartesa, vědí dobře, co činí a zač mu děkují. Nejsou-liž mu dlužni za vše, čím jsou a čím národové, jež mistrují, hledí se ustavičně státi?

Neboť každá filosofie přelévá se do skutků. Nejsráznější spekulace tkví nohama v praksi života a principy vedou lidi, i nehovadštější z nich jdou se řetězem logiky kolem krku. Jakmile pojem Boha odstraněn byl z filosofie, byl stejně odstraněn ze Zákonodárství, z Politiky a z Mravů. Jinak zase pojem člověka, uveden byv do filoso-

sloužila mu leda k rozvoji této idee způsobem vědeckým.“ A přece, jest to i tak jisté? Duch jako Spinoza, jak se podobá, nebéře nic od nikoho. Rodí se jediným vrhem, slévá se z jediného kusu. Jsa jakýmsi duchovním samorostem, jenž si vytvořil svou vlastní myšlenku a svou vlastní víru, jako si ustrojil svůj vlastní osud. Ačkoli idea židovská hryže velmi hluboce na duši této račy, Spinoza byl především Spinozou, totiž člověkem příčiny a substance. Toť genius ontologický. Descartes jest podstatně genius psychologický. Možno

fie všeobecné, vyvodil jako výslednici jiné Kodexy, jiné Ústavy, jinou Mravouku, a společnost byla změněna od paty až k hlavě. To se nestalo — jak dobře známo, — prudce, náhle, v ten den neb v onu hodinu, avšak mírným přecházením z prvu, potom bouřlivým, překotným chvatem. Došli jsme na nejpříkřejší část svahu, v místo střemhlavých přemetů. Úsilím, z něhož nemíním vydávati počet, společnost evropská utvářela se po tři a půl století na základě jediného pojmu člověka. Nuže, z pojmu člověka nepřichází se k pojmu Boha. Takové cesty není. Bůh vyhlubil a rozprostřel nekonečno mezi sebe a své stvoření. Právě před nekonečnem božským poražený genius Descartesův pocítil, kterak marně bije křídly a právě zde Kant sřítíl se s vrcholů svého rozumu čírého v nedůslednost rozumu praktického: žalostné zmalomyslnění! Společnost pak, [neméně slabá než oni, jimi vyučená, avšak logičtější, protože poslední výkřik jejího genia neuvědomil ji, postihnouti vztahy mezi Spinozou a Talmudem. Možno postihnouti vše, co se chce, v mracích a v ohni. Avšak tento visionář substance jest a musí býti inteligencí sui generis; a co se týká jeho metody rozváděcí a výkladné, toť matematická logika, přenesená (zcela jednoduše) do filosofie, logika, jež nenaučí rozumovati správně, protože brání rozumování falešnému, z toho důvodu, že nenaučíme se plovati v nádržce rtutě — praví velmi duchaplně Hamilton.

že schází na bezcestí, společnost ta se ustavila zcela správně na člověku a uvěřila, že právě tím nabude přímého, sebevědomého, pevného postoje. Předhodila Bohu JÁ Medee. A hle, poněvadž ta částka J á, jež jest nejvíce J á, jest částkou podstatně pohyblivou a měnivou, jež utíká utíkáním ustavičným před poddanstvím jakéhokoliv zevnějšího určování; jinými slovy, poněvadž vrtoch jest nejhlubším stupněm neodvislosti, svoboda člověka byla a musela býti náboženským, politickým a mravním cílem společnosti zbudované na J á. A tu mluvilo se zcela přirozeně o svobodě svědomí, o svobodě ducha, o svobodě politické a o všech druhích svobody, na nichž se zakládá úplná neodvislost člověka, velmi hodného, vskutku, velmi schopného, by byl svoboden, protože sebou Boha nahradil. Se svým povoláním se minuvší Bůh, ten už nejméně zasluhoval toho, by byl svoboden v nesmírném fiasku své všemohoucnosti! Tak vyhlíží historie vysušená a vyprahlá z činův a událostí, poznatelná však po kostře tří posledních století, jež přešly Evropou. Nebojím se nikterak, že budu usvědčen ze lži těmi, kteří umí analysovat myšlení. Mohou se sami přesvědčiti popatřením na to, zdaž vskutku duchovní krev Descartesova nepřelila se následkem zákona

tajemnějšího než zákon oběhu krve v našich žilách do zánětlivé krve Rousseau-ovy a zdaž se nenalézají z ní krůpěje plodivé v krvi ještě koncentrovanější těch Socialistů, kteří staví odvážně svobodu, úplnou, naprostou, neobmezenou svobodu člověka nejen vůči Státu, avšak i vůči celé Společnosti.*

Socialismus tedy — jenž to ví, nebo lépe, jenž toho neví, — byl by posledním slovem psychologického principu Descartsova a protestantského principu Lutherova, jako francouzská Revoluce byla jiným toliko výrazem těchto dvou principů záporných. A tu přichází, by se zakořenila, osudná jako důsledek nutnost Socialismu. Bude možno mu zabrániti? Není-liž třeba, by opanoval svět? Není-liž záhodno, by Společnost, sestrojená na Já, jež nechce ani Autority ani Trestu, tato dvě Ne—Já, strašná Ne—Já, aniž co jiného, co by se stavělo na odpor pod tou neb onou formou rozvoji jejího posvátného Já, dozvěděla a naučila se konečně nikoliv rozumem, jenž nenaučí ničemu, avšak činy a fakty, těmito drsnými, vždy poslouchanými, zdaliž pojem člověka, jímž se nahradil pojem Boha, jest tím pravým pojmem, jak ve filosofii, tak v sociálním použití, zdaž jest to ono, jak

* Jen čtete veškeré publikace mladého Německa, jež jest již staré.

se praví, co má od nynějška panovati nad lidským pokolením?

I tvrdím, že otázka v tom tkví a v ničem jiném. Není teď, a nemůže býti než dvě položek v přítomné době — Autorita (jež vyžaduje Boha) se všemi svými důsledky, a Svoboda (jež vyžaduje člověka bez Boha) zase se všemi svými důsledky. Co se týká toho, co jest uprostřed mezi oběma, to má čelo i srdce dosti ztupělé nekajicností až do konce a pitomostí, než aby se ještě povstalo po tolika rocích zkušeností ve prospěch tohoto „uprostřed mezi oběma“. A neztratilo-liž se Prostřední jako slovo i jako věc nenapravitelně v širém opovržení? Autorita a Svoboda, hle, zápasnice o vládu a moc! Autorita a Svoboda, hle, co jest čisté, určité, co se honosí pohybem vibračním, čemu se rozumí. Jestli nemáme světla, máme aspoň jasnost! Řeknu více: tvrdím, že pouze tomu se rozumí. Vše ostatní jest pouze zkroucenina, motanina, komplikace, zmatek, temnota, záhada. Všechny ty budovatele světů nových a nových, všechny ty architekty utopií, kteří přicházejí, by nám sestrojili na čisté prázdné ploše listu papíru své sociální šachovničky, všechny jsme viděli, všechny jsme slyšeli, se všemi jsme se přeli a hádka dosud trvá . . . Avšak jediné věci jisté naučili jsme se ze všeho toho obšírného

cejchování a vyměřování teorií, tomu, že všichni příslušeli více nebo méně filosofii Svobody. V massách lidu právě tím se ujali a právě na to u nich spoléhali a spoléhají, nikoliv úsilím své vynalézavosti! Filosofové Svobody! Bďte ujištění, že přes jarost jejich ducha nebo vědecké kombinace jich nauk nikdo je nikdy nepřijal než v tomto smyslu a nechtěl se vážně ničemu jinému od nich naučiti! . . . A vskutku, národové, i porušení, honosí se zdravým původním smyslem, jenž odporuje špatnému smyslu vědy. Vědí, že mandariní těží ze společností, vyrůstají a košatí na půdě společností, avšak nestavějí jich. Neneví nikterak, že velkým poblouzením těchto ošumělých pedantů, kteří věří ve vědeckou všemohoucnost, falešným náhledem všech těchto Adamů, posedlých pýchou, kteří chtějí býti podobni Bohům a kteří nemají ani Evy k omluvě, jestli domnění, že zaměňuje se božský řád Společností lidskými organisacemi: toť umístění hmoty vyžmuté, vymačkané, vybledlé, na sebe odkázané, konečně ujařmené, přinucené k poddajnosti a poslušnosti na místo ducha, jenž jest jednoduchý, otevřený a vidoucí jako čistý pohled; toť přijmutí tisíce podrobnůstek administračních za politickou jednotu a vědy konečně s jejími encyklopediemi za morálku a za její čtyři

vznešená slova: Věř, Odříkej se, Cti, Poslouchej! Národové, nechť věku jakéhokoliv, nerozumí ničemu z tolika jemnůstek. Jim jest třeba ideí jednodušších a jasnějších, stejné úrovně s jejich inteligencí: jako ku příkladu tohoto pojmu Autority, jenž jim přichází s hůry, silný, protože ho neučinili; nebo tohoto druhého pojmu Svobody, jenž se zdá méně ideí, — tolik jest bleskometný! — než abstraktní vůlí, stále pohotovou, by se vtělila, k jich zkáze v nervech a srdci lidí!

A poněvadž otázka ta jest položena, — poněvadž vlády, jež na počátku mohly vše vykonati a jež přece ničemu nezabránily, jednající v tom proti samé Svrchovanosti, — poněvadž Minulost, tato věc vyvětralá, toto nic, jak praví, — jest konec konců nejmohutnější entitou, jedna z nejtěživějších realit, jaká kdy na nás naléhala, — tato otázka bude rozřešena, jak tyto druhy otázek se řeší, poskytujíc vše to, co idee, jež ji složily, mohou poskytnouti. Lidé se klamou ohledně ideí, avšak idee neklamou lidi. Vše, co přinášejí ve svém neviditelném lůně, vždy z nich vychází. Nuže, u ideí dcery jsou nápomocny v posuzování matky, byť s ní ani první pohledu nevyměnily. Descartes by dnes trochu žasl, tuším, vida svět poražený jeho rukou! Co se Luthera týká, toho pranic nezkormoutilo

to, co se začalo jeviti jeho zrakům; věděl lépe, co činí. Jeho náboženské přesvědčení bylo drsnější než jak bylo filosofické přesvědčení Descartesovo. Avšak nám, přišedším hodně pozdě po těchto dvou rozsávatelích bouří; nám, posledním žencům tolika pohrom, tak velkého množství zrní, rozmetaného do brázd historie, nám válka Třicetiletá, socialismus Novokřtěnců, předchůdce toho, jenž na nás čeká, a francouzská Revoluce, nám jsou třemi d ě v u š k a m i, jak říkal Ludvík XI. o svých krinolinách, — jež nás poučují dosti zřetelně, kterému rodu bludu přísluší idea, jejich matka, ve své temné hloubce, a uvědomují nás, děsné ty prvorozenky, o tom, čím budou jejich budoucí sestry. Ponechejme slovutným pitomcům, by dokazovali, že mravy nejsou již tím, čím byly r. 1793, a že hrůzy onoho času prokletého nemohou se již vrátiti, by znovu začaly. Ochraňování mravů bez moci donucovací není tuze spolehlivo; a ostatně neštěstí a rány ve mnohých způsobách se mohou na svět vrhnouti. Bůh nikdy se nevydá, a nikdy vše najednou nepromrhá a umí strašlivě měniti své hněvy.* Jestli idee — jak Historie dosvědčuje, — vyčerpají se vždy z veškerého života, jež obsahují, ve svém pokolení; jestli, jak to řekl Mirabeau Starší, otec Mirabeau-a Hrdého, jest záko-

* Proměnil je. Válka 1870. a Komuna!

nem, že jsou výkaly v každém Pokolení, můžeme se tázati, čím devatenácté století skončí. Ostatně, co záleží na podrobnostech nového dramatu? Jediná ta otázka částí moderních bude rozřešena činy, a jest snadno předvídati, kteraké bude rozřešení. Protože konec konců a nechť se dělá cokoliv, není nikdy pod tímto nebem hvězdnatým a v tomto nevyčerpatelném mravenčím hemžení společností nic jiného než věčná konfrontace člověka a Boha, člověk povznese svou mravnost, znovu stavě Boha do svého myšlení, nebo umře ze svého nadmutého Já, jež pukne jako nečistá měchuřina; samojediný však Bůh ví, kterému sviňáku nařídí, by jej svýma krvavýma nohama vymačkal, aby lépe byl vymačkán!*

* A máme je již tady, ty nohy sviňáka! Sviňák o tisíci nohách; — všeobecné právo volební.

** Není to ani kniha; jest to několik řádek na kvap načrtnutých v točivém víru, jenž nás s sebou unáší a pro ono žravé každodenní publikum, jež se podobá oné tlamě Lva v Benátkách, k němuž každý přicházel, by tam uvrhnul svůj udavačský lístek. Běda! naše myšlenky jsou udavačskými lístky časů přítomných, dle nichž Budoucnost bude nás souditi; krutá Rada Deseti, jež vhodí do Lagun naše paměti! Nebyl bych za nic pomyslíl na to, bych sjednotil v knihu tyto vlající stránky, kdyby časopis, pro něž byly napsány, nebyl je přerušil, když jednalo se o Chateaubriandovi, z náramné opatrnosti a šetrnosti ke straně royalistické: samé věci, jež již neohápu. Pocházelo to z náramné

A tak Bůh jako na počátku, — Bůh jako průběhem minulosti, jenž vede k sobě od stupně k stupni! Jedině to chtěl jsem vepsati, a to pokud možno nejkratčeji, v čelo knihy, v níž Historie zaujímá tak velké místo, a jež se jmenuje: PROROCI MINULOSTI.**

pitomosti. Dle mého, co se sluší, když odevšad zejí na nás skon a konec a smrt, toť pravda O VŠEM A PRO VŠECHNY. Přítel, katolík a royalist po mém způsobu, (lépe řečeno amonarchista), středověký člověk, zanesený větrem do století devatenáctého, M. G. S. Trebutien, jehož jméno se sladkými pocity stavím vedle svého jména, domníval se, že by bylo dobře uveřejniti moje směřosti a stal se mým vydavatelem. Povolil jsem jeho přání ze sympatie a úcty k mínění tak povznešenému jako jeho, a také proto, že jest to krátkozraká myšlenka, když se domníváme, že by byly na této zemi věci dočista neúčinné.

PROROCI MINULOSTI

Před krátkým časem četlo se v slavném jistém díle jedno z těch slov, o nichž se zdá, že nikomu nepřísluší, tolik mají býti přijaty hbitě celým světem! Autor knihy té, mluvě o jednom z těch veleduchů neohebných a neústupných jako pravda, již byli tlumočníky, o jedné z těch nepomíjejících okras doby, jež jich nezasluhovala (jednalo se o Bonalda), autor knihy, o níž se jedná, dovolil si říci s neskromnou melancholií: „To byl Prorok Minulosti“. Všechny ozvěny, jež oživují na slova, jež se jim předhazují, opakovati budou, o tom nepochybuju, toto slovo, jakoby z úmyslně na ně přistřižnuté. Prorok Minulosti! podobné jméno vstupuje snadno do všech pamětí, by z nich vyšlo pokaždé, když se před nimi objeví mohutná díla těchto mužů, kteří hledali společenské zákony tam, kde jsou, totiž ve studiu historie a v rozjímání pravd věčných. To jsou Proroci Minulosti! Od nynějška můžeme s jistotou tvrditi, až to se řekne, vše bude řečeno, pře bude vyslechnuta. Neboť slova

šťastná jsou jako lidé šťastní: — vše se jim promíjí, ba i jejich nesmyslnost, — a zvláště ve Francii, kde šťastná volba slov jest skoro vždy ukořistěním, zabráním místa pravé ideí.

Avšak třeba též toto poznati: jestli slovu chybí pravdy, ba jestli vyjadřuje opačnou ideu té, již chtělo vyjádřiti, — což jest hanba pro slovo, — má hodnotu nadávky (potupy. urážky), a jakožto urážka zaslouží si svůj úspěch. Vskutku, dohodněme se o to, není-liž to největší, nejkrvavější urážkou, již v přítomném stavu naší společnosti možno hoditi na hlavu myslitele síly těch, jimž vyhýbají se takovým způsobem s odpovědí? . . . Nedělám si ničeho z velkodušné té formy, jež není než sesílením potupy. Směju se zevnějšímu tomu nažehlení. Ať jen se na to pozorně popatří: pro společnost, jež nevidí než budoucnost, jež nemluví než o budoucnosti, jež vynalézá každého rána budoucnost, již hned večer předělává, nebýti než Prorokem Minulosti, — té věci skončené, vystrčené, vypuzené, nohama zašlapané, jež byla právem, slávou a mocí předků, — nebýti než prorokem té věci, jež již nemluví, — jež mlčí na dně svého hrobu, — jež není Bohem, protože jest mrtva, upřímně, jakou smrtelnější urážkou může intelligence jinou inteligenci stihnouti? . . . A bez ohledu na pozlátko po-

krytecké úcty, jež se třpytí na tomto slově Proroka, není-liž rovnomocno s touto větou aspoň bez zbabělosti: Byli pouze duchy zakrnělými, mdlými, do temnot zakopanými, bez pohledu, jenž proniká, bez ruky, jež dosahuje; přežvykovači stařeckých ideí, přetřásači popelu popelníc, z nichž život nemůže již vystoupiti?

Samozřejmě takto bylo třeba tomu rozuměti, a nikdo myslím, neopomene rozuměti tomu jinak. Všichni porozuměli a od nynějška rozuměti budou, že tímto pojmenováním Proroka Minulosti odvážlivě vynešena byla klatba na to, co tolik lne k inteligenci budoucnosti, prohlášená těmi, kdož se domnívají, že drží ji v hrsti, tu budoucnost, to podivuhodné ptáče, a že je vnesou do světa ve slabých rukách svých teorií. Političtí nepřátelé zásady, na níž Proroci Minulosti zbudovali své nauky, uvidí, pravda, v tomto slově odsouzení plné hluboké dobrotivosti, avšak přec jen odsouzení, trest, jakousi intelektuální zvadlost. A my, přátelé a služebníci těchto principů nesmrtelných, jež by svět rád nahradil kombinacemi jednoho dne, my přijímáme slovo to, určené k zavržení a k potupě. Chápeme se ho pro tyto veleduchy, kteří nejsou tu, by ho zdvihli; jako nadpis píšeme je na jejich mausoleum, neboť nejkrásnější jména, jež lidé nosí, jsou jména daná nepřátely!

Jenom, bychom už skončili jednou provždy s touto obžalobou, znovu a znovu vznášenou ode dávna při každé příležitosti proti této předstírané nezpůsobilosti největších duchů, jakoby dobře nechápali budoucnosti světa, nového ducha generací, pro to jedině, že nemohli odtrhnouti svého pohledu od plodného divadla historie a svou myšlenku od zásady, jež podpírala druhdy mocnosti, svržené dnešními revolucemi, nebylo by zajímavo, dráždivo a poučeno zároveň, ukázati, že jedině oni přese vše měli cit, jehož jim odpírají, tento pohled na budoucnost, jenž jest vyžadován nyní na programu člověka duchaplného; že jedině oni, Proroci Minulosti, byli opravdovými proroky: konečně (a snad právě tím bylo třeba počítí), že vyjma velké přímé zasálení Boha, inspirujícího viditelně lidi vyvolené, není jiného způsobu filosofického býti prorokem, než odvolávati se bez ustání na principy, jež ovládají historii a vyvolávají před sebou zkušenosti minula? . . .

Avšak nechť se to dobře ví předem, že tento důkaz, jež se mi zlíbilo hledati a konstruovati z jakési shovívavosti k předsudkům doby nynější, neprovedu nikterak pro čest ducha lidí, o nichž právě bude se jednati. Bůh, jemuž sloužili svým geniem, odplatil jim dosti slávou, než abych já v jejich jméně dožebraval se na ně něja-

kého toho obolku na víc. Sedě na stupních
jich hrobů, nevztahuju nikterak prázdnou
přilbu k pokolením kolemjdoucím. Ostatně
oni nikdy nemyslili, že by se rokovalo
jednoho dne o jejich titulech v této hod-
nosti Proroka, jež jest dnes nezbytna.
I kdyby to tušili, kdyby to bývali tušili,
málo by jim bylo na tom záleželo. Joseph
de Maistre, jeden z nich, (a snad největší),
jenž tolikrát s určitostí diska vymrštil před-
povědi, řekl kdesi s ironickým úsměvem:
„A což jestli jest rozhodně třeba, by se
prorokovalo.“ On ani ti, jež po něm
předvedu, neověšovali se a nezastírali se
takovými moderními domýšlivostmi a nároky.
Jejich pevné a zdravé hlavy nepotácely a
nevrávoraly z takových záměrů. Věděli, že
Bůh v úmyslech, nad naše pyšné neduživosti
povýšenějších, sobě budoucnost uchoval,
dávaje člověku přítomnost, a byli příliš
hluboce zbožni, než aby pozvedli závoj
této Panny Času, již Bůh pro sebe schrá-
nil. Jestli jej někdy pozvedli, to proto,
by, oči majíce upřeny na principy věčné
pravdy, silou svých schopností vybavili
důsledky, jež z nich plynuly, a by ukázali
jasně, čím měly býti, když tyto principy
jsou zkrucovány nebo když jimi bylo opo-
vrhováno. Hle, jaké byly jejich předzvěsti
a jejich prorokování. Bylo třeba zchátralosti
časů přítomných, by připadlo na mysl

jiné předvídání budoucnosti, zapředené v tajemné její kukli, než jakým se honosili tito veleduchové. Bylo záhodno, by znamení staroby národů viselo nad nimi; neboť zapotřebí proroků národům sestárlým, kteří cítí svou sešlost, a kteří, nemohouce se rozhodnouti k smrti, rádi by pohroužili a utopili veškerou úzkost své poslední hodiny ve všemožné opilosti budoucnosti.

A upřímně řečeno, neuhodila tato hodina? Není-liž známo mužným duchům, kteří umí poznati zarmucující pravdu skrze své slzy, že Francie dávno překročila ten bod zenitu, po němž jak národům, tak člověku jakož i životu nezbývá než svalh k sestoupení a prach, do něhož by se znovu vrhli? Neprožila již vše, co tvořilo její dětství, mládí, mužnost? Od kdy pak jsou národové jinak utvoření než člověk? Francie měla neporovnatelné dny slávy, dny bujnosti a poblouzení a spuštění a snížení, neboť vždy se snižujeme, když překročí se míra v bujnosti a rozpustilosti. Největší z národů, vzrostlých smísením krve národa Římského a Barbarů, proběhl kruh, jež prožili jeho bratři, národové italští, a jeho chyby, tím větší, čím větších darů přijali, uzavřeli poněkud rychleji nad ním kruh ten osudný. Ano, možno říci, že Francie pro své chyby urychlila svůj úpadek. Došedši sem, neměla-liž se prohlásiti nesmrtelnou? Tož

fakt obecný u umírajících, že popírají smrt
jsouce tváří v tvář s agonií. Podobný všem
národům dokonávajícím, jimž historie sčítala
dny a jež zahalila do rubáše, musel mít
své hudebníky s nástroji dutě a zvučně
znějícími, kteří jako pištcí a fletisti starověku
předcházeli by před rakví národů. Jeho mi-
nulost odvanula, jeho přítomnost ztracena;
protože ho vyrvali minulosti, v níž kořenil,
musel mluvit pouze o budoucnosti. Jen
vezměte literaturu této doby a popatřte,
jestli to, co ovládá chaos všech těchto my-
šlének, není žhoucí Vidění budoucnosti.
Vím, že přisuzuje se jakýsi příznak života
tomuto rozplameněnému dychtění; já vidím
v tom příznak smrti. Otevřete literaturu
jiných dob naší historie: nenajdete tam
tohoto znepokojování o dni, jež dosud ne-
nastaly; ta potřeba vrhati se ku předu,
protože jednomukaždému jest zle na jeho
místě; toto kolosální a jako Babel zmatené
snění o světě novém, jenž má vypučeti,
rozvíti se a vykvést na typu, minulým sto-
letím neznámém. Nikoliv, silní národové
spokojují se přesně s hodinou přítomnou;
vědí, že dosti má den na své trampotě;
snášejí se dobře, abych tak řekl, se svým
úkolem, se svým osudem. A protože jsou
silní a poněvadž každá síla má svůj důvod
v příčině věčné, nevěří, že by tato pravda
se mohla předělávati, pozměňovati, zjina-

čovati, prchnouti, vzdělati, pokračovati a pronásledovati v zatačení a roztáčení ustavičném. Nevěří, že by byla pravda jiná než ta vlastně, z níž žijí a skrze niž jsou silni; a žítí jak žijí, toť pro ně již budoucnost uskutečněná. Avšak národům fyziologicky vyžilým časem a duchovně láskou k bludu a zneužíváním intelligence, tato budoucnost, jež se tká ode dne ke dni jako předivo, k němuž se připojuje skrovně několik nití, není již ničím než mrzkým dílem, jímž Genius pohrá a jež Pýcha opouští. Chtějí pokusiti se o jinou, bez jakékoliv analogie s touto; a vidíme je, jak jsou zbláznění do nových věcí, jak jsou jimi omámeni, domnívajíce se, že jim vypučí nové ústroje a nové smysly, protože Bůh jim dovolil několik nešťastných objevů, a jak připravují na svých prázdných stavech osnovu průmyslnických nadějí, jež Čas nenaplní.

A tu, a tomu se rozumí, proroci této budoucnosti nemožné povstávají a musejí povstávat proti Prorokům Minulosti, jak je nazývají, totiž proti těm, kteří myslí, že regulující principy společností neproměňují se více než barva krve v žilách, než její přechod do srdce člověka, než samy zákony dvojité lidské přirozenosti. Proroci Minulosti! praví, totiž ne proroci, totiž pranic, méně než nic v čase, kdy společnosti, nemocné ranami, jež si samy způsobily, obra-

cejí se na tvrdém loži svých klamných snův a křečovitě tisknou k své hrudi jakousi chimeru, již nazývají Budoucností: podobní oné ubohé nesmyslnici, jež hýčkala na svém srdci poleno a myslila, že k sobě tulí své dítě! Avšak ani tužby století nemocného, ani myšlenkový ruch a křik nadějí nemění ničeho na povaze věci, jež chce tomu, by největšími, ba jedinými proroky byli ti, kteří nikterak nevyhledávali prorokování, kteří však našli proroctví v úchylce od těchto absolutních principů, vniterných, neúprosných, z jichž okruhu národové vysmeknutí vrhají se z úpadku do úpadku, a to s nezbytností, s přesností, již člověk nejméně inteligentní mohl by snadno vypočítati.

Nuže, čtyři z těchto prorokův, aniž by to věděli a aniž by tomu chtěli, obzvlášť osvětlili a oslavili toto století, jež si přáli zlepšiti a zušlechtiti. Nebudu je nikterak porovnávat. Nepovznegli se všichni čtyři na tutéž výšku. Mnoho nerovností a rozdílů je odděluje. Jeden ku příkladu měl pouze prudké záblesky, zatím co ostatní, geniem pohledu rozpjatějšího, obsáhli širší plochy světla. Dva první, pravé vzory intelektuální statiky, neohnuli se nikdy, ani pod ranami bouře, zatím co druzí dva ustoupili mnohdy chabým fouknutím této doby. Ba poslední se i ztroskotal. Byli to (a celý

svět je bezpochyby jmenoval) Joseph de Maistre, Bonald, Chateaubriand, Lamennais. Připojím k nim pátého, to však jest šťastný a slavný přehmat času, — v němž neexistoval, když jsem toto psal. Ačkoliv tedy nestejni v schopnostech, statečnosti, síle a v osudech, všichni, jakmile zjednali si světlo na principech, jimž historie jest pouze živoucím dosvědčením, upřeli na dobu, jež jim měla následovati, tyto pohledy, jež událost ještě ze lži neusvědčila. Protože se mluví tolik o proroctvích, chci jen na jejich upomenouti. Poněvadž na toto slovo *Minulost*, jež by bylo posvěcením úcty ve společnosti dobře založené, mezi lidmi navalena byla úhana, ukážu, že tito Proroci Minulosti, jak se praví, měli, by jako mistři vyměřili budoucnost, měřítko, jehož se nedostává jejich odpůrcům. Nikterak se nejedná tuto o absolutní nebo relativní zásluhu jejich děl, jejich spisů, z nichž některé byly skutečným činem, a jež již nepřísluší současné kritice, avšak historii. Tito lidé jsou mrtvi, a jejich poslání pravdy splněno. Zbloudilé strašidlo, jež se vztyčuje dosud ve zříceninách toho, jenž byl Lamennais, to není již život, jako mrtvola nahnívající morem nakaženého není duchovní a cítící osobnost bytosti živé.*

* Lamennais žil tehdy; zemřel až roku 1858.

LEON BLOY

ČTYŘI A DVACET UŠÍ

∞ „LESNÍ TLAMY“ ∞

Francis B. KEENE-ovi.

Muž a žena strávili půl tuctu nocí na židlích v koutě u krbu, malý chlapec šestiletý, zabalený v starý plášť, choutil se u jejich nohou.

Sotva oddělení od této skupiny beze spánku jakýmsi zchátralým plůtkem z proutěné pleteniny, tři nebo čtyři poddůstojníci chrápali v chudém velkém jejich manželském loži. O něco dále ostatní muži spali neb pokoušeli se o to, by spali v slámě, v třískách, v pokrývkách nebo hadrech, ve všem čemu přisuzovali schopnost, by je chránilo před krutou zimou onoho dlouhého prosince, jenž se s huňatě ojíněnýma tlapama procházel po Francii.

Mohlo nás býti dvacet, určených k tomu, bychom chcípali bídou v tomto baráku dřevěnkářově, na pokraji velmi podezřelého lesa, kamž vůdcové jakoby zrovna z povinnosti postavili jakousi hlavní stráž. Čenichal se z dálky Prušák, ba zdálo se, že slyšeli jsme ho mnohdy neurčitě, velmi vzdáleně, za pochmurným vysokým tím lesem, v nesmírném mlčení hodin.

LEON BLOY : KRVAVÝ POT.

Po pravidelných přestávkách kterýsi kaprál, (aby si člověk zoufal nad takovým kaprálem), vyvolával čtyři nebo pět mužů, ba podporoval je laskavě nohou, by vstali. Zívání zrzounů, prudká vzývání některých ďáblů, třeskot dlouhých bajonetů, nárazy pažeb pušek a těžký dupot po tvrdé půdě, a zmizení v temnotách zevnitřních.

Po půl čtvrti hodiny dupot zvenčí ohlašoval, že vracejí se muži ze stráže, i vrazili do jizby zmírajíce zimou, vydychující husté výpary, odlepující prsty od flingotů¹⁾ zuřivě odhozených a těžkopádně spouštěli se na vlažné místo, opuštěné soudruhy.

Bylo třeba veškeré autority kaprála od týdne, srstnatého pytláka z Perigordu, potom pastevce zefyrů v radostných společnostech Oranu, by zbědnělí hostitelé nebyli hrubě odstrčeni od vlastního krbu.

Toto řádné hovado, jemuž jsme říkali Lesní Tlama a jenž prozrazoval ke všem Němcům nejďábelštější zášť a nenávisť, vzal dítě dřevěnkářovo pod svou ochranu. Usadil si je na kolena a obejmul je oběma rukama, by je zahřál, když ucítil, jak nohy mu drkotají mrazivými otřesy této malé bytosti.

Nemohl zvyknouti pomyslení, že poddůstojníci, v počtu ostatně abnormálním, zmocnili se lože těchto nešťastníků. Ba odvážil se bez úspěchu i některých drsných poznámek. — »Mrchy!«

¹⁾ Kratší a širší mečík, na způsob řeznického nože.

pravil mezi zuby, plný opovržení k improvisovaným prýmkům těchto buržoasních synků, kteří nikdy nesloužili a jež zcela libovolná organizace učinila jich vůdci.

Otec a matka, lidé prostí a bázlivi, snášeli oddaně útrapy a nestydatosti, jichž nemohl jim ušetřiti. Vypil se všecken jejich ovocný mest a viděli, jak se spálila skoro ve čtyrech dnech všechna zásoba dříví. Ani drahocenných špalků ořechových, z nichž se měly dělati dřeváky, nebylo ušetřeno, zrovna tak jako kulákův a otýpek okleštěků, a považovali se za šťastné, že nebyl zničen též jejich starý nábytek.

Jest pravda, že vetřelci rozdělovali se s nimi o suchar zkažený a několik řízků slaniny, jež jim udělovala státní správa, vášnivě nepřesná ve svých dodávkách. Za bílého dne, když modří skřítkové dovádivého šelmovství polární noci nedráždili egoismus vojáka, našlo se dojista trochu soucitu k těmto ubohým zmořeným lidem, vyjídaným jich obhajci, a jež nenadále objevivší se nepřítel mohl velmi krutě potrestati za pohostění ostrostřelců. Toho viděny byly odstrašující příklady . . .

Jednoho krásného jitra náhle, než červánky se objevily, byli jsme shromážděni a musili jsme se vykliditi jako vlci.

O několik dní později na tři míle odtud, hluboko v lese, rolník, jenž sloužil za průvodce a jenž zázrakem nebyl zrádce, přišel a vyprávěl Lesní Tlamě, že domek dřevěnkářův byl nyní zabrán Prušáky, a že jich bylo tucet v chatě a že se nezdálo, jakoby se nudili.

Měli jsme přesilu a byli bychom bývali snadno třicet nebo čtyřicet mužů v tom stavu zdolali. Avšak kaprál uchoval věc pro sebe, znaje své vůdce a věda, kterak by bylo marno obrátiti se na velitele, jenž by nebyl opomenul ve své obyčejné hloubce podezřívati bezprostředně nějakou past' nastraženou. I rozhodnul se jednoduše jednati dle vlastní vůle.

Utvořiv tedy plán, vybral si z těch, kteří byli volni od služby toho dne, dva lidi, na něž mohl s jistotou spolehnouti. Prvním byl statný svalnatý horák ze Sarladais, chlupatý až ku konečkům prstů, jménem Pierre Cipierre a od svého dětství bizarně přezděný To Ten, by se vyjádřila prý umíněná svéhlavost a nejnepřemožitelnější paličatost. Druhý nebyl nikdo jiný než one Marchenoir¹⁾, mlčenlivý snílek, na jehož svaly bylo možno spolehnouti, a jehož měly jednoho dne zkrušiti až k agonii kypící bláto a obžerná kořalečná chasa literárních nepřátel.

Jsa ujištěn o spoluúčastenství těchto dvou siláků, kteří se mu zdáli dostateční k provedení jeho záměru, uradil se s nimi, že vyjdou z táboru hned, jakmile zhasnou poslední ohně; věc snadná, ba docela normální v těchto sborech dobrovolníků, nevědoucích pranic o válečných zákonech, rozdělených mnohdy dle kamarádského sdružení a často vydávaných v šanc kontradiktorickým vrtochům a rozmarům vůdců.

¹⁾ Pseudonym Leona Bloy.

Vydali se tedy tito tři muži na pochod přes lesy v třpytivé a ledové noci bez luny, dříve pečlivě zabalivše slaměnými víchy obuv, by se dusil hluk jejich kroků.

Zdálo se, že celá příroda zemřela zimou. Stromy, kroužkované jinovatkou, upadly v mlčení a nepohyblivost křišťálu. Vzduch jistotně do nekonečna bez překážky se vlnil, a donášel do dálky i nejlehčí šumot.

Starý pytlák, jenž si pamatoval velmi dobře cestu, proběhnutou ve směru opačném, nezbloudil ani na minutku a přes úzkostlivou obezřelost tohoto indiánského pochodu, zpozorován byl dům dříve než zavzněla půlnoční na hodinách výrů a kulichů.

Smělci zastavili se asi na sto metrů za křovinami hájku a hlasem velmi tichým odbyla se krátká vojenská porada. Jediné okno bylo živě ozářeno a slyšeli jsme s úžasnou jasností německé hlasy, jež propukaly od minuty k minutě nad slabými bolestnými, prosebnými vzdechy.

— Ti ubozí jsou v rukách těch špindírů, vydech! Lesní Tlama a nechť mi kůži se zadnice stáhnou, jestli je my tři nesetřeme. Lupiči musejí býti napolo ožralí a nemají se na pozoru. Avšak jsou čtyři na jednoho a musíme na to zchytra. Třeba napřed zvědět, mají-li hlídku. Vyznám se v tom řemesle. Počkejte na mne zde, dejte pozor na mou pušku, a nechoďte ke mně, dokud mne neuslyšíte křičeti.

Ihned pak ohnul se ve dví a zmizel bez hluku na dva kroky odtud jako náramná ropucha.

Několik minut, jež následovalo, zdálo se věčností oběma dlouhánům, kteří tvořili zálohu tohoto útočného šiku.

Marchenoir, jenž vypravoval mnohem později toto dobrodružství, přiznal se, že pocítil v tomto okamžiku největší hrůzu svého života.

Bylo to určitě, pravil, zatajení radosti krutých šelem a zdálo se mi, že mlčení celého vesmíru padalo odevšad, by spolehlo na mé srdce

Energické drbnutí jeho soudruha prudce přerušilo tuto agonii. Lesní Tlama vynořil se před nimi. Hle, co učinil tento člověk.

Moha se přiblížiti po tmě až k samému domu, našel před prahem vskutku německého vojáka, nepohnutě, se zbraní k noze spuštěnou. Vytáhnuv tedy ze své kapsy jeden z těch širokých nožů zavěráků, jaké robí v Nontroně a otevřev jej ostražitě za sebou, za zády, by žádný odlesk nekmitl se po ostré čepeli, tak znamenitě využítkoval svého času a tak vypočítal svůj výpad, že krouživý pohyb, jímž přeřízl jediným tnutím obě krkavice, provedeno bylo v témže bleskovém mihnutí jako výskok velké černé kočkovité šelmy, jímž se vymrštil a na cizince jako stín padl.

Skvostná rána, jež ukázala celou zručnost hrdlořeza. Děsná přesnost rány nedovolila Průšákovi, by vypustil sebe menší chropot, a puška zadržaná tímž gestem, jímž podepřel mrtvolu, ani nepadla. Tato vražda jakoby byla ticho zveličila, ni krapet je neporušivši, a starý praktik z káznice položiv svou oběť vlašnou podél zdi, jak jen možno daleko ode dveří, obrátil se rychle zpět.

— Dobrá! řekl To Tenovi a Marchenoirovi. Neurvalci tam ti jsou teď střeženi mrtvolou. Na-
jezte chlupy, děti a neschlípňeme ocasy. Myslím,
že jsou dokonale ochlastáni a přijdeme tam jako
do h

V okamžiku jejich příchodu křiky radosti a
nářků znovupočaly. Nedbaje toho, že by se mohl
prozraditi, Lesní Tlama přiblíživ se k oknu, díval
se do domu okenními tabulemi bez záclon. Ne-
spozorovali ho z vnitřku, avšak co spatřil, nad
tím tvář mu zhlinovatěla a oční důlky proměnily
se ve dvě ohnivé díry pod brvami. Nemoha již
promluvit, dal příklad a co následovalo, to byl
mátožný přízrak beze jména.

Otevřenými dveřmi s hlukem uraganu tři
chlapi ti objevili se s kolbou napřaženou, nikoliv
aby se vzdali, nýbrž aby vraždili. Jeden z Prušáků
právě hodlaje znásilniti ženu, opletenou čtyřmi
údy — k potěše ostatních, čekajících, že ho vy-
střídají a napájejících se ze svých baněk plných
alkoholu, — byl spravedlivě první zasáhnut velmi
jistou rukou Lesní Tlavy. Měl páteř nadobro
přeraženou, jako zmije, a v první vteřině úžasu,
jež předcházela řezi, slyšena byla tato děsná
rána, jež svrhla lotra na zem, takže svíje se
v prachu jal se řvát a výti skřekem na dvě míle
slyšitelným.

Takový byl signál k nejdábelštějšímu všech
tanců. Němci, většinou odzbrojeni, napolo vystříz-
livěli. V té chvíli bylo jich ještě deset proti třem,
avšak to netrvalo ani tak dlouho, by se to spo-
zorovalo. Kyje pažeb pozvedaly se a dopadaly

silou neodolatelnou a jen jediný článkovaný hlas bylo slyšeti ve zběsilém křiku a v praskotu tříštěného nábytku — strašně chraptivý hlas Lesní Tlamy, jenž mlátil a roztíral ustavičně Prušáka a opakoval toto jediné slovo: »Prasata! prasata!« slovo, jež vycházelo z něho chrčivým klokotem výkalového proudu z jícnu kanálu.

V mezeře času skoro neurčitelné vítězství bylo dobyto, a boj stal se jatečným zabíjením. Marchenoir byl jednu minutu vážně ohrožen. Jakémusi obru podařilo se zmocniti pušky, již přes veškerou svou sílu příští pamfletář nebyl s to, by mu ji vyrval. V tomto postavení nenadálý příchod jiného nepřítele, byť raněného, mohl býti nebezpečím smrti. Náhle zpozoroval láhev na dosah své pravé ruky. Bleskurychle, jediným pohybem zmocnil se jí, prolomil dno o zeď a vrazil divoce střep do obličeje svého odpůrce, jehož oči vystříkly.

To Ten taktéž pracoval, až andělé v nebi radostí poskakovali. Marchenoir vzpomíná si, jak ho zahlédl v této hrůzyplné noci, kterak rozbíjí hlavu muže na stole, a to velkými ranami brusu.

Okolnost zvláštní a velmi pochmurná. Nebyla vypálena ani jediná patrona. Nedostávalo se snad času, tolik vše se dělo prudce. A pak smrt jest mnohem lepší, když se rozdává jiným způsobem! Strašná Lesní Tlama, šíleně opojený vyhlazováním, odhodil svou ručnici. Ryl se teď v Německu ranami nože, jakoby mu chtěl srdce sežrati.

Dokončeme to. Matka zemřela průběhem vraždění. Otec byl nalezen v sousední místnosti, připevněný na svém sudě s ovocným mestem, nadobro pomatený: patřil se žertovným smíchem na mrtvolu malého ubožáčka, pověšeného na trámě nad ním . . .

Sotva počalo tetelivé zimní rozednívání, naši odvážlivci vstupovali do ležení, doslovně pokryti kusy ssedlé krve jako řezníci vycházející z jatky. Avšak desátník Lesní Tlama nesl neobyčejné břemeno, jež složil klidně k nohám užaslého velitele, aniž by pronesl slova, aniž by se mu pohnul jediný sval v jeho truchlé a hrozně ježaté palici. Bylo to dvanáct přilbic špičatých a v každé z nich pár uší.

PRUSKÉ VÁNOCE

SLEČNĚ

LUCII EDEL VALLOE

VII

PRUSKÉ VÁNOCE

Tři sta očí vesničky M . . . se rozvíralo, by lépe vidělo dva německé důstojníky, jimž předcházel nosič lucerny, ubírající se k faře.

Prušáci, úzkostlivě očekávaní, jenže o několik dní později, právě přicházeli. Z daleka je bylo slyšeti v pochmurné noci. Hlas poděsný volal: — Hle, Prušáci přicházejí a čtvrt hodiny na to, na povel: Halt zarachocení pažeb pušek, jímž se okenice zatřásly, svědčilo o jejich ošklivé přítomnosti.

Žádný čin nepřátelský. Tito cizinci jakoby nebyli nutkáni, jak ostatně všude jinde, k obtěžování obyvatelstva. Nepohnuti a zbraň k noze,

LEON BLOY. Krvavý Pot.

tvořili na návsi chmurnou linii, omezující massu ještě pochmurnější, odkud vycházely záblesky ocele, kýchání, jakýsi druh velkého temného a zmateného zaúpění.

Žádný »ubytovatel smrti«, dle výrazu Corneilleova, nevrhl se ku předu k zoufalství obecního výboru. Ten, jenž se zdál býti vůdcem, jednoduše slezl s koně a následován jen jediným ze svých důstojníků, dal se dovésti do fary.

* * *

P. abbé Courtemanche byl nejstarším farářem okresu. Nevědomky opětuje slovo Jindřicha Heineho, jehož jména nikdy nepoznal, rád si říkával, že jest prvním mužem svého století, byv narozen 1. ledna 1800. Ostatně nesmyslné tvrzení; mohlo se mu přihoditi, co se stalo německému básníku nepřátelstvím kteréhos volteriánského vychovatele, jenž mu více méně pravdivě vyčítal, že jest naopak jedním z posledních lidí století předešlého.

Církevník bez úhony i bez pyšného hřebínku, a zcela zbavený ctižádosti, všemožně se přičinil po třicet let, by nezměnil místa. Vrchnost diecéšní, silně dojatá tak příkladnou skromností kněžské třtiny, pečlivě ho zapomínala v této chudé faře, o niž se neucházel žádný kolega, a pokojný dobrák zapouštěl tak kořeny hlubší a hlubší, dle toho, jak vypadávaly jeho zuby nebo jeho vlasy.

Můj Bože! nebyl to snad světec. Kdož pak jest svatý v departementu Sarthe-ském? Potomci válečné račy Cenomanů, druhdy vítězů v Itálii

pod Bellovesem, a jež vůdce Cesarův a Cesar sám tak těžko přemohli, nejsou nikterak lidem, jenž by se snadno dal ověnciti svatozáří. K náboženskému entusiasmu neb jen prostě vojenskému nejsou náchylni a abbé Courtemanche byl původu mansského, ne-li mamertinského.

Hodný kněz ostatně, milosrdný a bez pýchy, bdělý a neúnavný v plnění povinností svého stavu, avšak málo vznětlivý.

Když si nehleděl svého stáda, pocítoval nejživější radost prodléváním v zátíší svého velmi chudého příbytku, sotva většího než hlemýžďí skořápka, a to při roztrídování zamilovaných fosilních lasturek z doby třetihorní, břidličnatých jílu nebo slíd, odštěpků porfyru a štěpných živců, nezapomínaje ani na jednoduché křemeny a nejobyčejnější minerály.

Těšil se proto slušné pověsti geologa, jež se roznesla i do hlavního města kantonu a dočkal se té slávy, že byl tázán o radu mnohokráte inženýrem mostního a silničního stavitelství.

Nicméně pro tuto nevinnou manii tak málo zapomínal na své povolání, že jednoho dne prodal několik vzácných kusů své sbírky, mezi nimiž podivuhodný nákup hyalinního fialového křemene, obyčejně zvaný amethyst, poklad, na nějž byl nevyjádřitelně hrd, — by opravil oltář Panny, jenž upadal v trosky, — oběť tím větší pro tohoto člověka, jakou by nebyl ani dar jeho vlastního života a již shledali u konsistoře směšnou.

*
* *
*

Když se strašní cizinci představili, mohlo býti deset hodin večer, a dvacátý čtvrtý den prosince končil. Farář, ačkoliv velmi znepokojen hrozivým příchodem Prusů, strojí se, čta velké noční hodinky, slaviti mši půlnoční ve svém kostele, dosud používaném a zázračně uchovaném až do tohoto dne lakotných nájezdníků Vpádu nebo národní Obrany.

Tak málo, jak jen možno, očekával tyto dvě osobnosti vstupující do jeho světnice. Když se objevily, zmatek jeho byl nesmírný a hned se hrůzou potil. I kdyby běželo o spásu jeho duše, nebyl by schopen pronésti zprvu ni jediného slova.

Již tedy se dostavil ten strašný okamžik! A přece, co modliteb vyslal k Bohu během jednoho měsíce, by vzdálil od jeho farnosti tu metlu, prose ho nicméně úpěnlivě, by mu propůjčil potřebné milosti k vytrpení mučednictví, kdyby bylo naprosto nevyhnutelno upadnouti do rukou těchto vítězících odpadlíků!

Teď nutnost přijetí naléhala. Bleskurychle vyvolal v paměti všechny muky, vynalezené zlobou a zběsilostí sektářů, usiluje odhadnouti k malé potěše stupeň síly, již by mu bylo třeba, by je se stálostí snesl . . .

Úcta k pravdě nutí mne dodati, běda! že v tomto velkém soužení ubohý pastýř nemyslí výhradně na své stádo, nýbrž že vrhl pohled srdce-
rvoucí, pohled plný náramného hoře, na bohatství geologická, nahromaděná kolem a jež se měla neomylně státi kořistí barbarů.

Tato poslední bázeň byla tím odůvodněnější, že návštěvníci, ochromení a oněmlí, prozradili svůj úžas, jenž mohl býti opravdu považován za nejroznícenější chtivost.

Neobvykle zbavení své domýšlivosti a vypínavosti rozjímali u dveří nad tímto stařečkem s dětskou tváří, nad tímto církevním Deukalionem, obludně obklíčeným tak velkým počtem kamenů, jichž by nebylo více třeba, zdálo se, k obnovení lidského pokolení, zničeného potopou nebo zhoubou válečnou.

* * *

Konečně přece vznešenější z nich, hrdý plukovník bavorské infanterie, rozhodl se:

— Pane faráři, pravil v přečisté frančině, rád bych viděl že odpustíte vojínům na pochodu vše nepěkné, jež by mohla míti jich návštěva. Bylo mi však sděleno, že vaše vesnice, jež se nalézá aspoň pro tento okamžik mimo operační linii, nebyla dodnes obsazena žádnou tlupou francouzskou nebo německou. Přesvědčil jsem se, že nic by nepřekáželo slavení půlnoční mše ve vaší farnosti. Jsem katolík a přivádím vám velký počet vojínů, kteří jsou rovněž katolíky. Stačí otevřít vaše dvěře dokořán. Ti, kteří nebudou se moci vejít, budou na vás patřit z dálky a bude to potěchou pro lidi, odsouzené snad k zítřejší smrti. Nemyslím, pane faráři, že byste měl práva odepřít službu tu, byť i nepřátelům Francie.

Tato neslýchaná slova sršela do duše starého Courtemanche-a jako kartáčová střelba do

krytého kočáru Říše minerálů zmizela mu rázem s očí. Tento mírný a bázlivý církevník rozplamenil se najednou jako sopka.

— Oh! vzkřikl, čísti Mši, svatou Mši Emmanuelovu žhářům, vrahům dítek, hanebným Průšákům! Za jakého to Jidáše mne považujete, pánové? Jste pánem, obdržel jste moc škoditi dítkám Božím a jsem již pouhý stařec, nejbezvýznamější a nejslabší ze všech farářů diecese, avšak nenaženete mně strachu, rozumíte? a všichni vaši vojáci nezabrání, bych vám neřekl, jaká to hanba, když přicházíte tropiti si posměch z ubohého, chudého kněze. Nuže, dejte mne svým katanům, jsem připraven. Snesu nejkrutější mučení, bude-li zapotřebí, s pomocí Našeho Pána, jenž jich viděl mnohem více a jenž dovede posílniti svého svědka.

Až se dusil rozjitřením. Ba unešen svou horlivostí smírčího beránka, učinil vsutku posuněk, jímž to chtěl dotvrditi, jímž však shodil značnou hromádku drobných kamenů, s láskou kdysi cedulkami s nápisem opatřených, z nichž některé skoulely se až k nohám vyslancovým.

Tento zůstal zcela chladnokrevně státi, ucouvl klidně botou a děl s toutéž zdvořilostí:

— Pane faráři, pokládal jsem si za čest sdělití vám, že jsem katolík. Pravím vám to ještě jednou a to velmi vážně.

Nastalo ticho, v němž bylo možno viděti, jak se pohybují rty prostosrdečného kněze, ohromného tímto odhalením.

Němec vytáhl své hodinky a pokračoval, aniž by změnil hlas :

— Deset hodin a půl. Musím doraziti na své místo ve čtyři hodiny ráno. Nemám času nazbyt k mrhání marnými slovy. Račte tedy připraviti vše k obřadu a sám se též připravte k vyslyšení zpovědi těch z nás, kdož mluví francouzsky a kdož si přejí přijímati této noci. V případě odepření, v pěti minutách po půlnoci, dám rozkaz k zapálení vesnice . . .

*
* *

Právě v půlnoční hodinu farář, oděný v bílá mešní roucha k Narození Ježíše Krista vystupoval k oltáři, v slávě světla, při dveřích otevřených, kdy velké vyzvánění Radosti Andělů plnilo vzdušné prostory.

Po prvníkrátě snad od počátku vpádu Němci nikoho netýrali. Ba sami přispěli k výzdobě kostela, vytáhnuvše a rozsvítivše tři až čtyři stavoskovic, nad nimiž žasly chudičké zdi; a jeden z nich, o němž se pravilo, že jest synem jistého kapelníka z Frankonie, zvonil zvony.

Podivuhodný pořádek a dokonalé na mysli usebrání v tomto stádě ukrutných vyznavačů. Důstojníci v přední řadě, s lesknoucími se šavlemi u Stolu Páně, dvě první setniny ve zbrani stupňovitě seřazené podél chrámové lodě jako zeď a ostatní na návsi, do nedohledna, zachovávajíce totéž postavení »v pravo hled'!«

Uprostřed široká brázda, kde krčily se plazivé a černé tvary několika žen, několika dětí, s chvěním jež přišly, by prosily malého Spasitele za Francii a za svého faráře.

Občas krátký stručný rozkaz, po němž následoval otřes ocele, prodlužující se do hlubin tmy venkovní, kdež zanikal v zimní noci.

Nezpívalo se. Žádný obyvatel vesnice nešel k tomu odvahy. a plukovník na štěstí obdařil přítomné tou neočekávanou milostí, že se nezpívalo v jazyku německém.

* * *

Musel rozhodně svoliti k této mši půlnoční. Nešťastný kněz Courtemanche snášel hrozné násilí, a jakživ nemyslí, že by byl někdy s to snést něco podobného, aniž by nezemřel.

Nejen, že bylo jeho povinností, by neopustil Ježíše v Jeslích a by zamezil všemi prostředky dovolenými zahubení nebo zkáze svého stáda, avšak ještě a to nade vše, neměl práva zapomenouti, že i Prušáci byli právě jak ostatní lidé. vykoupení Krví Novorozeňátka.

Náměstek Kristův na kathedrálním Stolci nemohl by ho v podobném případě vyobcovati, a byť by všechny rány sta tisíců mrtvých za vlast byly se staly tolika ústy křičícími proti nim, tohoto nesmírného řevu k nebi letícího nebylo by dosti k přikrytí šepotu jednoho žháře nebo jednoho vraha starců v tribunálu Pokání.

Vyslechl tedy zpověď asi jedné dvacítky těchto lidožroutů, klečících mezi nekonečně úctyhodnými Kapkami drahocenné Krve božského Potu.

Rozhřešil je ve jménu Otce, ve jménu Syna, ve jménu Ducha; potěšil je, požehnal jim požehnáním, jež zbavuje řetězů a jež tříbí k čistotě, všemohoucím Požehnáním kněžským, při němž se sklání Devatero Kůrů Andělských.

Plenění, loupení, drancování, žhářství vraždy, násilí, rouhání a zneuctění, vše vyslechl, vše odpustil průběhem jedné hodiny.

Toho nebylo dosti. Teď bylo třeba zasvětit pro ně Chléb a Víno, dáti jim jísti Tělo Boha, strašlivý Pokrm mučedníků, jenž by v nich rozhojnil nové síly k tomu, by znovu vše to začali.

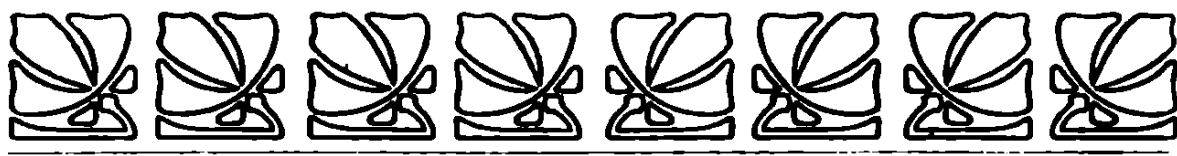
Zdálo se tomuto pokornému přísluhovateli svatého Stolu že vše se hroutí v něm a kolem něho v Domě světly naplněném, když musel pronésti přede všemi těmito krvelačnými jazyky »Corpus« opojné z Eucharistického Daru: »Nechť tělo Pána Našeho Ježíše Krista střeží duši tvou.«

Rozdav tak, co Církev jmenuje Lékem nesmrtelnosti, s těžší nabral sil, by vystoupil k oltáři k posledním Modlitbám — zatím co slavné zvony Půlnoční, zběsile rozhoupávané, tíživé zvony těchto Vánoc zlých vítězů, vzlykaly ve výši nad krajinou v ohavném, šeredném mlčení nebes.

CHARLES BAUDELAIRE

KVĚTY ZLA

Pitomost, blud, hřích, přílišné skrblictví v otroctví poutají našeho ducha a naše těla uondávají, i živíme své oblíbené výčitky svědomí jako žebráci živí svůj neřád vší.

Naše hříchy jsou svéhlavě zakořeněné, naše lítost jest mdlá; dáváme si hojně platiti za svá vyznání, a vstupujeme vesele na cestu blátivou, domnívajíce se, že mrzkým pláčem smyjeme všechny své skvrny.

Na podušce zla Satan Trismegiste kolébá zdlouhavě našeho ducha okouzleného, a vzácný kov naší vůle všečen jest odpařován tímto učným lučebníkem.

To Dábel drží nitky, na nichž pohybuje s námi jako loutkami! V předmětech odporných nalézáme vnady; každého dne o krok sestupujeme k Peklu bez bázně, lesem temnot, jež ošklivě smrdí.

Tak jako prostopášník, chudás, jenž líbá a hltá ztrýzněný prs nějaké staré děvečky, podobně i my krademe v průjezdu rozkoš pokoutní, již vytlačujeme jako starý pomeranč.

Hustě hemže se a víře jako milion hlístů v našich mozcích hýří zástup Demonů, a když oddychujeme, Smrt do našich plic sestupuje, řeka neviditelná, s přidušeným lkáním.

Jestli násilí, jed, dýka, požár neolemovaly posud svými divně veselými kresbami všední tkanivo našich bídných osudů, to proto, že naše duše, běda ! není dosti smělá.

Avšak mezi šakaly, pardály, čubkami, opicemi, štíry, supy, hady, mezi potvarami ječícími, vyjícími, chrochtajícími, plazícími se v ohavné menažerii našich zločinů,

jest jedna nejšerednější, nejhorší, nejnečistější! Ačkoliv se ani příliš nepitvoří, aniž vydává velké skřeky, přece by ráda učinila ze země trosky a v dlouhém zívnutí by ráda polknula svět;

toť Nuda ! — Oko stížené bezvolnou slzou, sní o popravištích kouříc svou nargiliu ! Znáš ji ty též, čtenáři, znáš tu vyhýčkanou potvoru, — pokrytecký čtenáři, — mně podobný, — můj bratře !

POŽEHNÁNÍ

Když z úradku mocností svrchovaných Básník objevil se na tomto znuděném světě, jeho matka ustrašená a plná rouhání sevřela své pěsti proti Bohu, jenž má s ní slitování:

» — Ach, že jsem raději neporodila celé hnízdo zmií, nežli kojiti tento potupný výsměch! Proklata budiž noc pomíjivých rozkoší v níž počal život můj plod, určený k trýzni mého odpýkání!

Poněvadž jsi mne vyvolil ze všech žen, bych se stala předmětem ošklivosti smutnému svému manželu, a poněvadž nemohu vrhnouti do plamenů jako lístek milostný tuto obludu zakrsalou, přičiním se, by tvá nenávisť, již mne zaplavuješ, stříkala na prokletý nástroj tvých zlob, i zkroutím tolik tento bídný strom, že nebude moci vypučeti ve své nakažené pupeny!«

Takto polyká pěnu své nenávisti, a nesrozuměvši věčným záměrům, sama připravuje na dně Gehenny hranice zasvěcené zločinům mateřským.

Přece však pod ochranou neviditelného Anděla dítěto vyděděné opájí se sluncem, a ve všem, co pije a ve všem co jí, spatřuje ambrosii a nektar růměnný.

Hraje si s větrem, rozmlouvá s oblaky a opájí se zpívaje o cestě křížové; a Duch, který ho provází na jeho pouti pláče, vida jej veselým jako lesního ptáka.

Všichni, jež chce milovati, pozorují jej bázlivě, neb osmělivše se jeho tichostí, usilují o závod, komu by se snad podařilo vynutiti mu lkání, i provádějí na něm pokusy své ukrutnosti.

Do chleba a vína určeného jeho ústům přiměšují popela s nečistými chrchly; pokrytectvím poprskaří vše, čeho se dotýká, a za vinu si kladou, když stoupnou nohou do jeho šlépějí.

Jeho žena chodí křičíc po veřejných náměstích: »— Poněvadž nalézám mne dosti krásnou, by mne velebil, budu provozovati řemeslo antických model, a jak ony chci se dávatí znovu a znovu pozlacovati;

a přecpu se nardem, kadidlem a myrhou, poklonami, masem a vínem, bych zvěděla, zda dovedu v srdci, jež mne obdivuje, zmocniti se se smíchem úcty, jedině Bohu prokazované!

A až se znudím těmito bezbožnými fraškami, položím na něho svou křehkou a pevnou ruku; a moje nehty, podobné nehtům harpií, dovedou si až k jeho srdci raziti cestu.

Jak mladounké ptáčátko, jež se chvěje a třepotá, vyrvu toto srdce plně červené z jeho hrudi, a k vůli nasycení své oblíbené feny předhodím je s pohrdou před její tlapy!«

K Nebi, kde jeho zrak vidí skvoucí trůn, šťastný a rozjasněný Básník pozdvihuje svá zbožná ramena, a v šíř zářících záblescích jeho ducha

světlého spočívá vítězství; ty dobudou mu úcty
rozzuřených davů :

»— Buď požehnán, buď pochválen a veleben,
Bože můj, jenž rozdáváš utrpení jakožto božský
lék našim nečistotám, a jakožto nejlepší a nejčistší
essenci, připravující silné k svatým rozkoším !

Vím, že schraňuješ místo pro Básníka v řadách
blažených svatých zástupců, a že pozveš ho
k věčným slavnostem Trůnů, Sil, Panstev.

Vím, že bolest jest jedinou ušlechtilostí,
v níž neoblíbí si nikdy země a peklo, a že k tomu,
by se mohla uplésti moje mystická koruna, za-
potřebí jest uvaliti daň na všechny časy a veškeren
vesmír.

Avšak ztracené drahokamy staroslavné Pal-
myry, neznámé kovy, perly mořské, tvou rukou
vylovené, nemohly by stačiti na tento krásný di-
adem, oslňující a jasný ;

neboť bude vyroben toliko z čistého světla,
čerpaného ze svatého ohniska prvotních paprsků,
jehož pouhými zrcadly jsou oči smrtelníků s ve-
škerým svým leskem, zrcadly temnými a žalost-
nými !«

GEORGES POLTI
VOLSKÉ KŮŽE

:: ZÁZRAK V XII. VITRAJÍCH ::
KROMĚ HANLIVÉHO PROLOGU

Ó ZBABĚLCI!
NEBOŤ, VĚZTE TO,
NEJSEM ONEN O-
BYČEJNÝ PROLOG,
TEN KUREVNICKÝ
BALAMUTIL . . .

PROLOG.

AŽ opony se zvednou, spatříme v pravo na mdle stříbřitém pozadí, ERBOVÉHO HEROLDA na koni, oděného v tmavý krunýř ze železných kroužků, na jehož prsa zlatem vepsáno bude: SAEC. XIII; jeho hledí jen spodní část obličeje nechá obnaženu. Bude držeti ve své levici velikou Korouhev Pána Svatého Diviše. Pak, spustiv žerd' až k podlaze, takže zazvučí, vztáhne druhou ruku k přítomným a hlasem studeným a tvrdým zvolá:

Ó zbabělci!

Neboť — vezte to — nejsem onen obyčejný Prolog, ten kurevnický balamutil. Docela bych k tomu neměl práva! Mne před vás posílá opravdu věk XIII., věk vaší slávy minulé, — příliš, o běda, minulé!

Staří nebožtíci konečně se bouří

Z této Francie učinili velkou Svrchovanou lenní Paní, takže najednou rod Anjou panoval nad Anglií, Burgundů v Portugalsku a Šampaňů v severním Španělsku, z našich Vlámů byli císařové v Konstantinopoli a naši, Lusiňánové králi Jerusalemskými, zatím co

Normani panovali nad Obojí Sicilií, jakožto přední voj Papeže často francouzského, skoro vždy ze strany Welfů, to jest z naší strany. Těchto osm trůnů nebylo slezeno šťastným nápadem nějakého vůdce nebo některé rodiny, avšak podmaněno silou našich rodů, a to trvale. A jediný pán, jediná hlava, jediný vůdce, jehož svolili vytrpěti u sebe — a jak nepodajným ramenem — musel býti Světcem!

Co vy jste učinili z tohoto dědictví, vasalové Petrohradu?

Přiznávám, že místo vašich zámořských podniků, zbankrotěle vypelíchaných, jediná vašeň nás ztravovala, bláznovství, šílenství, jemuž se dobývání Troje rovnala: epopeje Křížových Výprav. Avšak přes tyto války ... nákladné, přes naše bouřlivé soupeření, přes tisíce kathedral, jež jsme zbudovali, a ještě přes ta divadla, kdež vystupovala polovice mjesta k podivu druhé polovice, přes sto dnů svátků ročních pro naše dělníky, konečně přes milosrdenství a dobrodiní všem prokazovaná, pobudům, neznámým, vězňům, přes vše to naše veřejné pokladny ku konci tohoto věku XIII. div se nezalkly nadbytkem. Slyšte to ze zejících úst svých historiků nejnovějších: ani proletář, ani nebezpečné třídy mezi námi neexistovaly.

Nuže, pozorujte, že zatím našima statnýmá rukama, vztekle pracujícímá v Judei, ve Španělsku, v Egyptě, v Tunisu, byl dosa-

zen jako král nad bílým plemenem Kristus, tato budoucnost, proti Mahomedovi, tomuto zadržení národů.

Avšak vy, zaprodaní protektorové svých zběsilých vražedníků, vy opouštíte — aspoň tolik, pokud ve vaší moci — toto právo prorozenství, jehož jsme vám vydobyli.

Naši básníci rovněž třímali všechny moderní rytmy, a naši Baconové honosili se vědami přírodními. Vynalezli jsme nad to — kromě theologií, příliš nedostupných vašim duchům — zvětšovací skla, deskriptivu (dovolávám se nákrešů našich tesařů, z nichž Monge ji vybrakoval), také Ameriky a libo-li, i chemii, i magnetku, i prach — i Chleba. Takže na této půdě, pokryté našimi veledíly, jež vy mrzačíte, připadáte nám opravdu, jakoby jste plazili se den ze dne uprostřed umění odevšad nápodobeného a uprostřed všeho toho pokroku a rozvoje, čím dál ploššího a všednějšího, čím dál jalovějšího z naší původní smělé myšlenky, připadáte nám opravdu jako ti palikarové, jimž pěst našinců vyrvala, rozhořčená, Byzancii, a to ušlechtilé Řecko, kdež jsme mohli bez vypínavosti vztýčiti své kathedrály proti jeho Parthenonům.

Eh! slyším vás, Maličtí. Úzkoprse lnouce k svým mizerným hádkám, hle, jak si šuškáte: klerikál, reakcionář, tmář, zpátečník . . . Ah! ah! ah! Avšak my, věřící, my své kněze zabíjeli, jestli se dotkli našich svobod! není-liž

pravda, Tournai, Laone, Nieuporte, Sense, Vézelaye? Poslyšme jen jednoho, jenž mluví svobodně jak jen našinec dovede: „— V našem městě včera zrozeném, viz kostel. Kolem něho hřbitov, kdež budou odpočívati pouze lidé svobodní. Kolem něho město, přisedlé k té neb oné řece, jíž jest přístavem, k té neb oné cestě, kudy proudí Obilí. Tuto cestu naše dvě brány, na sebe tváří v tvář patřící, ji protínají: duby jsou na ulicích a cimbuří a střelny na zdích. V tomto kostele s okny proti útokům zamřížovanými, kde pod divy umění budeme rokovati, my, svobodní muži a ty mezi námi, ty dáš sestoupiti Bohu, protože slíbil býti všude, kde se srdce ve jménu jeho shromáždí . . .“ Vaše kněžstvo? zvraceli bychom nad ním! Jaká mrzká láska ke lži a k ošklivu? Ej což ty, synu Chudého Assisana, ty kupčíš? Zapomínáte již na důtky Ježíšovy v chrámě, vy kramáři? A vy, pozdě příšli Jesuiti, jste muži nebo dvořani, křížovníci nebo žurnalisti? Nenalézáte nic lepšího k zadržení rostoucího Babylonu Ženevy a Saska? Což onen hrom, jenž sluje smíchem, neexistuje již?

Mám se smáti nebo plakati nad tvou agonii, ó bídný Národe? Nevidíš, jací žalostní panáčci tě vykořisťují? . . . Upokojte se, synové udatných rytířů, — bulvardníci; vás nechci svléci a předhoditi Lidožroutu. Padli jste na tak málo! Ba, politování mi vynucuje neštěstí

vaší soutěže s cikány a divím se, že pomocí našeho lesku, tak vzdáleného! nalézáte ještě dívky banditů Texasských, byste jim prodali své promlčené tituly, svoje erby bez věrohodnosti (ah! vaše matky měly příliš mnoho sluhů) a své službičkářské lichotění a lásky!... Nikoliv, dave znetvořený v krutých továrnách, otravovaný vším, co piješ a vším, co jíš, dusící se ve svých dvorečcích, otupovaný a obhlupovaný školou a lhářskými novinami, ty nemáš již na své šíji nohu oněch Coucy-ch, vojínův a zedníků zároveň, jichž hrad — jejich to dílo — vzdoruje zpráchnivění. Tvými tyrany jsou tito finančníci, překupníci a zprostředkovatelé, jež obstupuješ v jejich brlozích, nutě je, tyto taškáře, šejdíře a podvodníky, samé to zchytralé darebáky, k placení zlata, jehož se ti nedostává, ačli je nepoznamenáváš, jak se sluší, rozžhaveným železem. Tvými tyrany jsou ještě tito padělatelé — penězokazové zboží a falšovatelé potravin i života — jimž v patách zavěšeno jde stádo těch, kteří prodávají na nepravou váhu. Připamatuj si, že za našich časů jsi nedovolil, by výdělek mistra vystoupnul výše než dvojnásobná mzda učedníka! a od těchto mistrů přece dílo trvá a podivem nás naplňuje.

Nikoliv! Kterak možno snést neschnopné pány, ministry, kteří tě dávají tupiti a napadati, bohatce, kteří tě dávají odsouditi, když, nemoha jim zaplatiti nájem, leháš na holou

zemi; kterak možno snést, když úřednictvo, jež přestalo platit své daně a břemena, nikoliv však prodávati svoje výnosy a nálezy, a jichž mládí vyčerpalo se ve výčepech a kavárnách, tebe zneuctívají — ó úzkosti nejvyšší! — kvůli pohodlí svého spánku nebo smyslův otupování? Jak hluboko jsi padl, když myšlénka na zrádu a na první krok tě ochromuje a ty neodvažuješ se ani sama sebe vésti a posouditi, jako za časů, kdy jsi dobýval, ano ty, národe, Jerusaleme, tehdy tak daleko! — jako za dob komun, ah! porozumíš mi? jako za dob komun!! Co děláš se svými miliony rukou?

„— Nemožný sen“, vzdycháš. „Arciže recept na dynamit jest všude; v rukách kteréhoš nevědomce před nedávnem poděsil jiné nevědomce, vyprázdnil divadla od jich zevlounů, prchnuvších čtyřiceti branami Paříže, a jejich náramná policie v několika hodinách byla v koncích. Přece se neodvažujeme . . . Nebo spíše jsme zmalátnělí zkoprnělci jako ti staří národové Orientu! Ostatně jest sladko pít smrtivý alkohol a hnít v přijici správě státní podrobené. Naší žízni po dobrodružství stačí, když spatříme, kterak nás drtí kopyty a pod koly na výletech, projížďkách a dostizích — jest to tak po ruce! — zatím co tisk, živěný naší vlastní hanbou, nám podrobně líčí, ostudu za ostudou jím vzbuzenou, chutnost naší snětivosti a naší hlízy. Rovněž jako hrdé švarnosti duše zřekli jsme se i veřejných

lázní našich měst: resignováni, smrdíme svým pánům, kteří se při tom na nás škaredí; když si ošklivíme příliš svých žen, jdou je vyhledat. A my v dokonalé zbabělosti — v oplátku je bijeme. A vzdali jsme se i jídla, i přístřeší, jež příroda ušetřila svým tuláckým synům. A právě tak jako jsme se odřekli našich cudných slavností, odřekli jsme se své poesie, kterou nám sesměšňují. Ti pak z nás, kteří jsou nejvíce utlačeni, ti se vraždí, každým rokem čteněji a čteněji. Avšak konec konců není to tak snadno. Zmalomyslněli jsme . . . zmalomyslněli jsme“

Budiž. Nemluvme již o tom.

Aspoň vím od nynějška, proč se nízce báváte a proč napadáte, špatní dělníci, blednouceho myslitele, když kráčí řevem vašich ošklivých ulic. Nezbývá již věru, leda to s vámi spořádati. Ano bič, karabáč, protože jej tolik uctíváte, mamlasové! . . . Však jste od onoho posledního výskoku před sto lety, kdy jsme doufali, po deset let, ach! neučinili jste leda úpadek. A hle! kterak jste se octli v Evropě na druhém místě; vaše národní bytí jest pouze náhodnou hříčkou rovnováhy. Oh! vy jste poraženi! Papatřte! zatím co vaši sousedé pěstují přesné tužby a jasná přání, před vašima očima není budoucnosti. V hlubině svých srdcí nevěříte již ničemu, ani sobě samým. Vaše naděje živí se ode dneška mátohami o sjednocení lidstva, v daleké, ach!

velmi daleké společenské budoucnosti, v několika stoletích . . . Ať vám slouží ke zdraví!

Aspoň já první potupím vás, tupitelé genia, pohrdatelé velkou minulostí. Přichystejte teď své úšklebky. Neboť nežádám nikterak, byste schválili ihned — v kavárně — lidi Naší Milé Paní! . . . Snad myslíte, že chtějí váš potlesk? nebo vaši zhanobující blahosklonnost? vaši zneuctívající přízeň? Jest pravda, že vaši patolízalští básníci navykli vás kupčiti s úspěchem . . . Oh! jen uchovejte jim tento hluk vašich rukou nečistých a ošklivých. Což jste jej neodepřeli Lohengrinům, Tannhäuserům, Torquemadům, Burgravesům, jako kdysi Beaumarchais-ovi, jenž se tomu smál, a Racinovi — jenž umlknu? a abyste jej udělili antické Melpoméně nebo Shakespearovi, třeba, aby vám je představovali znetvořené a přepracované, přizpůsobené, jak pravíte, vašim truchlým duším! Nuže! zbláznili jste se, že povstáváte jako soudcové, — Vy?

To o nás myslíte, že jsme mrtvi, a vy živí? Což umřela Judea? Nepodléháte její Bibli, jejímu Kristu, jejím synům? Což umřela Hellada? Nepodléháte jejím filosofům, jejím revolucím ve svých politikách a ve svých vědách, jejímu jazyku až i v zakončování slov? Což umřela Roma? Nepodléháte jejímu strašnému právu, jejím Césarům, její centralisaci, jejím senátům a jejím diktaturám?

Nuže, bylo století XIII. Budete si namlouvat, že nevstane z mrtvých?

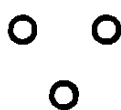
Ah! spíše, hbitě, přičiňte se na tento večer a zapomeňte na sebe a pozvedněte se na výši časů gothických, v nichž jste byli jedině původní a velicí. Dýchejte osvěžující vzduch jejích vrcholů. Dopusťte, pokud jest snad ještě čas, by ožilo lidské srdce pod vašimi směšnými oděvy. Zapomeňte na svého souseda, na své kamarádství, v rozhodném okamžiku neodvislého vyrvání. Dovedete to? Žádám vás o to. Ve jménu vaší duše dovolávám se toho.

A ty, Století XIII. s číslicí věšτεbnou, zneuznané, protože největší, nejslavnější, v pravé záři tak vyvýšené nad lidstvo, dokonalý historický embléme Ukřížovaného, tvého vzoru, třinácté u stolu věků, — objevíš se znovu? . . . Oh! kterak by v tom případě scéna světa ihned se proměnila: v případě tom velký konflikt historie nebyl by již, přežvykavým nápodobením, středomořský, totiž mezi arijci a semity, mezi pohany a křesťany, takový však, jak jej náš věk zahájil, výše, pro jiné věky, jež se dosud nedostavily -- mezi svobodnými Francouzy a Němci Říše, — mezi Gelfy a Gibeliny dvěma slovy. A nové století, to rázem by nabylo vědomí sebe!

Uhodí žerdí svého praporu, hned na to pozdviženého.

Což pak záleží na nedokonalosti přítomného díla? Nálezce, jehož jsem pověřil tímto pokusem, přechováváje mne umíněně ve svém myšlení, pracoval na něm rukama slabýma a třesoucíma se; vždyť přísluší do vaší doby. Nevšímejte si tedy neobratnosti a nešikovnosti: jděte ve šlépějích věků starých, z nichž vyvodil tuto epizodu, nalezenou kde? v kázání. Nechť smělosti neodstrašují vás, ó nevěřící, tak snadno se pohoršující! Pochodní Tomáše Akvinského byl mu osvětlen každý záhyb obludných srdcí, jež budou se rozvíjeti před vašimi zraky. Povznete se tedy při tomto plameni, bez klopýtání, povznete se k úrovni svých otců, jež stane se snad též — dosti velký jestliž Bůh, aby nás vyslyšel a vás zapomenul — úrovní jejich vnuků!

Opony spadnou na krátký okamžik, v němž zpívati budou volně Varhany, jež doprovázely pouze konec této řeči. A náhle opony se zvednou.

BÁSNÍK GHETTA MORRIS ROSENFELD

Jest jen jedna jediná poesie, ryzí a pravdivá. Vše ostatní jest jen iluze, padělek. Inspirace básnická navštěvuje právě tak venkovana, jako knížete; jedná se jen u každého o to, zmocniti se vlastního žití a vyjádřiti se důstojně.

Život a dílo Morrisa Rosenfelda, lidového básníka židovského, jenž pěl dle svého vroucího a ubohého srdce, dosvědčuje až ku podivu tuto myšlenku Goethovu.

Jsa synem venkovského rybáře, Rosenfeld poznal — což jest řídkým štěstím pro dítě Ghetta — melancholické, divoké kouzlo lesů litevských. Staré zkazky domoviny, jimiž rodiče Morrisovi v úžas přiváděli jeho mladou obrazotvornost, působily mocně na vnímavou duši dítěte; později četba bible a

a poesie písem přivedly ho ke kráse lyriky a přispěly mocně k vývoji jeho básnického naturelu.

Byl již učinil první nesmělé pokusy, když tu ve věku 16 let ho pronásledování vypudilo z rodné dědiny. Vystěhoval se z Ruska a uchýlil se do Londýna. Byl hned kupcem, hned brusičem drahokamů, hned čepičkářem — až zapadl po mnoha protivenstvích v „sweat-shop“ v Jewtownu do nějaké lidomorny New-Yorské.

Na těchto dělnických galejích začal opěvovat bídu a utrpení. Našel pro zpěv ten akcenty, s nimiž se jinde nesetkáte. Rosenfeld není zuřivcem volajícím pomstu, křičícím do zbraně. Jeho jazyk není jazykem tribuna skandujícím výzvy k boji. On prostě opěvuje, co vidí a co zažil: dojmy světa zevnějšího i intimní hnutí lidské duše. Jeho vinou to není, že skutečnost jest tak smutná. Upřímný poeta, slavík hřbitova, nezpívá

„o jaru a jeho sladké obloze,
ni o andělich, ani o bozích,
ni o polích a slunných pobřežích,
jež dnes náleží bohatým.
— Jen o hrobech, jež stále zří, on pěje.
On bídu vidí, bezútěšnost, bolest,
a na dnu srdce nosí s sebou rány,
jež nic nemírní a nic nezkojí. —
Na velkém světa hřbitovu
on svoje rozsmutnělé žalmy lká,
svou harfu naladí a hraje.

Ty rozsmutnělé žalmy složil pěvec Ghetta nářečím židovským, řečí exilu, jak říkají spisovatelé židovští. Ten jargon je jakoby symbolem ustavičného stěhování bloudícího lidu. Ku staré lidové němčině, jež jest tu základem, dědictvím společného slovníku křesťanů i israelitů porýnských, připojily se po hromadných vypovězeních elementy vypůjčené od národů, kteří postupně psancům skytali útulku. Studium písem svatých a zachování náboženských zvyků, které měly tak velký úkol v životě středověkých židů, přivedlo do jazyka jejich množství slov hebrejských; později přispěly polština a ruština svým dílem. A tak utvořila se zvláštní směs slov původu slovanského a germánského, přizpůsobených nestačující abecedě hebrejské, znetvořených transkripcí a chybným vyslovováním, která konečně neporozumitelnými se stala i národům, jež poskytli původní tvary. Židovština jest jazykem lidovým, těch, kteří nemohli oddati se studiím hebrejským neb moderním. Umělá poesie židů jest hebrejská (Bialik, Černichovsky). Intelligence israelitská pohrdá poněkud jargonom. jazykem vyhnanství a přechodu. »Jakmile udeří hodina osvobození,« píše básník židovský, »jargon ustoupí svému předchůdci, řeči hebrejské, té krásné starobylé květině, jež nemohla jindy kvésti, než když židé byli ve své vlasti svobodni.« Pak

dodává: »Šťastný národ, jenž v čas hanby a otroctví, za ujařmení svého užívá jazyka jednoho, ale který má ještě jazyk jiný ku vyjádření štěstí svobody a hrdosti probuzení národního.«

Přes to — aniž bychom srovnávali jazyk Velepísně s jargonem židovským — třeba říci, že veškeren duch, síla a krása, co jí žid má, přešla i do tohoto jargonu. Odvážnost obrazů. síla slova, pružnost a živost fráse, vše, co vyznačuje charakter židovský, nachází se i v židovské němčině.

Ale jazyk exilu přece před Rosenfeldem nerad byl pěstěn a pěvec Ghetta vskutku nemá sebe hodných předchůdců. On sám utvořil od základu své umění.

Jsa ve vysokém stupni obdařen mohutností, rozjímat tisícové potřeby přírody, dovedl zároveň dáti myšlence své nekonečnou rozmanitost rytmu a míry. Těžký pathos židovský podařilo se mu učiniti plynným a sladkým. Přiblížil židovštinu jazykům literárním. Vybrousil ji, učinil uchu příjemnější. Aby mohla se státi tak rafinovanou, ztratila řeč ta snad na své expressivní zrnitosti, na své síle a zžiravosti, ale stala se jemnější, vhodnější k vyjádření myšlenky poetické, harmoničtější. A v mnohých odstavcích, z nichž dovolíme si citovat po židovsku, nabyla řeč ta živosti a rytmus takové moci

imitativní, jakou shledáváme jen v díle velkých lyriků německých.

Dílo básníka Ghetta má asi tři sta básní. První co do času jsou Nationale Versen. Žalostivá myšlenka úpadku Israele se mísí v těchto básních s bolestnými vzpomínkami zašlé slávy.

Ale naděje konečného návratu do rajske země, do Palestiny ztracené, prochvívá několika básněmi, zvláště Hanneroth Halalu (posvátné lampy), kde Rosenfeld opěvuje hrdinské skutky Makabejské, a pak v »Židovském máji«.

Wieder is der Mai gekummen
mit sein Zauber, mit sein Pracht.
Alle Grasen, alle Blumen
haben wieder aufgewacht.
Wieder blüht es auf die Felder,
wieder grünt es in die Wälder,
wieder glantz es überall,
wieder singt der Nachtigal.

Jen že při vší té nádheře jarní přírody, jež probouzí nový život, nahání novou oblohu a zlaté sny rozvlňuje v duši lidské — Žid, ten samotář, jenž kráčí se sklopenou hlavou — kráčí nepokojně dál. Pro něho vonný máj, Léto — dávno, dávno odkvetlo. Ani kvítí na něj nepatří dojemně. A básník volá:

Nesmějte se, kvítka, pohrdlivě!
rásná jste — o jistě, jistě —
ale po mnohem krásnějších kdysi
šlapala noha Žida — — —
Ptejte se jen cedrů libanských,
ptejte se zelených myrt ze Saronu!
O ty se jistě ještě rozpomenou
na hostitele vyštvané.
Ptejte se krásné hory Olivetské,
ptejte se na Karmelu každého stromu,
ptejte se vši té mrtvé krásy,
všech krásných snů minulosti . . .

A vyhnanec Ghetta se rozplývá ve
slavných vzpomínkách :

Ve svatě vlasti své
Žid z lýry zázračné
nejkrásnější píseň lil,
zpěv utichlý již od těch chvil;
sladkostí nádhery vrchovatý,
cudný a čistý, dobrý a svatý!
Na zamlklou vrbu pověšen
národa mého dřímá sen . . .

Jak smutná je přítomnost proti slavné
minulosti! Ale básník je pln naděje:

Nová léta, šťastná léta
znamením jsou tobě. Žide!
Zazpíváš zas otců písně
v čele svých zástupů;
ty ožiješ, ty ožiješ zas znova,
žít budeš věčně, bez konce.
A po té strašné pouti své
ty oddechneš zas svoboden.
Na úpatí mlčenlivém hory Moria
zabuší zas srdce heroovo . . .

A končí hrdou výzvou :

Jenom dál tou dlouhou cestou
z vlasti starobylé tvé ;
jiskřička tam ještě září
na blízku zdi zbořené.

Ačkoliv věřící Žid, jest Rosenfeld zároveň i osvícený duch. Ukrutné obyčeje očišťování (Die erste T'vile), hanebný zvyk bičování (Malkoth Schlagen), nespravedlivá exkomunikace, jež stihá dítě nemanželské (Der Maruser), nacházejí v něm káratele vášnivého až k násilosti. Nespravedlnost sociální, utiskování chudoby tvoří podnět k několika básním (Der blinde Bettler, Die areme Gesind, Die Lichtvarkoeferin). V poslední básni vypravuje smrt chudé svíčkařky.

— — — —

Ve Hester street tak klidně, odevzdaně,
jak siroteček koš tam osamělý stojí,
a vedle mrtvá — studená a zkřehlá,
ta prodavačka chudá — u sloupu tam sedí.
Však nikdo dosud nezřel na mrtvolu.
Ti bohatí — svým cele zaujati štěstím ;
a po zbožných — kdo moh' by dnes co chtít ?
Jest večer sabbatu — tu chvílky pokdy není.
Tak celé věci nepostřehl nikdo,
až lehounce a pokojně noc přišla
a přišla ze svatého odpočinku sídla
i kněžna Sobota, — kdy jde se v synagogu.
A v synagoze samý třpyt a krása.
Hlas sladký žalmy pěje, všichni naslouchají.
Však proč ten kandelábr jako obestřený
sněním ?

Ty svíčky na něm blikají jen stěží !
Ty svíčky — však to jsou — nu netušíte ještě,
jsou od ženy, jež na ulici mrtva.
Ti bohatí a zbožní koupili je tady,
by přes noc hořely za žebračku a dítě.
O bohatí a zbožní vědí, co se patří !
Zažehli svíce za nebožku tady
ti bohatí a zbožní, co jim život těla ?
Jen duše, vězte, duše když se spasí !

A básník končí dojemnou prosbou :

O svíčky svaté, vy jste dneska svědky,
že nouze zabila tu máť i dítě,
že zde, kde miliony do zábav se hází,
nechali umřít na ulici hladem ;
že zde, kde na pocty a luxus stříbrem hýří,
dlaň zavřela se tvrdě utištěným,
O nechte si svůj plamen, svíčky svaté,
až na onen den strašný, na den soudu.
Pak před nebeským prestolem tam Soudce
se rozzařte, vy čistá světla duši.
A plamen váš ať svědectví tam vydá
a zatratí bezpráví socialní !

Mimo to napsal Rosenfeld veliké množství ballad. Právě v těchto balladách se ukazují vzácné vlastnosti jeho stylu. Nepovažovali byste za Schillerovu strofu těch několik veršů, kde napodobující síla rytmu se pojí tak šťastně se silou obrazu ? :

Vun nahuten und vun weiten kimmt der
schwerer Gang
Et werd a Tupperei et werd a Klingerei,
A Geherei, a Dreherei a Springerei.

V balladě „Vlast“ je tentýž vigor metra :

O Rusko, při zvucích tvé rodné mluvy
se radost s bolem rázem ve mně budí,
a pocit lásky, pocit pomsty spolu
až na dně kdesi vyvstávají hrudi.

A před očima obrazy dva táhnou,
dva obrazy — ah, protivné si velmi!
Má matka, která živila mne tamo,
a císař, který záhubu mou chtěl mi.
Má kolébka a rakev vedle sebe . . .
O jakou slast i hrůzu vše to tají!
Jak plameny dva dravé, protichůdné,
jež zamkle mé srdce rozžirají.
O jak bych dneska zlíbatí chtěl vře
kamínek každý tělesa tvého,
o Rusko, jak na kusy bych rozsápat chtěl
tvého cara, psa krvavého
O svatá vlasti, mluva tvoje
s radostí bolest ve mně budí,
pocity lásky, pocit pomsty spolu
zžirají všechno v ubohé mé hrudi!

Jukkoli pathetické a pronikavé jsou
básně a ballady pěvce Ghetta, přece co do
intensity dramatické nemohou se rovnati jeho
Písniím Práce.

Rosenfeld sám byl dělníkem. Sám trpěl
ve sweat-shopech, v těch pracovních potu,
jimž zimničné pohyby rukou sledujících práci
stroje dávají vzhled jednoho okruhu Dan-
tova Pekla.

Poznal život bídy, práce ujařmené otro-
cky, jsa otrokem malého zaměstnavatele,
který z něho vydřel všechnu sílu a od-
hodlanost.

Sám jsa galejníkem takové pracovny,

dovedl s omračující silou podávat tužby svých bratří, stejně nešťastných.

Ve svých písních práce dovedl Rosenfeld do bolesti vložit velikost a do realismu hluboké vzrušení. On právě poukazoval na to, že utrpení, opovržení, bída mají v sobě něco krásného, pravdivého, srdcervoucího. Úzký rámec tohoto článku nedovoluje nám uvést nejvýznačnější z těchto básní dělnických.

Citujeme jedinou báseň „Der Schop“, která jest uchvacujícím, až k posedlosti ukrutným obrazem takové pracovní potu.

V pracovní stroje tak divoce hučí,
že v hluku tom často již nevím, zda jsem.
Ztrácím se cele v tom strašlivém řevu
má osoba mizí, já stávám se strojem,
dělám a dělám, bez konce dělám,
mučím se, mučím, tak bezměrně mučím.
Proč? Pro koho? To nevím, se neptám,
což může stroj také myšlenky mít?

Hodina poledne. Pracovna zdá se
krvavým polem srážky, kde polehlo všecko.
Mrtvoly kolem ležet jen vidím,
se země křičí rozlitá krev . . .
Však okamžik jen — a dá se zas alarm,
mrtví se probudí a začne zas boj,
ty mrtvoly válčí tu za cizí lidi,
bojují, padají, zapadnou v noc.
S hořkým já záštim v to bojiště hledím,
s děsem, s touhou po pomstě, s pekelnou
mukou,
na hodiny patřím, ty volají ke mně:
„Však přec bude konec, té poroby konec!“

Ty hodiny vzbudily rozum můj, smysly,
na nich přec znát, že utíká čas :
bidným jen budu, pokud zůstanu němým,
vyděděn budu, pokud zůstanu, čím jsem ;
člověk, jenž ve mně dřímá, se vzbudí,
otrok, jenž bdí, ten usne pak zas :
Nuže, ten okamžik příhodný přišel !
Učinit konec, té poroby konec !
Však náhle — to písknutí, mistr — alarm !
Tož ztrácím zas rozum, nevím, že jsem --
zas řev a zas boj, já sobě jsem zmizel —
nic nevím, nic nedbám, jsem stroj !

Co zbývá těmto galejníkům dílen než
radosti otectví, veselý úsměv dítěte, které
ještě nezná neštěstí svého narození? Však
dělník „sweat shopu“ se nemůže ani těmto
radostem zcela oddat.

Ich hab a kleinem Jungele,
a Sühnele gar fein !
Weren ich derseh ihm, dacht sich mir
die Ganze Welt is mein,
Nor selten. selten seh ich ihm,
mein Schöнем, wen a erwacht,
ich treff ihm immer schlafendig,
ich seh ihm nor bei Nacht.
Die Arbeit treibt mich früh araus
und lass mich spät zurück ;
o fremd is mir mein eigen Leib,
o fremd mein Kind's a Blick,
ich kum zu Klemmerheit a heim,
in Finsterniss gehüllt,
mein bleiche Frau derzählt mir bald,
wie fein das Kind sich spielt.

Jak sladký úsměv, když se ptá
ten čtverák : „Mamí, slyš !
Kdy přijde on a peníz dá,

kdy přijde tatí již ?“
Já naslouchám a náhle dím :
„To musí, musí být!“
Otecká láska vyšlehla :
můj hoch mne musí zřít !
A blížíme se kolébce,
jej vidím tady snít ;
sen hýbá rticky drobnými :
„Oh, to je tatí, vidí?“
Já modrá očka zulbal
jak otevřel je. — „Dítě mé!“
Teď na mne zří, teď na mne zří —
však již jsou opět zavřené

Da steht dein Papa, Teuerer.
„A Pennile dir, na!“
A Traum bewegt die Lippeiach.
O, wu is, wu is, Pa ?
Ich bleib zuwchtagt un zuklemmt,
varbittert, und ich klär :
„Wenn du erwachst a Mal, mein Kind,
Gefindst du mich nit mehr“.

Co jiného vnuknouti by mohl tento
život bídy, jež nikdy neproniká paprsek ra-
dosti, nežli tyto zoufalé strofy, kde fatalita
posmívá se přemoženému dělníku :

Což nelze odpočinout den, den jeden v týdni,
na jeden den se hrozného jha zbavit ?
Na mistra zapomenout, podrážděný mrukot,
zjev pochmurný a pohled hrozivý ?
Na dílnu zapomenout, na křik pána,
na otroctví a nešťastný svůj los ?
Ty zapomínat chceš a ještě odpočinout k tomu ?
Nu nemuč se, ty půjdeš již na místo klidu !

V lese ten vánek, ta svěžest tam všude
jak by tam krásně se v pokoji snilo !

Ptáci ti zapějí čarovnou písni,
ty zvuky sladké uspí tvůj bol.
Však tady v dílně jen hluk; a všechno zde dusí.
O jak by mne osvěžil, oživil les!
Aj, aj, chceš na čerstvý vzduch? Co po lese
tobě?

To nebude dlouho, kdy ztuhneš i zde.

Temná jest dílna, zakouřená, úzká,
jak může má blůza být bílá a čistá!
Ve špíně dílny to neznámou věcí.
Jak zdobí náprska lesklá a bílá
šlechethé tělo, když svobodně člověk
lidskou si zvolil práci, již důstojně koná.
Naposled chceš se odívat bíle?
Však tě tak oblekou, oblekou brzo!

Jakým je štěstím mít věrného druha,
jenž v zármutku naděj, v bídě odvahu dává,
život vám osladí duše ta věrná,
půvabu dodává příhodám všem;
a já jsem sirý, sám jako kámen,
přítele nemám, jsem na světě sám . . .
Však budeš mít bez počtu druhů,
již hemží se jimi, již čekají tě!

Přece však Rosenfeld se neoddává úplně
beznaději. Věří ve vítězství spravedlnosti a
bratrství nad záštím a útiskem. Boj bude
dlouhý, o tom je přesvědčen. Což na tom!
On volá v něm rovněž o účast.

— — — —
Nic nezdrží mne: bouře, něha ženy, děti,
nemohu z dálky pozorovat chladně.
kde nejvíc vře, tam vrhnu se, sám heros
a jako lev za slabé bít se budu.
A zasáhne-li koule, na zemi-li padnu,
pak také budu s písni umět mřít.

Z citovaných ukázek básní možno si utvořit jen velmi nedokonalou představu inspirace a techniky Rosenfeldovy. Poznáme však přece umění ohebné a delikátní u tohoto poety dělníka,*) který neměl učitelův a přece dosáhl takové výšky originalnosti v komposici i provedení. V poesích pěvce Ghetta je děj dramatický vždy úzce spojen s výrazem lyrickým: rytmus se utváří dle myšlenky. Ať popisuje básník svůj sweat shop neb bouři mořskou (Auf dem Busen vom Jam), ať nechá nás naslouchati tlukotu slavičímu (Der Nachtigall), neb dívati se na vojáka, vycházejícího ze své kobky (Der judischer Soldat), všady děj a výraz se pronikají a kombinují.

Melodie veršů u Rosenfelda zní často jako chřest náčiní, jako hřmot strojů. A často na jejich pravidelný pohyb (Der Schop) nebo i na rytmus vln mořských (Auf dem Busen von Jam) zavěšuje básník jako v antické tragedii myšlenky a impulsy lidské.

Přes tyto efekty, ostatně nehledané, zůstává poesie Rosenfeldova podstatně lidovou. Jest jí ve smyslu nejdůvěrnějším a nejintimnějším, neboť i v episodách nejvíce vzrušujících jest velikou básní lidského života.

*) Ostatně Rosenfeld již opustil svou dílnu Obdivovatelé jeho mu zakoupili malý závod papírnický, a tak 49letý básník žid zdá se na starost zaopatřen.

Jest jí i bohatstvím obrazů, figur a pocitů. Básně a ballady židovského poety mají barvitou mluvu písně, ale silnou a precisní, určitost kresby a realismus výrazu někdy až k drsnosti.

Poeta ponížených a utištěných, ačkoliv mnoho dluží Heinovi, Schillerovi, Moorovi a Shelleyovi, přece vždy zůstal podstatně národním. Příchuť epithet, naivnost obrazů a vážná jednoduchost mluvy, to vše označuje v něm syna jeho lidu. Jest to národní duše židovská, melancholická a výsměšná, zbožná a revolucionářská, zahořklá a optimistická spolu, jež chví se jeho zpěvy.

Zpěvy ty jsou ohlasem utrpení, naděje a msty mass židovských. V celé řadě pronikavých kreseb oživil Rosenfeld trápení posledních 30 let — muž z lidu, vytržen ze snivého života ruského venkova a vržen do víru života moderního; někdy až s divokým realismem maluje svá utrpení fysická a své nejistoty morální. Ale vždy a všude — tak řídký zjev vrozeného optimismu rasy — snaží se obrátiti smutnou přítomnost ku šťastnějšímu zítřku.

V celku pozorováno má dílo židovského poety charakter velmi složitý. Čerpá z Orientu Occidentu, ze ctihodné minulosti i z dnů přítomných. Vedle kreseb, věnovaných zvykům a slavnostem 3000 let starým nacházíme tu básně, v nichž vymalovány

jsou mučivé hrůzy současné industrie a novodobá bída otroků velkých měst.

A přece přes zdánlivou rozličnost »básní nacionalních« a »písní práce« jest to tentýž cit, který je vnuknul. Ať kárá ukrutné praktiky svých souvěrců, nebo opěvuje bezútešnost galejí sweat-shopu, všady ukazuje se poeta zastancem vyděděných, utištěných, ujařmených. Úpornost jeho požadavků sociálních, křiklavost jeho poetických obrazů a jeho mluvy, jež vždy na okamžik proráží paprsek prorocký, zdají se tohoto poetu chudých stavěti do řady žalmistů a oněch ebionim, oněch prvních apoštolů ustavičné revolty proti mocnostem zla a útisku.

Jako u nich setkala se i u Rosenfelda hluboká láska ku vlastnímu plemeni s úplně moderním pojetím bídy lidské, již on dvojité zakusil jako Žid a jako proletář, a to mu vyrvalo výkřiky i hořké ironie i srdcevrvoucí bolesti, výkřiky, jež pohnuly massou ubohých židů, zavřených v Jewtonu a ve velikém Ghettu ruském.

Přeložil F. Odvalil.

JAKUB DEML

DÍLO OTOKARA BŘEZINY

Vldp. auditorovi

JOSEFU ŠEVČÍKOVÍ,

faráři v Babicích.

„Všichni, jež chce milovati, pozorují
jej bázlivě a za vinu si kladou,
když stoupnou nohou do jeho šlépějí.“

Charles Baudelaire.

ěda mi! Snad příliš pozdě mluvím
o těchto věcech, které jako každá
krása mají v duších své jaro a,
souzeny spravedlivě, nežádají nic
méně než opojení Věčnosti. Což skutečně
je tomu tak, že přicházejíce do vyššího
věku víc a více zapomínáme na Smrt, která

se blíží, na Světlo, z něhož jsme vyšli a které přece nás čeká? Jako neurvalý přichozí, vrážející nenadále mezi spořádanou společnost s výlevy svého bezprávím zapříčiněného vzteku, řítí se mi z nitra Zvědavost, jediná ze všech, co mi zbyly, dupající, rozhorlená: Což je tomu u všech tak? Což skutečně, vědouce, čím se zabývati a čeho zanechati, z otrocké jakési umíněnosti a z proklatého citu pro „pořádek“ a „povinnost“, vstříknutého do naší krve nepřitelem světla, konáme to, co dávno má zůstatí nekonáno, trápíme se tím, co dávno nás nemá trápití, třeba-li mluviti o svobodě synů Božích? Ach vím a znám laboratoře těchto jedů Nudy, a nejmenuji-li jich, to z opovržení k slovům, která nesmějí se ozvati v předsíních Kráasy. Upadli jsme skutečně hluboko, jestliže snášenlivost či soucit zaujaly naše duše místo lásky. Ale vy, jimž adresována jest tato nejbolestnější výčitka, kde, pro živého Boha! jste, že ani světla, ani hlasy, ani polekané kroky, ani lítost, ani hanbu nelze znamenati kolem se smrtí zápasícího?

Chcete-li vidět Kráasu a chcete-li se z ní radovati, čiňte to, čeho je třeba k obcování svatých, v nejobyčejnějším životě: nepodezřívejte ji! Neb je-li Kráasa dětským úsměvem, co se jí přidá, neb co se jí ubere tímto stříhem, tímto ušpiněním? A je-li ona

surovým utrpením nalezenice — co se tolik přičiňujete způsobiti jí utrpení? Bezpochyby věci nejjednodušší jsou už nejzáhadnější. Zmatení jazyků sotva kdy bylo tak naprosté, kdyžtě svět tolik si oblíbil houpavé kolísání. A industrii. Rádlo vypovědělo válku ouho-
rům, pila a sekera lesům. Nikdy takové úctě netěšila se alchymie jako v dobách, které si přivlastňují název osvěty a pokroku: jen ten je dosti vynikajícím, kdo hlínu, kámen, dřevo v zlato obrací. Lakota je fanatická, netrpělivá a krutá jako démon a jako vše, co není z Boha. Ona není z Boha, protože zavrhlá míru věčnosti. Hle, co je nepochopitelné pohrdatelům Krávy: nález duchovní není podmíněn ani výpočty, ani ukazatelem, ani časem, ani místem; nýbrž životem a vůlí Nepodmíněného. Vše, co je v životě vzácného, přichází naprosto z Dáleka. Neptejte se mne, proč rozkvetla jabloň a nerozkvetl fík či hrozen. Proč byly deště a ne sucho, proč jeden bleskem byl zabit a druhý zachráněn. Bezpochyby každý přijal své. Což budu pátrati ve vašem rodu a ve vás samých? Vaši otcové řekli mnohou pravdu, těžte z jejich odkazu: rozbití zrcadla stíhá se trestem sedmi let. Kdož ví, co v ustávajícím tepotu srdce chtěli vám říci touto pověrou? Povězte mi však: kdy jste rozbili zrcadlo?

„Mezi dušemi rozprostírají se
hvezdy tajemství.“ Josef Florian.

„Zaklínal jsem tě magii Vůle, jež
prostorem sálá proudy tajemných spo-
jení a přenáší nejhlubší chvění!“

O. Březina.

Otto Erich Hartleben, vydávaje před 10
roky výbor z *Angela Silesia*, uznal
za potřebné připomenouti, že „potkal tohoto
Básníka jako ti princové v pohádce, kteří
kdesi v hlubokém lese natrefili poustevníka a
uslyšeli od něho zvěst o věcech tajemných“.
Blud je chtěním sensace, ale člověk duchovní
nemá této slabosti, a proto Moudrost, od-
jakživa, zůstavena jest Prozřetelnosti. Bůh
jakoby nechtěl, aby kdo jiný mísil se do
Jeho Štědrosti, protože by pak neoblažovala.
Nuže, zde se mlčí, ó zvědaví!

Otokar Březina a Česká literatura —
„Otokar Březina o ženě“ — Otokar Březina
a Architektonika vidin, analýsa, synthésa . . .
„Písně tvorů“, „Duše v přírodě“ . . . Chichi-
chichi . . .

Díky hudci, jenž teď housle vznesl do
výše! Tomu hudci s vášnivým kolébáním,

jenž své housle tisknul k hlavě skloněné,
struny zpívaly klasů uzráváním

Poslední píseň světa, zazpívaná pod
mými okny tak, že jsem se ještě zastavil a
poslouchal. Tehdy jsem si uvědomil všechnu
výbornost tohoto nástroje, k němuž se pro-
půjčily žíně, dřevo a nerv . . . Z tohoto
smyčce, posedlého rukou jemných a silných
větrů, zakvílely všechny illuse smutné země
a osiřelého srdce . . . Stesk mechově slad-
kých doubrav, bělostné údy bříz, vzlyk po-
toků s utajenými poustevnami raků, šiky
ryb Amazonek

Proč mlčíš, ó Země? zanaříkal jsem
jednoho dne pod letní oblohou. Zašuměly
borovice, zacinkal potok pod květnatým
břehem, vyletěl pták, zaklátil se v azuru a
jako mrtvá věc, kýmsi vyhozená, znova
padl do lesní tmy. Daleko přede mnou, jako
na nejhlubším dně země, pod oceánem
světla ležela louka, v poledním slunci
spaly vrby . . . „A kdybys všechny mé hlasy,
všechny mé pohyby a barvy i vůně zachytil
svým hlasem a pohybem a barvou a vůní —
mne nepoznal's!“ Ó Země! Kde je tedy
nesmrtelnost tvého úsměvu, síla tvého
obejmutí, hořkost tvých slzí?

Jedenkrát, v měsíci asi květnu, bude
tomu asi deset let, spatřil jsem obrázek a

vedle něho text. Jedno z míst, jimž my venkované říkáme „strašidelná“. Nějaká louka, nějaké pastvisko, kdesi v odlehlé trati, nějaký plaňk, nějaké křoví . . . někde v dálce je vesnice, někde na pravo les — ale to jen hádám, neboť je noc, letní, teplá, bez měsíce, sama ze sebe vydávající světlo . . . Odkud přichází toto světlo? Ze stromů, z vody, ze země, z oblohy. Ku podivu, jak se zdá všechno reálnějším v tomto nočním soumraku a v zálivech těchto nekonečných stínů . . . Hvězdy nevidět; rozlily se do všech věcí viditelných a z neviditelných hlubin všech podstat vyzařují. Na bažině uprostřed palouku vychází ze země bílý plamínek, vztýčený jak červ, neslyšitelných vln . . . Zrcadlí se dole v bahně. Není nikterak nepřirozený, neb místo, odkud vychází, je měkké místo země. A země má oheň v sobě. A všechno viditelné má oheň v sobě. I vzduch hoří, i oblaka, i kámen i voda. Abychom viděli tento oheň, je třeba, aby všechna ostatní světla pohasla. Nemohu za to, že den stal se mi nocí a na Z á p a d ě vyšlo Svítání . . . Neuhasíte plameny kolem hlavy malého Astyanakta, vy přátelé, vy nepřátelé! „Sen jeden svítí v nespočetných nocích a jiskry hází v rozdmýchanou krev!“

Co mi bylo zvukem, stalo se mi hudbou, co bylo částí, stalo se celkem, slovo tělem. Místo malé velkým, velké malým — a prostor

lhostejně širokým — a čas lhostejně dlouhým Co máš, čeho bys byl nepřijal? A co máš, čeho bys neměl?

Ku podivu, jak země najednou stala se mi známou: viděl jsem ji, jak vidíme krajinu mřížemi oken, voněl jsem ji, jak voníme hlínu a kořeny a květy a pel po májové bouři s blesky, chutnal jsem ji jako chléb, poněvač teprve nyní byla dosti sublimní, aby byla stravitelnou . . . Potápěl jsem se do ní, jako do lázně étheru. Slova pronesená ve vzdálenosti pěti, šesti hodin sedala na větve parku, kterým jsem chodil, jako ptáci, létala vzhůru jak rakety andělských křídel, a nebylo tvora uprostřed tvorů, nebylo věci v náručí Nekonečnosti, aby mi nezvěštovala poselství, jen m n ě odeslaného . . . A všechna tato poselství měla důvěrnost mého rodného kraje, světla dětství, oči kolébky, královskou sličnost smrti . . . Takže jednou, za jasného dne, uviděl jsem město, které leželo přede mnou, jako město mrtvých. Nebylo lidí, nebylo zvířat, rostlin, slunce. Všechno bylo strnulé ve věčném zuhelnatění, všechno zlatově černé jako němé pohoří po vykonaném soudu všeobecném . . . Neb tato Smrt prostírala se za všechny obzory, i viděl jsem zemi dokonale prázdnou a dokonale tichou. Obloha

jakoby ustoupila, a ze všech propastí Nekonečnosti lily se na zemi zlaté pruty světla, všechno přesně ohraničující. Všecken tuk a všechna šťáva stvoření byly vyssáty do poslední krůpěje, ač vody zůstaly na svých místech země. I viděl jsem, bude-li země znova obydlena, že lidé nebudou stavěti příbytky jako dosud, ani že nebudou oblečeni jako dosud. Příbytky budou zcela pravidelné stavby krychlové, či obdélníkové, bez pater, oděv u všech stejný, jednoduchý a docela černý, různé jazyky a různá nářečí úplně vyhynou, nebude se vůbec mluvit, jako nebude potřeba slunce, měsíce i hvězd. Rovněž přestane střídání ročních počasí, déšť i mráz, noc i den. Nebude komunikačních prostředků, protože lidé nepocítí touhu stěhovati se jinam. Budou-li zvířata, nevím, neviděl jsem jich na této zemi. Nebude slavností, protože náměstí ustavičně bude osvětlováno zlatým světlem, v naprostém bezvětrí.

Básni „S e n j e d e n s v í t í“ jsem tehdy neporozuměl, ačkoli jsem ji znal z paměti. Byla mi jako jedno ze „strašidelných míst“, která člověka neodolatelně lákají a zlákovše, pozbývají své hrůzy zanechávající dojem letní noci, na samotě, v sousedství borových mladých lesů, pasek, strání, luk

a skal, po odpolední bouři, kdy vykoupaná země kojí kořeny, a páry vystupující v oblacích z mechů i drnů jsou prosvětleny mléčným světlem, ne nepodobny jemným závojem, připínaným na mladé smrčky svatojanskými brouky ... Théma je určité, ale nevypověditelné jako hudba, pravdivé jako hudba, dobré jako hudba, bolestné jako bol proměněný v hudbu, subjektivní jako bol ...

„M y t h u s d u š e“ otevřel mi krajinu dějin mého národa a ukázal duši mých předků před staletími, jich sílu, moudrost, utrpení, slávu, jich souvislost s Tajemstvím, mou souvislost s nimi a příslušnost celého našeho rodu. Současně a po prvé krásu slova letícího jako rozvodněná řeka přes balvany země, stříkající na hvězdy.

„S v í t á n í n a Z á p a d ě.“ Viděl jsem zemi jako nekonečnou rovinu, porostlou gigantickým stromovím, podoby palem. Skal a zvířat jsem neviděl. Ani slunce, ač mohlo svítit velmi vysoko a muselo být daleko větší. Světlo bylo denní, ale ne zlaté, nýbrž stříbrné jako měsíční a takové, že při úplné a silné jasnosti jeho nebylo potřeba přivírat oči. Země byla úplně rovná a mezi stromovím byly cesty a cestičky, velmi uspořádané jako v parku. Takový

park jsem ani před tím ani po tom nikde neviděl. I chodil jsem po těch cestách úplně sám, ačkoli jsem věděl, že nejsem osamocen, protože jsem se nebál, odnikud nehrozilo nebezpečství, protože vše, co bylo živé, mělo duši, a lidé, byli-li jací, chodili jen po cestách, a světlo, zářící s celého nebe a prostupující všechny stíny. nebylo jako světlo, nýbrž jako něco živého, co je plno přátelství. Má duše byla plná zvědavosti, ale takové, která neznepokojovala, nýbrž naplňovala jistotou a blažeností. Co bylo nade mnou, bylo mi jasné, a všechno, co jsem viděl, bylo takové. Zaujímal mne jen jedna myšlenka: koho potkám, až přijdu tam, kde se cesta zahýbá? A co uvidím? Neboť jsem věděl, že někoho potkám. Ale jako ten, který se příliš těší, nikterak jsem nechvátal. Vůbec se mi zdálo, že v tom kraji nikdo nechvátá. Kroků nebylo slyšet, ale cítil jsem, že potkati musím člověka. Podobu člověka, ale krásnou jako všechno ostatní, rozumějící všemu stejně jako já a klidně užaslou jako já a jako všechno ostatní. Nečekal jsem přímo slova, ale spíše smích, ne však podle tohoto slova, nýbrž takový, který jsa smíchem je úsměvem a zazvoní asi jako hlas hrdličky. A nečekal jsem ženu nebo muže, čekal jsem podobu člověka. A všechna tajemství země a všechna tajemství knih připadala mi jako věci, které

jsou tam „za rohem“. A jakmile přijdu tam, kde se cesta zahýbá, budu je viděti. A uvidím je jako stromy palmové, malé a větší — jenže jsem viděl všechny stromy stejné. nemýlím-li se. Ale sám netoužil jsem viděti „tam za rohem“, nýbrž jen tenkrát jsem tam šel, když se mne někdo z lidí tázal na nějaký výklad. Tu jsem šel (ač velmi nerad) a uzřel jsem vždy na ohbí cesty malou skupinu palmových stromů, i řekl jsem, co vidím.

OTOKAR BŘEZINA:

SEN JEDEN SVÍTÍ . . .

Jde hudba jara modrým pološerem,
žeň červánků v ní kvete z vonných par . . .
Otevřte dálky! Ať nám podvečerem
klam její dechne mírem věčných jar!

Chci duši zmámit pozdravením žití,
jež letí od východu staletí,
ze vzdechu růží úsměv času píti
a jásající smutek početí. —

Proud něhy věčné v světla jiskří tocích,
z vln květů bouří dávných barev zpěv;
sen jeden svítí v nespočetných nocích
a jiskry hází v rozdmychanou krev:

V něm skrytá bolest dýchá opojením,
žen zhořklý půvab v novém zasmání;
v něm touha zpívá pýřící se chvěním
rozkoše jemné očekávání. —

Na lože růží den svůj položíme,
sad bílých ohňů nad ním zaplane,
v tajemství záření se pohroužíme,
tajemství soumraků nás ovane.

A v rythmech vášní, sil a krví mladých
co jedné duše dissonanční hvizd?
Jak v píseň klasů nesměle by zadých
vadnoucí trávy utlačený list.

VIKTOR DYK

UŽ ZÁHY PŘIJDE SVATÝ DUCH A PAMFLETEM JE REVOLUCE . .

Byl podzimní a jasný den,
kdy příjemno je rozčilit se.
A hoch byl tenkrát zastřelen,
že vyšel sobě do ulice.

Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Byl pouze jeden ; naděje
se usmála na Práva sluhy.
Než žurnálu Bůh nepřeje,
kandidát uzdravil se druhý.

Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Byl funus slavný; tisíce
se hrnuly tam za tisíci.
Vztek vehnal červeň na líce
a řeči slyšels reptající.
Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Vzlet nadšený se rozmáhal
a mrtvý budil zájem silný.
Jak jeden muž tu přísahal
lid pracovní, jak vyšel z dílny.
Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

A byly věnce, proslovy,
jimiž se mrtvý poctil vlídně.
I k delší řeči hotový
se dostavil sám soudruh z Vídně.
Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Pak hřbitov tichl. Pomalu
šli tisícové za tisíci.
Byl vzletný článek v žurnálu
a leckdo koupil pohlednici.
Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Je jaro. Vane jiný vzduch
a jiné hlasy jitro zdraví.
Už záhy přijde Svatý Duch,
co chybí snad, to ještě spraví.
Povídáčku starou zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Čas snít o nové proměně
a běda těm, kdož těžkopádní.
Kdož štváli včera nadšeně,
ti tvoří dneska stranu vládní.
Staré povídačky zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Vzduch vlažný vane přes hroby,
přes hlínu, která ještě studí.
Do farisejství, poroby
ty, kteří leží, neprobudí.
Staré povídačky zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho znám.

Lyr pathetických ani jek
nevzbudí, zem'-li dobře kryje.
Tak trochu byl to obchůdek,
tak trochu zase komedie.
Staré povídačky zpívám dneska vám :
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

Přes hroby zástup tlačil se,
proklínal biřice a vrahy.
Kde jsi? Dnes ještě rozčil se
řečníku z Vídně, i ty z Prahy!
Staré povídačky zpívám dneska vám:
karafiát sem a karafiát tam,
znám ho, znám.

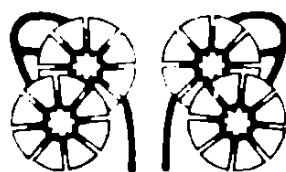
Ticho je. Vane jiný vzduch.
Neradno mluvit příliš prudce.
Už záhy přijde Svatý Duch
a pamfletem je Revoluce.
Staré povídačky zpívám dneska vám:
karafiát sem a karafiát tam,
vše je to tam. —

(Práce, 1. máj 1906.)

MARIA BACIOCCHI,

BÁSNÍŘKA MYSTICKÉHO PŘÍTMÍ.

DOMENICO TUMIATI.

***), Maria Baciocchi : Contemplazioni.**

Zachovati v díle živý plamen, i když co přišlo k nám, nebylo než snem, jenž stanul, usmál se, zastřen stíny — zatím co řeka vzadu plynula. A pokračovati v práci se snem v srdci, dokončiti dílo, zpívaje. Plyne vždy, blíže nás, veliká řeka k moři, a její nejhlubší voda je tichá; jen drobné vlny, jež se rozbíjejí o břeh, činí hluk slyšitelný pozornému uchu. Tak nekonečný čas plyne nepozorován k taji; ale některé hodiny se nás letem dotknou, jako neviditelné perutě, a v tomto doteku zjevuje se naší okamžitě bdělé duši přítomná vlna života, jež neuchvatitelně v nás vzniká a zaniká.

Z těchto slov je zjevna podstata a tvar knihy, již nám přináší nová spisovatelka Maria Baciocchi. Jest to jemné přítomí a vážná hudba: cosi sunoucího se mezi smutkem a úsměvem, mezi vědomím a zapomněním. Tento nový hlas

přichází k nám jako z dále, stává se toužebným a sladkým vzdáleností, myšlenka není vždy jasně zjevna; ale i nejistota má půvab a neurčitost úsměvu. Ale Maria Bacciocchi zdá se usmívati jako ony votivní obrazy, jež na horských cestách patří na zurčící ručeje. Hlasy života přicházejí k ní přinášeny větrem, neurčity, nehmotny: její duše je vzdálena, protože se vznesla na výšiny, aby pojala vše jedním pohledem. Zrak je nasycen a hlas znaven: její slova kanou stejným rythmem, jenž má oddechy větru a vod. Slova její mají spád zpěvu, jsouce již zbavena tisícerého doteku věcí: vypravují vzpomínkou, oživenou vzdechy.

Jest to vzdálenost mystiků, soumrak mezi časem a věčností.

Mluví s věrou toho, jenž považuje všecky vůkolní věci s jejich radostmi a s jejich bolestmi za pomíjející zdánlivosti vůči Božské skutečnosti. Tento tajemný smysl oddaluje ji od života, ale zároveň činí, že vystihuje hlubokou podstatu života. Nalezši, vnitřním světlem, poslední odpověď na zázrak věcí, tyto zdají se hasnouti před jejíma očima, jako noční preludy před světlem denním.

Tato její víra ve vyšší a neviditelnou skutečnost je hluboce upřímná, upřímná jako víra duší označujících druhdy stupně

dokonalosti a nebeské kruhy. Nechť nalézá se v klášteřích, před starými pralesy, nebo před hvězdy a mořem, tajemství bude vždy její tužbou a mlčení její říší.

Její povaha tichá a hluboká je nevšední u šlechtičny a ženy: dar viděti a mlčeti překvapuje u ní tím více, že jest Italkou a Španělkou horoucí krve.

Nechci opisovati úryvky z tohoto deníku duše, neboť připadalo mi, že bych oloupil čtenáře o vnitřní hovůr, na nějž má právo a po němž snad touží. Nepíši, abych tuto knihu chválil, ale abych se zradoval nad upřímným hlasem ženy, jako nad neočekávanou melodií. Maria Baciocchi vstupuje od tohoto okamžiku do řady vyvolených spisovatelek: její slib je krásný, a dostojí mu až do konce. Má to, co Viktor Hugo nazýval „hlubokou gracií“: nejvzácnější dar, jaký nám žena může dáti. Jsme hrdi na své paní, když se podobají autorce této knihy: Italie se v nich usmívá svou duchovní krásou; a můžeme v jejich zřítelnicích a v jejich slovech postřehnouti nehmotnou duši vlasti. Za vřavy naší doby, uprostřed dramát a bojů, tento hlas živý tichem a klidem, bude se snad zdáti osamělou oasou, zvoucí k odpočinku, k rozjímání prostému chorob lidí. Lze ji nazvati duchem osvobozeným. Jako ten, jenž

odpočívá po vzestupu, ona vzpomíná s myslí jasnou toho, co se dalo tam dole v údolí.

Skutečnost ukazuje jejímu duchu neočekávané vztahy: brázdu v zemi, loď na vodách, píseň, vůně, proměňují se ve vidinu duše: shledavše tajemné příbuzensví s ní.

Toto tajemné já, jež setrvává vědomé a hluboké pod přechodnými změnami, tato neustálá přítomnost jest její músou. Jest v ní stálá aspirace připodobovati k sobě ideálně vnější věci. Není to pohrdání autora „Následování“, ale jistota, že každý stvol trávy, každý oblak, každý tvar dosahuje svého nejvyššího životního účele, jsa připodoben, mystickým vztahem, k duši lidské.

Nic, věru, v přírodě, není většího nás: jedna naše myšlenka, na váhách všehomíru, může rovnati se všem konstelacím. My jediná, v různé a vábné přírodě obkličující nás, jsme — myšlénkou božští. Uvyklá mlčení, tato nová myslitelka, mezi všemi zvuky a všemi tvary dává přednost jemnému rytmu času.

A lze říci, že skutečně jej pochopuje jakous příbuzností smyslů. Hlas y času jsou nejkrásnější stránky, tím, co říkají, a tím, co suggerují myšlence.

„A je-li oko ještě přimhouřeno, nechť zotvívá se duše celá: jestli zřítelnice nerozpoznává, nechť duše přijímá a miluje a želná; neboť bez ticha nebylo by melodie, ni bez noci zory, ni lásky bez samoty.“

Jsou to její slova.

Nad hvězdy a moře blaží ji patření na němá poledne, jež znamenají obrat času. Lačna tajemství, otazuje se sfér, co hvězdy a vlny a lidé zdají se skrývati ve své sybillinské orgii.

Dostává odpovědi, již žádá? Odpovídají věci této bdělé a horoucí duši? Nastává pochybnost a bázeň, že její otázka, utkvavši se s nehybnou lhostejností věcí, rozplyne se v stesk nebo shroutí v sklíčenost. Ale na štěstí není tomu tak.

Pravím na štěstí, neboť pak by rozjímání ubilo činnost; kdežto tato i ono jsou nerozlučné síly života.

Jedinci i národové usilují, aby došli klidné chvíle rozjímání; po rozjímání vracejí se k činnosti. Záhada, jež znepokojovala dánského prince, neskličuje tuto florentinskou šlechtičnu krásného jména Napoleonského.

Její rozjímání je jasné.

Pochopivši illusorní míjení času, končí vyznáním víry v činnost lidskou.

„Naše jasná a vytrvalá činnost může

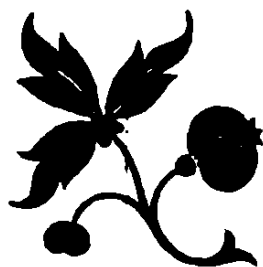
k sobě strhnouti čas a ze samy jeho nestálosti utvářeti vznešená díla, hromaditi nekonečné poklady, jichž žádná síla nezničí: cenu života nehynoucí a vznešenou.“

Těmito slovy duše lidská zvítězila nad věcmi, a ztvrdila vlastní moc a nesmrtelnost.

Trudné tajemství je označeno rýhou světla: vzestup člověka k nesmrtelnému životu.

To je odpověď, již uslyšela autorka a již vyslovuje ve svém rozjímání. Jest to krátké slovo, ale plodné jako símě: snad tato nejasná nebo vědomá tužba po nesmrtelnosti, postřehnuta dnes, zazáří jí budoucně i z všednodenních konů života, vzbudivši v duši její novou svrchovanou něhu, k níž dnešní rozjímání tvoří hudebnou předebru.

Přel. Marie Kalašová.

•

JOHANNES JOERGENSEN

AUTOBIOGRAFIE.

VYROSTL jsem v starém, malém, tichém městě starého, malého, tichého Dánska. Rodné město mé Svendborg leží na jižní straně ostrova *Fyen* a jelikož je obráceno k jihu, nastává tam jaro vždy dřív než kdekoli jinde v naší zemi. Dnes, posledního dubna, kdy toto píši, jsou bukové lesy kolem Svendborgu jistě již zelené, a ve všech hájích kvetou bílé anemonky, zatím co my tady nahoře na pobřeží mrznem v studeném větru východním a oheň v kamnech stále ještě musíme mítí rozdělaný.

V starém, tichém Svendborgu stálo v jedné z oněch těsných, dlouhých tříd staré, roubené stavení. Dole bydlel tkadlec — a nahoře, v příbytku mladé rodiny lodnické, spatřil jsem jednoho pochmurného listopadového dne roku 1866 světlo tohoto nestálého světa. Brzo po mém narození přestěhovala se malá rodina do nového domu, jež dal vystavěti mé matky otec, zámožný mistr kovářský, své dceři a jejímu muži. Nový dům stál v uličce, která vedla vzhůru k hlavnímu chrámu města — z doby katolické říkali mu ještě kostel Panny Marie. Též zvony byly staré, katolické zvony, a třikrát za den, ráno kolem hodiny páté, v poledne a při západu slunce, zvěstovalo jejich daleko se rozléhající vyzvánění chválu Bohorodičky — aniž by ovšem někdo z dobrých Svendborganů uhádl smysl onoho starodávného vyzvánění. Zvláště navečer byl hlas zvonů slavnostní — kovové tóny se chvěly a duněly mocně v dáli přes malé domy — a ještě dnes, po tolika cestách zvonůplnými zeměmi, myslím, že jsem neslyšel vyzvánění krásnějšího nad ono v mém dětství z chrámu Matky Boží v Svendborgu

Za domem rodičů mých byla zahrada, jakž dříve příslušelo každému domu v městech dánských. Zahrada nebyla sice tuze široká, za to však se prostírala na délku. Kolem dokola byly jiné, podobné zahrady se starými stromy; také v naší zahradě vypínaly se nad květino-

vými partery a zelinářskými záhony dva — jak se chlapci zdálo — obrovsky velké ovocné stromy, stará hrušeň a jabloň, jen o málo mladší. Mimo to stály v zahradě vůkol jiné plodonosné stromy; loubí z šeříku a čilimníku bylo tu také. Tady si chlapec hrával — zprvu sám, později se sestrami, které se zrodily po něm. Zvláště ho dojímalý v podletí tulipány. Bylo jich tu množství, a dosud se rozpomínám velmi určitě na jedny bílé a červeně pruhované tulipány, pamatuji se také určitě na jejich zvláštní kořenitou vůni. Též srdcovité květy dielyter měly jsme my děti rády. Matka nám dovolovala ždíbatí jich celé kmínky; každé to kvítko představovalo nám dítě, jež jsme z jeho červeného kabátku svlékali a mezi dvěma zelenými lupeny uspávali.

Za léta býval jsem téměř ustavičně v zahradě — za doby však zimní v knihách strýcových.

Tento strýc usadil se v našem domě, když jsme se přestěhovali do nového stavení. Byl jediným bratrem mé matky a učitelem v městské „reálce“. Odbor jeho byla dánská řeč a literatura, a poněvadž byl (a zůstal) mládencem, mohl téměř celý svůj důchod věnovati na knihy svého oboru. Tak si pořídil slušnou knihovnu asi o 3000 svazcích — a toto bohatství literatury bylo přístupno nyní mně, dorůstajícímu dítěti. Dlouho za zimních večerů seděli jsme tak pohromadě, strýc a já, každý

nad svou knihou skloněný, a venku bylo ticho zasněžené silnice, jen občas přerušované zvoněním rolníček mimojedoucích saní . . .

Cože jsem četl? Především zajisté rytířské romány *Ingemanna*, dánského *Waltera Scotta*. Později díla *Oehlenschlägerova*, *Hauchova*, *Paludan-Müllerova*, *Goldschmidtova*. Na konec také něco málo cizojazyčného — tak na př. *The Song of Hiawatha* od Longfellova, s jehož „Zlatou Legendou“ seznámil jsem se již v překladě dánském.

A tady musím sdělit něco zvláštního. Jak známo, jsou ve zmíněné básni amerického romantika četné fragmenty, středověkých hymnů a pod. v řeči latinské a právě tyto působily mi zvláštní radost, ba dokonce jsem si je opsal do zvláštní knížečky, abych je mohl mít stále u sebe. Zvláště se pamatuji na dojem těchto slok jedné poutnické písně tam obsažené:

Me receptet Zion illa,
Zion David, urbs tranquilla
Cujus faber auctor lucis,

Cujus porta lignum crucis,
Cujus clavis linqua Petri,
Cujus cives semper laeti.

Urbs coelestis, urbs beata,
Supra petram collocata,
Urbs in portu satis tuto,
De longinquo te saluto,
Te saluto, te suspiro,
Te affecto, te requiro.

Tak jsem měl již tehdy, pravda ve věku asi dvanácti let, jakýsi druh touhy po onom na skále Petrově zbudovaném městě pokoje. Bylo to asi v téže době, kdy jsem v jednom dánském konversačním slovníku — nevím již jak — našel, také v řeči latinské, první polovici *Ave Maria*. To jsem si rovněž opsal a dosud velmi určitě si pamatuji, že jsem je říkal navečer, vykloněn z okna a hledě do měsíce. Má nejstarší sestra kárala mne za to, pravíc, že nejsem křesťan, ale ctitel měsíce.

A snad měla ve své obavě pravdu, ta dobrá sestra, snad skutečně jsem nebyl křesťanem. Byl jsem tak vnímavý pro každou krásu přírody, že mne to někdy přemáhalo veškerou silou citu náboženského. Tak jedenkrát přišel jsem večer s matkou a strýcem z jakési společnosti domů. Měsíc v úplňku stál nad věží chrámu Matky Boží a plnil silnici mezi starými domy zcela svým bílým světlem. Když jsme všichni byli už v domě, vyklouzl jsem pod jakousi záminkou zase ven. A venku, v měsíčním jasu vrhl jsem se na kolena a tvář maje obrácenou k měsíci, modlil jsem se — k měsíci, myslím, k nebi, k zářivé kráse noci . . .

Nastala léta přípravy na protestantskou konfirmaci. Toto vyučování učinilo mne žákem zběhlým v bibli, jenž doma důkladně studoval Nový Zákon. Abych si objasnil otázky těžko srozumitelné, četl jsem „Dogmatiku“ — také

v Německu známého — dánského biskupa *Martensena* (Lenauova přítele z mládí, jemuž nešťastný básník věnoval svého „Savonarolu“). Po příkladu tohoto svého učitele uváděl jsem si již mnohé v protestantském křesťanství dle svých vlastních spekulací na pravou míru. Po své confirmaci a zvláště po svém přesídlení do Kopenhagenu, kde jsem měl vstoupiti do gymnasia, pěstoval jsem dále tuto náklonnost — přepracoval jsem si svou trošku křesťanství tak, že mi záhy nezbylo téměř ničeho k objasnění. V oněch dvou letech, která jsem ztrávil ve hlavním městě až po zkoušku maturitní, jsa ubytován u chudé rodiny ševcovské na starobylém předměstí, rozšířil jsem též svoji četbu na literaturu německou, anglickou a ruskou — tak jsem se stal především vroucím ctitelem Goetheova „Fausta“ a zdálo se mi, že v jeho druhém díle jsou stajeny poklady veškeré moudrosti životní a světové. Také „Manfred“ a „Kain“ Byronův, „Odpoutaný Prometheus“ Shelleyho náleželi k domácím radostem mého skrovného studentsko-básnického pokojíka tam vysoko nahoře mezi starými červenými střechami, kde za jarních nocí zamilované kočky provozovaly svou hru. A tak se potom dostavila ještě před ukončením mého osmnáctého roku ona hodina, kterou jsem vyličil v „Života lži a života pravdě“, kdy jsem si najednou uvědomil, že už nejsem Křesťanem. Téhož večera usnul jsem poprvé, aniž bych se byl pomodlil obvyklý dosud

„Otčenáš“. Od chvíle té byl jsem vášnivým pantheistou — „opojený ctitel přírody, milovník samoty v hlubokých lesích, blouznivec noci, jenž se spíjel rosou a svitem měsíčním, zbožňovatel hvězd a hlubokého hrobového ticha podzimu“ (Kniha cest). Nejvyššího štěstí jsem zakoušel, když mi bylo popřáno, „samoten seděti hluboko v světle zeleném jarním lese a viděti slabé světlo sluneční na půdě pokryté pomněnkami a slyšeti žežulčino ‚kuku‘.“

Ale ach, po květech jara a slunci léta jdou příliš brzo déšť a zima podzimu, opadávající listy a padající sníh. Veškerá pozemská krása rozkvetá jen aby zanikla, a tak mi byl můj pantheism pramenem hlubokého, smutného pessimismu. A touto černou nocí obklopen, sáhl jsem, jak tak mnozí přede mnou a za mnou, po oněch diabolických lécích nemocné duše, jež nám otvírají brány „uměleckých rájů“ Baudelairea, Edgara Poea, a De Quinteyse. „Víte-li“, tázal se jednou moderní spisovatel norský mnichovského kollegy, „víte-li, proč my tam u nás tak strašně mnoho pijem? To je tím, že zimní noci tam na severu jsou tak dlouhé, a potom nevěříme též v Boha.“

Také v Dánsku jsou zimní noci dlouhé — a také my mladí Dánové nevěřili jsme v Boha. Když pohlížím zpět na ty doby, připadají mi jako *jedna* dlouhá, hned mračně černá, hned měsíčně jasná, hned hvězdně zářivá

zimní noc. Ta léta neměla dní, pouze noci.

A tu se přihodilo jedné takové noci, že jsem mezi svými přátely-tuláky-vagabundy po prvé uslyšel jméno muže, jenž z adepta Baudelairova a pijana lásky světské stal se žákem Moudrosti věčné a opilcem sladkosti božské — *Paula Verlainea*. V prostých, vroucích písničkách knihy SAGESSE zasvitlo mi první jitřní svítání katolické pravdy.

I já své mládí promrhal, i já mohl vzdychati s ubohým Lelianem v jeho vězení:

Mon Dieu, mon Dieu, la vie est là,
Simple et tranquille.
Cette paisible rumeur-là
Vient de la ville.

Qu'as-tu fait, ô toi que voilà
Pleurant sans cesse,
Dis, qu'as-tu fait, toi que voilà
De ta jeunesse?

I já mohl na sebe obrátiti ohromující otázku: *Et vraiment, quand la mort viendra, que reste-t-il?*

Také já toužil po jiném, lepším životě než ten, který jsem byl žil — tichý, pokorný život *aux travaux ennuyeux et faciles*, onen prostý, jedině pravý život, v němž výhradně spočívá a ukryto je štěstí, ale jemuž všichni moderní by chtěli uniknouti — mnohdy i tenkrát, když ho jiným kážou

Přišel nyní rok mé první cesty do ci-

ziny. Dva šlechtí přátelé, dánský malíř Mogens Francesco Ballin a v Holandsku narozený benediktin P. Willibrod Verkade (toho času v Montecassino) tuto pro celý můj život rozhodnou cestu mi umožnili. Zkušenosti onoho *Itinerarium mentis* téměř všechny jsem uložil do své „Knihy cest“. Na tomto místě budiž dán výraz vděčnosti, s jakou vzpomínám oněch mužů, kteří, během této pouti mé, ujímali se mladého, v protestantismu a modernismu odchovaného, mnohdy jistě strašně nesympatického Dána. Buďtež tu na prvním místě jmenování nejdůstojnější pan arcipat Beuronský, D. Placid Wolter a s ním tehdejší otc-hostitel kláštera, P. Mikuláš ze Salis-Soglio, a v Assisi P. Felix Spee, O. M. C., a milý profesor Pennacchi z Říma, jehož jsem do zmíněné knihy zatáhl velice nešťastně. Byl to vskutku hodný, prostosrdečný, pokorou zcela prosáklý muž; když mu v Římě pravili, jak a co utrpěl v mé knížce, odpověděl pouze, usmívaje se, svým obvyklým způsobem: „Eh be, filioli miei, fa niente!“

Čtenářové „Knihy cest“ vědí asi, s jakými předsevzetími vrátil jsem se z Itálie. Duchovní změna a obrácení, započaté na horách Apeninských, v osamělém klášteříku Santa Maria della Rocca, v Dánsku pokračovalo, a v knězi řádu Jesuitského Augustinu Brinkmannovi, v Pánu již zesnulém, našel jsem povzbuzujícího učitele, jehož myšlenky, po-

dobné bleskům, dávaly mi mnohdy více světla, než celé strany dogmatických učebnic a apologií. Řekl mi na př. jednou, když jsme hovořili o soudu posledním: „Den soudný nazývá se dnem Páně, dies Domini. A to proto, poněvadž v ten den dá nám Pán Bůh *nahlédnouti* do svých knih, takže dokonale pochopíme, proč to neb ono tak a ne jinak muselo býti. Ale do té doby musíme Bohu důvěřovati, v jeho moudrost a dobrotu neochvějně věriti — a blahoslavený, kdo tak činí.“

Zkušeným tímto mužem duchovním jsa tak připraven, byl jsem přijat, bude tomu záhy deset let, do katolické církve. Výsledek svých zkušeností za dobu mezi tím uplynulou vyjádřím nejlépe takto: „Čím katoličtěji člověk žije, tím se stává šťastnějším, neb tím více cítí se ve vnitřním, hlubokém, podstatném pokoji s Bohem, se sebou, s veškerým stvořením! *K světu, k životu, protože k lásce* — taková jest formule katolické zbožnosti, oné k nejvyšší Dobrotě a k nejvyšší Spravedlnosti směřující snahy srdce i vůle t. j. celého vnitřního člověka!“

Krásu tohoto vysokého Idealu prostředky umění mého znázorniti a modernímu člověčenstvu ukázati — toť účelem řady mých knih a oněch jiných, které tu cizím čtenářům uvádíme. Označoval-li by kdo — jak se to již přihodilo — toho druhu spisy mé jako jednostranně katolické a chtěl mne proto kárati,

takovému pak odpovím oněmi veselými slovy z „Kvítek svatého Františka“:

„Ptal se jednou bratr Jakub z Fallerony bratra Massea, proč, když Boha chválí, nemění notu a jinou píseň nepěje. Odpověděl velmi vesele: ‚Kdo v jedné jediné věci všechno štěstí nalézá, nemá jinou píseň krom té jedné zpívati‘.“

„Refugium“ Charlottensund (Dánsko),
na svátek sv. Kateřiny Sienské 1905.

(Přeložil JAKUB DEML.)

☐ AFORISMY G. O. KNOOPH. ☐

tom spočívá tajemný půvab lesa, že ukazuje do daleké budoucnosti. Mne upomínají slovanští národové na les; také předem počítají s dlouhými periodami.

Věda jest mnohem méně objektivní nežli předstírá; poslouchá velmi lidských potřeb a náklonností. Takř vynalezla degenerovaného, zvrhlého, ne k vůli sobě samé, nýbrž jako korrelát k parvenu.

Pravý Germán má ve své průsvitavé plavovlasosti veškerý půvab dekadence. To nejvlastnější jeho podstaty jest útlocitnost. Jak velice mýlí se v něm oni povrchní a vulgární duchové, kteří mu přičítají drzou hrabivost, nelítostnou bezohlednost a vypínavou sebedůvěru.

Stěží se mohu ubrániti slzám, myslím-li na vymření slona. Byl mi vždy symbolem bytosti uzrálé: dobrota v síle, tichá moudrost, plný klidu a míry, ve vášni však bez míry — a tak vznešený — takový starý rod. —

Odchází tedy v š e c h n a vznešenost před nastupující potopou triviality.

Nejšťastnějším a také nejhlubším člověkem nazývám toho, komu svět poskytuje ještě mnoho tajemství.

Jemná srdečnost v tom spočívá, v člověku ctíti i n d i v i d u u m. Ošklivost před vznešeným jest velmi málo vznešená.

Jeden slavný tajný rada postavil své květiny do sklepa. „Nejprve musejí pro slunce uzrát,“ míní on.

Toť vždycky smutným obrazem, jestliže množství je v právu proti individuu.

Filistři představují si Sexuelné vždy jen hrubě fyziologicky a nazývají proto — nikoli sebe, nýbrž předmět — špinavým.

Nejcennější paní jest přece vždy ta, která by byla zůstala nejzajímavější přítelkyní.

To je krásné v němčině, že lze řeč ústní a písmo naprosto rozlišovati; neb obě spočívá na docela odlišných předpokladech a není možno tyto dvě věci bez zohavení jejich přirozenosti sloučiti v jedno.

Jedním slovem: vzdělání může být vždy jen formální; neb chtíti ducha změnití byla by jalová a nestoudná opovážlivost.

O Goetheovi možno říci s větším právem než o kterémkoli jiném z toho mála docela velikých: největší na něm jest, co zamlčuje — neb buď to jest nevýslovné anebo nevyslovitelné.

Goethe jest tak slavný jako Montblank a tak populární jako — Kant.

Básníková zdvořilost záleží ve stylu. Lidé však, bohužel, čtou přespříliš výlučně očima; ani toho nepozorují, že by řeč lahoditi měla jejich uším.

Jsou ženské talenty, jako Kleist, a mužské jako Grillparzer; jen málokteré u těch nejvyšších, jsou, jako příroda, muž a žena zároveň.

Co v literatuře nazýváme klassickým, jest vlastně převaha ducha nad temperamentem.

Citová vlákna srdce sáhají dále než tápající prsty rozumu. Ba citu přináleží jistý díl vševědoucnosti. Nic není utěšenějšího a blahostnějšího, jako vědomí, že smlčená nouze srdce pochopena jest duší krásnou.

Všichni velebiti chceme člověka pánovitého, jenž vykonává pánovitost nejprve — na sobě.

Na krásné, jemné duše působí pojem mravného jako nestydatost.

„Mozart a Wagner jsou k sobě v tom poměru jako čas a prostor.“ Toť fráse dokonale nesmyslná: ale jak by lidé věřili, co chytrého z ní vyčetli, kdyby se natiskla! Neboť kde se nenajde smysl, tuší se duch.

Nejemná mysl prozrazuje se především v okrašlování.

Nietzsche má cosi dojemného, jako dítě ve stavu opilství.

Člověk korektní a člověk jemný jsou o tom poměru, jako rýmovník a básník.

Ve všech zemích hanbí se za analfabety; a přec má analfabet takový zvláštní půvab duchovní panenskosti!

Lidé moderní mají ve své povaze cosi nepříjemně prostorekého: umění chutiplné odmlčenosti naprosto jim zmizelo. Nedovedou už tiše obdivovati nebo tiše podceňovati. Na všechno padnou a všechno ohmátnou svým hulvátským sudilstvím; jejich neomalená chvála ne méně než jejich lhaná otře s každé krásy nejjemnější povlak.

„Paní má býti doma,“ slyšíme mnohé volati s emfasi. — Ano, pánové, pak řekněte též, co má paní doma dělati, jsou-li světnice poklizeny a děti ve škole.

Stále říkají, aby žena stala se člověkem, a myslí, aby stala se mužem.

Nebylo by vždy ještě důstojnější, býti otrokyní muže, než opicí muže?

Přeju ženám téhož duchovního vzdělání jako mužovi; jen si přeji, aby ovládaly vědění a nedaly se ovládati jím.

Toť jsou pořád ještě sprostí duchové, jimiž poroučení radost působí.

Bojíte se smrti? Radujte se, že vás přece jednou v životě potká něco Velkého!

U LOŽE UMÍRAJÍCÍHO.

Svítlí daleko ve tmě bílý oheň ?
Zvuk zvonu se ztratil v Nesměrnu ?
Pronikl barevnou hrou oblaků tvůj plachý
pohled až k zejícím branám otevřeným ?
Váhavě stojíš na mostě svatém,
jejž ovívá dech Věčnosti ;
a chvěješ se —

neznámým štěstím —
jak nevěsta v komnatě svatební
rozechvěná . . .

Přeložil Jakub Deml.

DOSLOV K PRACÍM BÍLKOVÝM.

DOSLOV K PRACÍM BÍLKOVÝM.

„Zelus domus tuae comedit me.“
Ps. LXVIII. 10. .

ŘÍKALI a psali mi někteří: Bílkovy práce jsou nejasné. Odpovídám: Nesmíte sobě lhát a generalisovati! Viděli Jste reprodukce některých Bílkových vignett a *skizz* a mluvíte o tvorbě celé. Většina Bílkových prací, hlavní jeho práce, mají rozměry metrové, i dva, tři i více metrů — a Vy Jste viděli reprodukci centimetrovou. Zmenšením změní se mnohdy

originál téměř k nepoznání: všechno jemné a výrazné bývá setřeno. A není-li reproduktér poněkud aspoň kongenialní mistru, dovede práci i úplně pokazit, jak jsem se přesvědčil. Kdo jednou viděl Bílkovu výstavu, jeho *originály*, nikdy neřekne, že je mistr nejasným. Řekne, že je většinou oslnivě, mohutně *jasným* — a někdy mohutně *jemným*. Nejasnost je odjakživa známkou impotence: tuto kdo by imputoval Bílkovi, prozrazuje, že se u Bílkova díla ani nezastavil; je tedy nejméně oprávněn mluvit. Ovládnouti dvacet metrických centů hlíny tak, aby dala obrovskou, dějiny lidstva ryjící postavu „Mojžíše“, anebo na dvoudecimetrové měděné, zrcadlově vyhlazené desce vyleptati kouzelný obličej „Madonny“: k tomu je potřeba ruky *stejně mocné!*

Bílkovi jde na třiatřicátý rok. Dvanáct roků je výtvarnický činným. Vytvořiti v této době takovou řadu takových děl, tvořiti do nejhlubší duše ponížen od směrodatných, bohorovných zákonníků a fariseů své vlasti, tvořiti opuštěn ode všech mecenášů, drze a hříšně odstrkován ode všech posilujících pramenů subvencí, stipendií i redakcí, pracovati v mrazu, jako poslední nádenník tesati v lese či v lomu, býti zkracován od špinavých, dobrotu člověka pro své měchy vykořisťujících architektů, podnikatelů a uměleckých, hnidových amateurů — pracovati a býti ignorovánu, pracovati čestně a býti pomlouvánu, jidášsky

pozdravovánu, pracovati takto a nicméně umělecky vzrůstat po dvanáct roků: to svědčí o charakteru a uměleckém, nesmrtelném jádru Bílkova umění.

Tím více však žasnu nad troufalostí a slepotou těch, kdož se pohoršovali nad mojí větou: „jediný náboženský umělec hyne dnes hladem!“ „Hyne?“ Měl jsem říci »zhynul!« S jakým ďábelským chvatem přišli jste ke mně vyslovit „soustrast“! S jakou černou rozkoší rozšlapávali jste má slova po dlažbách, v hanebně zasvěcených kruzích a po kavárnách. „Tož hyne, checheche“ —. »Zhynul!« pravím: zhynul pro ten dům Boží, který vyvrhl jeho práci; zhynul pro mistra Dvořáka, kterého jste svedli s cesty; zhynul pro sousoší sv. Cyrilla a Methoděje, zhynul pro pomník Žižkův, Husův, Palackého a sv. Václava; nekřesťansky zhynul pro tolik farních i klášterních chrámů, které se za těch dvanáct let po vlastech českých stavěly nebo restaurovaly (Hostýn, Petrov; kostely sv. Martina a kapucínský v Třebíči); zhynul pro dóm Svato-vítský — hladem umírá pro pomník kněze Václava Beneše Třebízského, zhynul pro památník na poli slavkovském atd. atd. — zhynul, zhynul!

A vy jste se pohoršovali? nad mojí větou, že jediný náš náboženský umělec hyne hladem?

Zhynul! — Bílek hyne? Národ hyne!

— Dvanáct let není část života nepatrná — a pro umělce může ještě kratší doba znamenati smrt. Smrt nebo život. Pro Bílka nebyl to život! A přece až do této chvíle vzdoroval smrti, třeba že skrytě a bolestně lačněl a hladověl po práci, svému geniu odpovídající: po díle *monumentálním*, po stavbě *chrámu*! On, jenž jediným gestem svého ducha a ruky zachytí v letu zem, načrtne dráhu hvězd, tak že jsme uchvázeni do jejich víru s ním — on, jenž je dosti silným, aby v jediném pohledu rozevřel před námi slavná, temnotami kolika věků zahalená panoramata celých generací, a v svaté visi klaní se a představuje Krista jako krále *kosmu* — nedostává práci!

* * *

Netřeba tedy zoufati, ale naděje naše jsou dosti rozumné a dosti smutné, aby si povzdechly slovy Žalmu stého a prvního: *Scribantur haec in generatione altera* — otázkou „Nových oltářů“ zabývají se dva v službách Církve sešedivělí veteránové: jeden v království, druhý v markrabství, „Časopis katolického duchovenstva“ a „Obzor“. Vývo-
dy obou jsou významny a potěšitelné: jsou *pokrokové . . . !*

Č. k. d. cituje a za svá béře slova prof. vídeňské theologické fakulty Dra Jind. Svobody: „V jakém ‚slohu‘ architekt úkol svůj

provede, nesouvisí naprosto ani s dogmatickým obsahem nauky, ani s mravními zákony křesťanskými. Zrovna tak svobodně a při tom přece nikterak necírkevně smýšleli umělci starokřesťanští, kteří svoje kostely stavěli ve slohu římské nebo egyptské antiky, neboť ani hlavicí kompositní, ani hlavicí lotosovou, ani kterýmkoliv jiným tvarem ozdobným nebo obloukovým církevní duch není podporován ani ohrožován. Tak o slohu smýšlejíce stavěli Konstantin Veliký a slavní papežové renesanční; a vždy bylo církevní umění v čele soudobého umění a jeho nejkrásnějším květem. Proto také každý vývoj umělecký teprve pak nalezne vlastní svoji velikost, jakmile vážně o to se pokusí, býti církevním. *Vnitřní* velikost problému činí jej monumentálním. Jelikož však jest tolik slohů, kolik bylo umělců, umělců pravých, nikoli pouhých *opisovačů* přírody, a jelikož slohové skupiny nebo periody jen doktrinářsky se rozlišují, jest nemožno zahrnouti v jediném stavebním slohu veškeru krásu anebo dokonce církevnost. *Doba, kdy proti veškeré katolické tradici v jednom jediném slohu spatřovati chtěli sloh výhradně církevní, jest překonána.* (V architektuře *ano* — a v poesii *ne*? Co myslíte, Veleďustojní?) Autoritativní platné církevní normy a přání, zvláště co do jednotlivých předmětů zařízení chrámového, netýkají se slohu: mohou a musí býti provedeny *v kterékoli formě slohové* . . . Nebylo by správně spatřovati v

určitému slohu takřka vtělení ducha křesťanského . . . Požadavek, aby stavba chrámová lišila se archaickým slohem svým ode „všeho světského“, jež pronášívají obyčejně lidé, kteří sami již náboženství se odcizili, nedotýká se pranic otázky slohu chrámového. Vždyť v době gotické i radnice, hrady a příbytky soukromé stavěny v téměř slohu, jako svatyně — ve slohu gotickém.

Podobně v době románské vše bylo stavěno slohem románským. A přece v obou těchto dobách svatyně právem od staveb profanních se odlišovala, ale nikoliv slohem, nýbrž *monumentálním užitím* prvků slohových! Nyní ovšem, po tolika stoletích, jeví se nám býti starý gotický kostel mezi barokními a bezslohovými domy jako budova podstatně jinak formovaná, ale tím nestává se gotika slohem „církevním“, tím méně pak možno mluvit o nějakém oficiálním církevním slohu. Ano mínění, že kostely mají míti vnějšek toliko jim samým a výhradně vlastní, bylo by logicky bludné a ohrožovalo by určení náboženství, jež dle evangelia jako kvas veškeren život má pronikati. Nikoliv heslo: „Ryzost slohu“ — nýbrž *požadavek volnosti slohu jest praxí církve odůvodněn*. Z toho však nenásleduje, že by svatyně budovány býti měly bezslohově, nikoliv: žádáme rozhodně uměleckou formu, t. j. *styl, jakýž má každý pravý umělec*.“

Na konec podotýká Č. k. d.: „U nás zajímavý projekt chrámu ve slohu moderním uveřejnil právě Jan Mráček v Novém Životě.“ Pravda, ale nic více než zajímavý! A těch „výborných talentů“, kterých, jak ne méně výborně praví Časopis katol. duchovenstva, „máme dostatek“ (t. j. až po krk, není-liž pravda?) — „Fanta, Hilbert, Kotěra...“: kdo pak se to za těmi třemi puntíky *skrývá*? K čemu ta ostýchavost, mistře Bílku? Vy, jenž jste příliš umělcem a křesťanem, než aby Vás do duše neurážel žvást o »moderním«, t. j. Bohu odporném „chrámu“ s popelnicemi, záchody a stáji, kde nutno všady svítiti elektřinou, protože v „moderních“ „křesťanech“ a v „moderních“ „umělcích“ není světla s Výsosti — kde je nezbytné centrální *topení*, protože dávno vychladla srdce a nynější svět tak příliš si potrpí na influenci a baccillovou nákazu pomocí svěcené vody: mistře, ne víc, ne míň = tři tištěné *puntíky*, tři potutelné puntíky skrývají v tomto čase slávu Vašeho jména, a já to poznamenávám, *in silice*, Historii. — —

* *

Již v loňském ročníku „Obzora“ se zájmem sledoval jsem studii páně Kozlovu o umění „církevním“, resp. o „církevních“ stylech. I letos, v čísle 4. přináší „Obzor“ úvahu o thematu příbuzném, stejně dobrou, ale thema

je obecnější: „Co by nejvíce prospělo umění církevnímu?“

A odpovídá: *»naše staré umění opravdově studovati a podle něho staré restaurovati, ba na jeho pevných základech budovati umění nové.«*

Nelze prý za poctivě myšlené považovati přednášky, články a knihy, o starém umění českém, když se vše restaurovalo a stavělo dle děl — francouzských a německých.

„Prohlédněte si, vyzývá referent, na př. „Zprávy spolků architektů a inženýrů“, jak pěkné jsou tam články a návrhy, a srovnejte s těmi myšlenkami na př. *současnou* restauraci a stavbu dómu svatovítského a hradu karlštejnského . . .“

Naši umělci, místo aby opravdově studovali umění domácí, sáhli ke vzorům cizím, francouzským a německým, a tam našli vše hotovo a připraveno — bez hledání. Na naši půdu je to prostě přeneseno, ale duchu našemu cizí. „Proto bohužel — neznamenaají naše velkolepé stavby jako Národní divadlo, museum, Rudolfinum, četné ty paláce peněžní, nové velké chrámy pražské jako venkovské kostelíky *pro české umění pranic*. Stavěli a *vyzdobili* je čeští lidé ale dle vzorů cizích; proto stavby ty jsou v Praze takové jako ve Vídni, Mnichově nebo Paříži, a všude, kde právě zvolili touž šablonu.“

Tolik p. K. Podpisuji. Dlužno ale doplnit. Vše, co tu bylo řečeno, ty nářky a výtky, týká se *napodobitelů, talentů*. Ti byli a budou — tedy i v architektuře. A tito nikdy ničeho *nevytvoří*. Je omyl, domnívati se, že talent může býti tvůrcem *slohu*: k tomu je potřeba genia. Je omyl, domnívati se, že genia vytvoří studium, práce: jako neuhasitelná žížeň obé je v něm, jest mu potřebou, vdechem a výdechem, a bylo-li by nutno, studium a práci = světlo a žár, moudrost a odvahu, horečnou výheň *lásky* vnucovati, ba jej o tom i jen poučovati: od narození již je neschopen vytvořiti styl. Jíti k podstatě bytosti národní *studiem* starých památek je tolik, jako pomocí pitevního nože hledati lidskou duši.

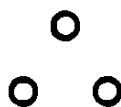
Genius *vidí*. V přírodních jevech a tvarech svého domova vidí jevy a tvary přírody veškeré, věčnost jejích jar, nesmrtelnost, harmonii a kouzlo jejích zákonů, jak nesčetné otěže sbíhající se ze všech elementů a těl a duchů v Ruku jedinou . . . Genius *vidí*. V tvářích lidí svého okolí vidí tváře lidí zemřelých před staletími — i lidí věků budoucích a v kloubech stromů, stébel a hor: klouby, pílře a žebra chrámu, jež musí vystavět . . .

Genius je dar Bohem darovaný v plnosti času některému národu: národ si ho musí *zasloužit!*

Davidovi bylo od Boha zakázáno stavěti chrám.

Chrám postaví komu je dáno s hůry.
Ceterum autem: *tato doba* nevystaví chrám.

Jakub Deml.

ARNOLD BOECKLIN.

ARNOLD BOECKLIN považuje se za jednoho z největších malířů Švýcarska a Německa. Jeho krajané objevili ho poněkud pozdě, avšak lépe by bývalo pro Umění, kdyby byl zůstal navždy neznám. Jeho vliv byl neblahý na celou generaci umělců, kteří s námahou setřesou jeho vliv, hypnotisování jsouce tímto knížetem oškliva, tímto švýcarským Rabelaisem smyslnosti tak nízké, kurevnictví tak nemotorného.

Böcklin, jehož někteří domýšliví fouňové prohlásili geniem, není umělcem v obdivuhodném významu tohoto slova. Nezná cest krásy, nevidí ani okouzlujících vděků ženy, ani líbezností krajiny. Jeho falešné vidění skrývá mu zářivý jas života, aby mu nezanechalo než všední průměrnost. Zajisté mohlo by se mu odpustiti, kdyby žil dlouho v Berlíně nebo v Mnichově v ovzduší pivovárnických výčepů, páchnoucích zatuchlým zelím, kouřem dýmek, ostrým zápachem piva a klobás, naplněných Gretchenami s vнадami nabobtnalými, s postavami hranatými, s tvářemi plochými a vybledlými, jež opřilbují koudelné vlasy, avšak víme naopak, že Boecklin, procestovav hodně

světa, uchýlil se do přístavu svůdných půvabů, do sladké a melancholické Florencie, kde každá duše, i ta nejobyčejnější, chvěje se pohnutím jako před strašným a hlubokým tajemstvím! Ze své rozkošné villy, postavené na svazích Fiesole, rozjímá*) jednu z nejkrásnějších krajin světa. Před jeho zraky celá Florencie se rozprostírá, proříznutá Arnem, zrcadlícím se na slunci, v níž zachmuřené a majestátní paláce vypínají se k nebi, vyprávějící podivuhodnou historii Renaissance; v dálce vlní se libé křivky drobných a útlých pahorků, kouzlo stříbřitých oliv a tajemných cypřišů konejšivě kane do srdce při pohledu na toto město snu; a ze všeho toho Boecklin ničeho nepochopil, a jeho úsilí ztroskotalo v žalostné neplodnosti.

Boecklin má duši německou. Avšak má též těžkopádnost Němců, aniž by se honosil jejich sensibilitou a poesíí. Při prvním pohledu nad dílem jeho strnete! Jsme zastrašení těmito mimořádnými koncepcemi, v nichž kromě Krásy vše naleznete. Tážeme se, kterak člověk, obdařený jistým uměleckým temperamentem mohl zasvětit svůj život malbě takových děl, kterak se mohli nalézt kritikové, kteří by ho srovnávali s božským Leonardem, Dürerem, Rembrandtem! Kolikrát jsme se nevypravili do musea v Basileji, bychom se pokusili pochopiti obdiv některých z našich

*) Článek psán r. 1900 v časopisu *La Plume*.

přátel, obyčejně velmi subtilních; vše to marně, opouštěli jsme tyto síně s ošklivostí a hořkostí a jedině nezapomenutelné hodiny, ztrávené před obdivuhodným Holbeinem, mohly nás potěšiti.

Mluvílo se o originalitě Boecklinově, a přece ani jeho nejnadanější kritikové nemohli popřítí vliv, jímž naň působili nikoliv jeden nebo dva mistři, což by bylo dosti přirozeno, avšak přední mistři italští, francouzští a němečtí. Malíř, jenž hledá svou inspiraci v tolika rozličných školách, nedospěje k příliš osobní původnosti. Ve své touze po originalitě Böcklin zabředl do opačné krajnosti, do špatného vkusu. Zajisté v některých svých komposicích připomíná nám Rubensa, avšak Rubensa, jehož milujeme nejméně, Rubensa těl příliš tlustých a příliš růžových; avšak nikdy Böcklin nebyl by schopen namalovati podobiznu Heleny Fourmentové nebo rozkošnou podobiznu druhé ženy Rubensovy, držící svého syna na kolenou, toto veledílo, vděkuplné a tolik ostatním nepodobné, nalézající se v museu Mnichovském. Ah! kterak jest Böcklin všeho toho dalek!

Řeckou mythologii, na niž se zuřivě vrhl, znetvořil a sešerednil. Stvořil svět odstrašující, podmořské museum ošklivosti, aniž by dospěl k mohutnosti Goyově nebo geniu Henry de Groux-a. Jeho sirény jsou většinou děvčata z veřejných domů, s povadlými prsy,

s rozměklými tvářemi, s hlasem ochraptělým. Žádný noční hlídač nemusí volati v unylých večerech: „Jsou sirény na moři“! Žádný pocestný nepospíší k těmto tělům roztaženým nebo vzpjatým, žádný kapitán nebude pečovati o to, by zachránil svou loď: tyto sirény nejsou nebezpečny. Jejich místo, daleko od modrého moře, bylo by spíše někde v přístavech Marseilleských neb Antverpských a snad sváděly by nanejvýš nějakého pana Kurevníčka.

Jsou důstojnými družkami kentaurů a tritonů s ohromnými břichy, s tvářemi chlípnými, s očima oplzlýma, kteří dovádějí ve vlnách. Třeba viděti v museu Mnichovském proslulý obraz *Hra tritonů*. Uprostřed moře nadmutý kentaur, s tváří krví podlitou, s očima okrouhlýma, jakoby byl poděšen ošklivostí ženy, jež ho láká. Zastavuje se s pažema vztaženýma, neodvažuje se postoupiti ku předu; avšak, štěstí pro něho, starý s menšími požadavky, s ústy otevřenými v smíchu žádostivosti, s očima lesknoucíma se, chápe ženu a unáší ji k velikému zoufalství jiné netvorné bytosti s hlavou clowna, jenž nedošel takového štěstí. V dálce jiné sirény se koupají a pohrávají. Bylo by třeba zvláštního umění, bychom k vůli vysvětlení ošklivosti tohoto plátna vypověděli násilnou barvitost tónů, nedostatek harmonie v kompozici, těžkou, hrubou látku malby.

U Böcklina těla jsou vždycky zohavena. Tváře kypí výrazem ošklivosti a neuvěřitelné nízkosti: i ve svých obrazech „mystických“ jako *Narození Kristovo*, *Smrt Kristova*, nemůže vdechnouti Panně Marii onu krásu božskou a tajemnou, již tak mistrně vyjadřoval Fra Angelico.

Ostatní díla Böcklinova, v nichž pokouší se též o oslavu mořských obyvatel, v kterých si tolik oblíbil, rovněž nás nesvádějí. Jest nesnadno představit si něco hnusnějšího, než onen obraz nadepsaný *Na Moři*. Setkáváme se zde opět s ohromným kentaurem, obklopeným sirénami, avšak ty nehonosí se již ani poměrným, pochybným, obhroublých půvabem potulných děvčat; vyhlízejí jako pravšední děvky, jež v radosti, že se také jednou dostaly „na vzduch“, máchají a třískají se ve vodě, na mělkém pobřeží nějakých nepříliš drahých koupelen, se zhovadilostí sluhů na dovolené. *Mořská idyla* jest symfonie v sirupu rybízové zavařeniny. Dítka, jež hrají si kolem své matky, jsou směšní a neforemní zmetkové, jejich hlava jest příliš hrubá k jejich hubeným tělům, jejich nohy jakoby byly přilepeny k nafouklým břichům, jejich gesta jsou hranatá, jako gesta mechanických loutek na laciném trhu. Stojí za to, bychom promluvili o *Poustevníkovi hrajícím na housle*, jenž vznítil do takové míry nadšení p. Meisnerovo? Pokud na nás jest, nevidíme v tom

než dílo vzácné všednosti, připomínající nám nečistá plátna nějakého Bouguereau-a nebo José-a Frappy.

Poněkud více se nám zamlouvají O-strov Smrti, větší intensity a melancholie, a Villa na břehu mořském, tajemného a pronikavějšího dojmu.

Böcklin jest neunavný pracovník. Jeho plátna jsou rozšířena po všech museích Německa. Obchodníci s obrazy mají jich rovněž velký počet a prodávají je za ceny dosti veliké.

Některé podrobnosti z jeho života stůj-
tež zde k dokončení tohoto článku.

Böcklin narodil se v Basileji r. 1827. Jest mu tedy dnes (r. 1900) 72 léta. By se vyučil malířství, ztrávil několik let v Düsseldorfě; potom odebral se do Paříže. Ustavičná potřeba cestování vypudila ho brzy odtud do Italie, kde v Římě oženil se s ženou „vzácné krásy“, jak praví jeden z jeho kritiků. Vrátil se pak do Basileje a do Mnichova na krátký pobyt, aby znovu nastoupil cestu do Italie. Tam trvale se usadil, a sice ve Florencii.

Počátky umělecké kariery Böcklinovy byly trudny. Nepoznal slávy a štěstí až příliš pozdě. Ve svém mládí, puzen bezpochyby vzpomínkou na Vinciho, zaměstnával se létacími stroji, bez velikého ostatně úspěchu.

Celkem jest malířem nadaným velkou
obrazností a mnohdy jakousi intenzitou, avšak
zbaven smyslu pro krásu, a není-liž ta vším
v umění?

REMY SALVATOR.

F. T. MARINETTI

KRÁL HODOKVAS.

NA tarasích hradu Hodokvasa od hlídky k hlídce, jež bdí v noci, zaznívá vzájemné volání strážných: „Omáčka tatarská, ta...tarská“, a ztrácí se poznenáhlu v dálavách.

Bděte dobře za cimbuřím, ó Strážé, procházející se s vidlicemi na ramenou! Neboť schouleni do svých plášťů tam dole pod hradbami spí spánkem neklidným Hladoví z království Žvastalů.

Ani básnické zaříkací formule Idiota, ověnčeného laurem, ani homilie otce Báchora, konkordačního to preláta, ani důmyslné výklady, jimiž ministr B é c h a m e l *) a ostatní kuchtíci Všeobecného Blaha (stále budoucího, jak samo sebou se rozumí) upravují opojnou četbu oficielních Klábosů, nestačí již k tomu, aby upokojily divou chuť Žvástalů, podrážděných projímavými řečmi — jediná to strava, jež jim byla poskytnuta — revolucionářského Žaludku Prázdného. Prožívá fáse takového Pokroku: roztahování žaludku. A to do té míry, že přivozuje výjevy lidožroutské. (Zná-

*) Béchamel byl hofmistrem krále Ludvíka XIV. dle něho nazvána jest zláštní omáčka smetanová.

mo ostatně, že tento zločin není nijak z primitivních dob; a nic nedokazuje celkem, že bychom se k němu nemohli zase vrátiti.)

Vzbouřenci, dobyvše konečně „palác“ útokem a sežravše v obludné orgii krále Hodokvasa i s jeho věrnými — vlastně nikoliv vzbouřenci, nýbrž, jak pravidelně jich vůdci — nadují se, div neprasknou, a slyší k velikému svému poděšení, že z nich vystupují hlasy jejich obětí. Od té chvíle obsahující a obsažení se stotožňují. Až na velmi prosaičkého žurnalistu K a c h n u, jemuž lebka I d i o t o v a zacpává řítní otvor, takže mu stoupají na rty metafor, ba i verše, k strnutí obecnstva! Tento poslední, jak samo sebou se rozumí, necítil ani na okamžik, že by se jeho hlad zmenšil. Ba jeho zblbující roztahování žaludku při pohledu na revolucionářskou orgii ještě se zvětšilo; avšak což na tom! není-liž tu zase svatý pokrok?... Všeobecným dávením Žaludku Prázdného a prozatímné vlády vyvržen jest Hodokvas se svými ministry; vysílili a zmořili notně své hostitele; nad to pak korunováni jsou chrupem, jež přibrali na sebe při přechodu z vnitřností na venek; a v příbytcích, jež právě opustili, vše sežrali!

— V pravdě, káže páter Báchor, lidský Žaludek nikdy nevěřil, že by jeho přítomný hlad byl normální. Stále hledal v zadu i v předu hody rajské...

— Zlatý věk Starých, o němž naši Socialisti tvrdí, že jej vidí bez dalekohledu v

budoucnosti, a hrubý překlad Chuti nadzemské, již nás volají, avšak individuálně, tedy prospěšně Tam z Onoho Světa. Zde dole způsobuje pouze výkaly a dávení; tak to prohlašuje v posledním aktu Svatá Hniloba, královna této Země:

To já páším květy necudné, teplejší a žádoucnější než lůno ženy! A jevím se v rozpuku růže, v rozkladu mrtvoly, v úsměvu dítky a v řičení tigřice v říji!... Když já se objevím, rytmus života se zrychluje šíleně a Zkáza spěchá se svými spoustami!... Neříkejte: „Umřeme zítra... Žiju!... Byl jsem mrtev!“ Avšak říkejte spíše: „Jsem částicí věčné a živoucí mrtvoly přírody!“

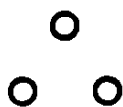
Psaly se a dodnes píší se příliš nesmyslné komentáře o Rabelaisovi. Napadlo mi, že jest třeba chopiti se přítomné příležitosti a analysovat na živém částku „esoterismu“, obsaženou v básni téhož rodu.

— „Dílo bylo předsevzato, odpovídá mi z Milánu p. Marinetti, jistého letního vedra, v prostranné síni lidové, cele zamořené hovadskou hloupostí, nejrudější výmluvností alkoholisovanou, průběhem jednoho z těch řečnických soubojů, jež Turati (podobající se mému „reformistovi“ Smetánkovi Bechamelu, kuchtíkovi Všeobecného Blaha) a Labriola, jenž podobá se neskonale větším talentem a věděním mému revolucionáři Žaludku Prázdnému, poskytovati jako divadlo třem tisícům dělníků.“ — „Na počátku tragedie, vysvětluje mi v druhém dopise, toť pohřební obřady Crispiho, o němž se jedná, když dav mluví o všemocné modré šňůře Žranice... Syfon, kuchtík Všeobecného Blaha, podobá se velice Ferrimu.“

Nadšená obrazotvornost básníkova se-

strojila ostatek, — obrazotvornost, totiž ona generalisace, jež nemá ušetřiti žádné strany (Papimany příliš horlivými Rebelais hanobí groteskní Papefigy) a tím dodělati se pravějšího účinku než historie, dle slova nesmrtelného Aristotela.

Napsal G. POLTI.

MARCEL MONTANDON

NICLAE JORGA / Sate si monastiri din România. o o o o o o o

JAKÉ kouzlo v cestách po Rumunsku na venkově, daleko od železných drah! Jednotvárná a nesmírná poesie polí do nedohledna; vísky s bílými chatrčemi, roztomile schoulené do slívových sadů, na úbočích holých vrchů; a setkání se s pastýři s jejich bezčetnými ovce na podlouhlých dômeh Malých Karpat! Hemžení dítek a pokojná spřežení; nejrozmanitější typy rolníků, bulharů, židů; a na zastávkách hospodský, jenž nemá čím posloužit, a v klášteřích skrovné, avšak vítané pohostění třídení . . . Třeba toho všeho zakusiti, abychom pochopili nostalgii po těchto krajinách.

A všechno to, co jsem si tolik zamiloval, nalézám v knize N. Jorgy: Sate si monastiri din România (Vesnice a kláštery v Rumunsku). Jest to druhá kniha serie, jež obsahuje již Drumuri si orase din România (Cesty a města v Rumunsku) a v níž autor hodlá pokračovati analogickou studií o Ardealu, části to Uher, již obývají Rumuni, potom o Bukovině a Bessarabii, by tak dokonal v díle jednotném pravý pomník

národní a vlastenecký, o Zemi a Lidu rumunském. Vesnice a Kláštery netvoří studii specialisty, nemožnou ve svazku o 350ti stránkách; známe na příklad poustevnu Rarovskou na hranici Bukovinské, klášter Kokos v Dobrudži, které zde nejsou vyliceny. Jedná se o prosté obrázky, zachycené dobrým štětcem na tříměsíční cestě zemí rumunskou a o zcela teplé dojmy lásky k své zemi a důvěrného pochopení duše rolníkovy, den ode dne zaznamenávané. Jorga, historik, stále pátrající po nevydaných dokumentech, profesor na universitě Bukureštské a člen rumunské akademie, od něhož máme Historii náboženské literatury Rumunův až do roku 1688., Historii Štěpána Velikého a Historii Michala Udatného, „vypravované lidu rumunskému“, chce zůstat s veškerou učeností spisovatelem lidovým. Jeho kniha jest věnována „pokorným a chudým: vychovateli a vesnickému faráři, čtenáři tam za horami (v Transylvanii), jinochům vysokých škol a těm, kteří mají z nich vyjítí“. Právě jako dovede na svých cestách vniknouti přímo v srdce rolníkovo přívětivostí plnou zájmů, místo aby si ho odcizoval úsměšky a domýšlivými nebo strojenými způsoby, právě tak používá ve svých dílech jazyka, pochopitelného největšímu množství, jazyka, syceného studiem starých kronikářův a starých spisovatelů církevních a jenž se blíží více jazyku lidovému než mluva jiných vzdělanců hlavního

města, prošpikovaná a nadívaná neologickými znelvořeninami.

Putující s Jorgou, ze Sučavy, starého to hlavního sídla Štěpána Velikého, jež řeka odděluje dnes od Rumunska, přijdeme do Hîrlovy, orientalského sídla prvních vojvod, a do Agapie, rodiště básníka Vlahucy, jenž vrací se občas, by si zde odpočinul, k svému starému otci, patriarchálnímu popu; zde bychom k nemalému zármutku našli velmi začazené nedávným požárem fresky, jež Grigoresco, tehdy mladík, r. 1860. maloval klášteru řeholnic. Navštívíme pak monastýry Sekejský a Meamcký, atd. až k Bořesti, tak všechny plné vzpomínek hrdinských z doby, kdy knížata oslavovala každé vítězství založením kostela, jež nástupcové při každé příležitosti okrašlovali a obohacovali. Nynější přímořská krajina Dobrudža jest přirozeně méně bohatá kláštery než Montenie, kde větší část historických památníků skrývá se v lůně hor Aržských a Muscelských. A v Oltenii proslulý klášter Kozia (dnes k pokání určený), založený starcem Mirsou r. 1386., opravený na slovo Matěje Bozaraba velkým biskupem — architektem Antimem Ivireanem; tam odpočívá s tolika knížaty nešťastná matka Michala Udatného Theofana; a pak klášter Horez, obsahující nejdrahoccennější a nejlépe zachované malby a sochy, jediný, jehož budovy jsou v témže stylu jako kostel a jediný, jež lze zařaditi

mezi nejpřednější historické památky stavitelské vůbec; klášter Tismana, první postavený z kamene na půdě rumunské starým poustevníkem srbským Nikodimem, jenž r. 1370. přinesl řeholi z Athosu do země.

A tak na každé stránce jména a některá data křísí minulost a věrohodností puncují stránky jasného ducha Jorgova.

H. MESSET

O »Aforistické kritice« IS. QUERIDA v červencovém čísle Groot-Ne- derlandu. o o o o o o o o

KDYŽ tento autor, největší a nejuniversálnější, jehož v Nizozemsku dnešní doby znám, tvoří román — připomínám zvláště *Menschenwee* — nevíme, čemu se více obdivovati: jeho epickému a dramatickému geniu nebo jeho zázračnému lyrismu, tolik jest harmonie mezi těmito rozličnými prvky; a když nechť o kterémkoliv předmětě píše své kritiky, jsme překvapeni stejnou měrou jeho assimilační mohutností, hloubkou a šířkou jeho vědění, jeho vysokým smyslem filosofickým, jistotou jeho postřehu, hrdou neodvislostí jeho ducha a podivuhodným způsobem, jímž se vyjadřuje. V přítomných „Aforistických kritikách“ kreslí podobiznu Busken Huetovu — jakožto protějšek podobizny Mme de Staël — Flauberta, Vincenta van Gogha a Montaigna. Každá podobizna nezabírá více než dvě nebo tři stránky, to však stačí; všechny význačné rysy, všechny charakteristické linie jsou zachyceny. Nemohu na neštěstí vše analysovat, a poněvadž neobyčejně personální prosa Queridova tak nesnadně se překládá, uvedu

jen některá místa. První kritika nadepsána jest „Busken Huet a Mme de Staël“. Ukázav, kterak směšně přemrštěny jsou chvály, prisouzené učeným a důmyslným tímto essayistou „Korinně“ a „Delfíně“, dvěma to knihám, v nichž Querido, jenž neupírá jisté ceny autoru „Německa“, nemohl objeviti nic, naprosto nic, co by ospravedlňovalo „výkřiky“ Huetovy, pokračuje:

Nikoliv, Huet nepozoroval život v zrcadle moře, pod nesmírností nebe, nýbrž v přistěnném zrcadlovém stolku . . . Neuměl přidružit se k božským jásotům velkých duší, a pláč jejich srdce neodzníval v jeho uchu bolestným adažiem. Neuzavíral se daleko od světa na týdny, na měsíce s tím, co měly a co daly nám nejsvětějšího: s jejich uměním, s jejich knihami; avšak přijímal je jako vážný ministr nebo lépe chodil sám k nim k audienci. — Huet . . . jest duše v audienci.

A hle, co praví o Flaubertovi.

Na dně své bytosti Flaubert byl romantickým básníkem, sama sebe považuje za profesora na katedře nebo za lékaře . . .

. . . Jakožto literární umělec Flaubert měl velmi nepokojnou a nezrovnováženou duši člověka, jenž hledá *perpetuum mobile*. Jest rozhodně cosi alchymistického v jeho pracovní methodě. — Pracoval udýchaně před svým tajemným kelímkem jako podivně zakuklený alchymista, celý u vytržení, s tváří často zčervenalou mystickým zábleskem, pak náhle vnořivší se do temnot, jakmile dmychadlu došel dech. Tavil, cedil, obracel, obráběl, kouzelnými formulami zařikával svou látku, slova.

Ve svém kelímku mísil své slzy nemohoucnosti, zoufalství, bolesti; i vytryskovaly z něho zamodralé

fosforeskující plameny, osvěcující na okamžik jeho tvář narudlými strašidelnými zásvity.

A ukazuje, kterak energicky, zuřivě pracuje, by proměnil v čisté zlato „slova všech dnů, měď lidí“, zatím co Satan, jehož nevidí, stojí za ním. Uzavírá:

Flaubert jest vpravdě velký pracovník, přesto, že na dně jeho kelímku bylo tolik sedliny a zbytků. Odvážil se ztráviti svou životní sílu.

Ve dvou stránkách o Vincentu van Goghovi objevuje toto: „Vincent van Gogh mnohdy koktá, avšak i tehdy, když koktá, vždy jméno Boha chvěje se na jeho rtech.“ Tyto stránky jsou však tak sublimní citem i stylem, že bychom je znesvětili, kdybychom z nich podali pouze úryvky.

Oh! kterak duše Queridova pochopila duši drahého velikého „prokletého malíře“.

Rovněž i o Montaignovi dlužno čísti vše.

LOUIS LE CARDONNEL

NEWMAN: Meditace a Modlitby. Jsem rád tomu, že znovu na prahu roku nového (1906) se shledávám s přísnou a něhyplnou postavou Newmanovou. Jak známo, není nikoho, kdo by vyvolal v posledních dobách více prací. I když jste z něho nic jiného nestudovali než jeho spisy apologetické, mohli jste vytušiti, jaké místo duchovost musela zaujímati v jeho životě. Jeho nechuf k methodám číře abstraktním v náboženské filosofii, to, že přisuzoval převážný úkol v přípravě víry skutkům, mravní čistotě, instinktům duše; nevím ani jaké utajené kypění, jež lze cítiti, jak proudí pod jeho analysemi nejprísnejšími, to, co se vědělo konečně z jeho nejvnitřnějšího života, a svatá šlechetnost, jež ho přivedla ke katolicismu, vše to odhaluje v něm jednoho z těch, kteří žijí ustavičně připoutáni myšlénkou i srdcem k neviditelným krásám. O tom budete více přesvědčeni, až přečtete *Meditace a Modlitby*, jež in-

teligentní obdivovatelka Newmanova právě přeložila (do frančiny), a jimž nejspolehlivější newmanián, p. Jindřich Brémond, předeslal studii. Rozbírání v ní se svou obvyklou pronikavostí povahu zbožnosti Newmanovy. Ukazuje nám ho zároveň básníkem a věřícím, v jeho přilnutí k duchovním realitám. Bůh skrytý nebyl pro něho Bohem vzdáleným. Mluví k tomuto Bohu s oddaností v pravdě synovskou, jako k někomu, jenž ho poslouchá, a jenž hodlá mu odpovědět. Ví, že Andělové, „služebníci Nejvyššího, vydávají se v službu dědicům přislíbení“, a že při každém zavanutí vzduchu, při každém zazáření světla a tepla, před každou perspektivou krásy, „cítíme dotek trásní, vidíme vanutí roucha Těch, kteří patří Věčnému tváří v tvář“. Čím jiným jest jeho víře vlastně tento viditelný svět, nežli bytostí prozářinnou, která nepotrvá než nějaký čas a ustoupí potom ve smíru slavnějšímu?

„Učme se jen od jara. Květy pučí, míza proudí vrcholky stromů, všady tryská nové žití. Tak rozvíje se i naše země jednou ve svět slávy a světla. Kdo by uvěřil v zimě, že omládne zas zpustošená země, kdyby se o tom nebyl tolikrát přesvědčil? Kdo by si tu jen představil, že nová zdoba rozveselí v několika týdnech holé větve? A přece dřív nebo později jaro přijde. Tak jest i s jarem, na něž křesťané čekají. Přijde! Vždyť opětujeme denně: Přijď království Tvé! Jako bychom řekli: Zjev se, Pane, ukaž se již. Naše země jest jen

stínem, jen zaslíbením něčeho jiného; i ve dnech své radosti tají nám své poklady a nás nechává lačnými. Víme, že co ona před námi skrývá, jest krásnější, než co nám zjevuje. Svět andělů a svatých, království slávy, trůn Boha a Krista, toť ty poklady, ty pravé divy, jež zrakům našim zastírá. O ukaž se, Bože, jako andělé vánoční se ukázali pastýřům. Ať zjeví se tvá sláva, jako na jaře lupení a květ... nám všechny krásy mluví o nebi — ale samy nebem nejsou. Lomené paprsky Tvého světla — drobečky Tvoji hostiny, a my s netrpělivostí čekáme konečnou katastrofu, která je má obrátit v popel. Jsme úplně smířeni s myšlenkou je ztratit. S nimi padne i závoj, který nám zahaluje svět neviditelný — my prosíme vroucně o blízké rozpadnutí se věcí viditelných, umdlévající nedočkavosti neviditelných.“

Nikdo mi nezazlí, že jsem přeložil i přes její obšírnost tuto stránku. Jest tím lepší ve své slavnostní prostotě, že nepotřebuje komentářů. Ale v Meditacích o učení křesťanském nacházím modlitbu, která má onen hluboký, něžný a vzlykající přízvuk výlevů Paskalových. Přiznávám se, že neznám nic dojemnějšího.

„Přicházíš a odcházíš, můj Bože, dle vůle své. Zadržet tě nemohu. Mohu jen prosit, abys ještě zůstal. O zůstaň do rána, a neodcházej, dokud mi nepožehnáš. Zůstaň, o světlo duše mé, již se připozdívá! Tma, která nevychází z Tebe, padá na mne. Já nejsem ničím. Sám nad sebou mám málo moci: nemohu ani učiniti, cožkoliv bych chtěl — a jsem smuten a opuštěn. Něco mi schází, a nevím co: Ty jsi to, jehož tak potřebuji, ačkoli to tak málo chápu. Záříš nade mnou, ohni vždy hořící, jenž nikdy nehasneš. V té chátrající pozemskosti dej duši milost hojnější!“

Ve *Snu Gerontiově*, který šťastným nápadem umístěn jest na konci knihy, Newman se vynasnažil vyjádřiti nevyjadřitelné. Vypisuje myšlenky a pocity, jaké by měly zaměstnávat duši z tohoto života odcházející; byvši souzena a odsouzena, do muk očištcových, mluví dle autora takto :

„Vyvedte mne jen, ať propaš nejhlubší je mým přibytkem, ať tam v naději přečkám ta dlouhá bdění, osamělá, jež pro mne v oné noci jsou naměřena. Nezměnitelná a šťastná ve svém trápení, samotinká a přece ne opuštěná, zpívati tam budu až do svítání svou smutnou ustavičnou píseň. Tím zpěvem si tam odlehčím své sklíčené hrudi, která nikdy nebude moci přestati se vlnit a vzdychat a toužit, až když bude míti ten svůj Mír! Budu tam zpívat o svém Pánu, o Lásce nepřítomné! Odvedte mne jen, ať spíše se mohu vznést a viděti ho konečně tam vysoko, v pravdě věčného jitra!“

Ale i tolik opravdovosti a hloubky, tolik poesie a výmluvnosti nebude bezpochyby moci Newmanovi zjednati sympatie oněch přemnohých lidí, kterým postačuje tvářnost tohoto světa. Ti nechtějí ani býti probuzeni. Ti nikdy neotevrou Meditací, a kdyby snad přece náhodou padly sem zraky jejich, zavrou co nejrychleji tu knihu. Tato zbožnost bude se jim zdáti příliš smuteční a oni se vrátí ku svému veselí. Smutek ovšem v Newmanovi skutečně je, ale jest to smutek silný a sladký, potěšený důvěrou blahých zaslíbení. Duše, jež to mohou chápati, a které ho budou milovati, jsou duše

vážné, jež bolest a zkouška přivedla k Bohu. Ty kráčeji cestou znamenanou hroby; jejich nebožtíci, kterým ony tak rády naslouchají, šeptají jim o pravé radosti — na druhé straně života. Takové autor rozjasní, takové povznese, takové posílí ve spojení srdcí s Kristem Vykupitelem a Spasitelem, naučí je trpělivě a odevzdaně vzdychati po dni vyproštění, až jim bude, jako jemu, popřáno, přejíti od illusí tohoto světa a od stínů víry ku pravdě nejvyšší, jimi napřed zahalených: *Ex imaginibus et umbris ad veritatem* — z podobenství a stínů ku pravdě!

LISTY MARIE-KARLA DULACA.

Zbožnost provívá život a dílo Newmana. Bez tohoto božského olně, v něm vždy zapáleného, nemohli bychom sobě ani hlubokým a subtilním jeho geniem, ani jeho delikátní a nezvyklou organisaci, ani vším tím, co aristokratického a čarovného v sobě měl — vysvětliti neslýchaný vliv, jakým na současníky působí.

Tolik půvabu morálního a tak veliká autorita značí v člověku stálou přítomnost Ducha, který osvěcuje, a slovům i písmu jeho dává odzvuk mysteriální. Zbožnost působí i celé kouzlo jiné knihy, Listů Marie-Karla Dulaca.

Na první pohled by se nezdálo, že by mohl býti nějaký vztah mezi tímto artistou, skoro neznámým, a mezi slavným traktářem z Oxfordu, který způsobil v nábožensky citící Anglii hotovou revoluci. Však to mají přece společné, že oba věrně poslechli výzvy toho, co jazykem křesťanským sluje Milost. Jeden s kulturou bohatou a duchem tak zjemnělým, jaký měli humanisté renaissance, druhý se svou duší prostou, přímo otevřenou svěžím dojmům přírody — oba spatřili jednoho dne vystupovati v nitru svém Světlo; oni se mu poklonili a sledovali je až do krajnosti. Jsou konvertité. Chtějí vypravovati, jak se stalo, že oni je mohli uzříti v jakémisi nadšení, aby i jiné přivedli ke kultu a lásce Boží Krásy. Dulac používá svého umění, obyčejně tak materialisovaného a profanovaného, aby dle svého způsobu vytvořil Apologetiku. Práví o svých spisech: „Abych řekl pravdu: ať to má jakoukoliv cenu s hlediska uměleckosti, já pouze jdu za svým cílem — a ten se mi nezdá protiuměleckým: sloužiti Bohu, velebiti Boha, snažiti se, aby byl více milován, se vším, co vám dal pochopiti a uměti.“ Pokusí se s upřímností zbožných Primitivů vrhnouti se na tvář přírody, bude ji milovati jako sv. František, jehož Píseň Tvorů ve sladké rytiny převedl. Ano, on jest vskutku z duchovní rodiny serafín-

ského Patriarchy. Zastaví se ovšem ve Florencii a bude se mu tam líbiti, vystoupí na pahorky Fiesolovy, Řím spatří, pokorný poutník; ale málo kdy pochopí tu majestátní velikost.

O Michel Angełovi pronesl úsudek, který s jeho strany chápu, který však sám o sobě jest nespravedlivý. Jeho drsní proroci, jeho slavnostní Sybilly se stropu sixtinské kaple mu nic nepověděli. Jeho otčinou vyvolenou, kde se sám diví, že tam nezůstal na vždy, jest Assisi. Sladké, roztomilé město! Viděl jsem je v okamžiku, když vystupovalo z mlh, ve chládku ranním. Zevšad cinkaly zvonky; zimní slunko se vznášelo nad mlhavými pahorky — a mně se zdálo, že na některé zatáčky musím potkat Marie-Karla Dulaca. Ale ho již není, artisty drahého, zaníceného čistými vodami, symbolickými a baptismálními, skloněnými vrbami jako v modlitbě, šedivými, mystickými olivami vážné Umbrie. Ale aspoň duši jeho budeme vždy rádi vyhledávat v těchto listech, psaných bez pretencí a tak původních, zjevujících nám inteligenci velmi vyspělou v životě duchovním — a často znova přečteme si tu krásnou stránku, na níž shrnuje krátce svou esthetiku: Řeklo se mi o některých mých knihách, že jest v nich neviditelné kouzlo. To může býti, v díle uměleckém, a já vám již řekl, jak se to

stalo, že milostí, jež nás získala. Někteří myslí, že to vše z člověka, z jeho ducha a jeho srdce; ale jak se stalo, že já je našel v přírodě — a že příroda mne přesvědčila, že ona je má od Boha? Že Bůh, aby mi ukázal, že jest to účinek milosti, nenalaďoval vždy mé duše? Že nedal všem přitaženu býti tímto kouzlem, jímž jest On sám, do vlasti, která jest majetnictvím Jeho : zde na zemi neviditelného, viditelného na věčnosti? Ale když člověk se byl namáhal, trpěl, své bytí dal — a to ve spojení s Ježíšem Kristem — pak jest spravedlivo, aby našel, ne něco chimerického, ale právě to bytí, ten vrchol všeho, jenž jest Láska a Pravda, ve slávě dokonalé krásy.“

Přel. Frant. Odvalil.

ZÁSADY

MISTRA ECKHARDTA, ZAVRŽENÉ
PAPEŽEM JANEM XXII.

1. Že Bůh nemohl nejprve stvořiti svět, poněvadž věc nemůže účinkovati dříve, než sama je ; pročež v jednom a témž momentě, hned jak byl sám, stvořil Bůh svět.

2. Že možno připustiti, že svět byl od věčnosti.

3. Že v jednom a témž momentě, kdy byl Bůh, kdy zplodil svého spoluvěčného Syna, ve všem sobě rovného Boha, též stvořil svět.

4. Že v každém skutku, i zlém, jak viny, tak tresty ukazují a zrcadlí stejně slávu Boží.

5. Že ten, kdo někoho tupí, týmž hříchem potupy chválí Boha, a čím více tupí a tížeji hřeší, tím vydatněji Boha chválí.

6. Že rouháním Boha chválíme.

7. Že ten, kdo se modlí o něco zvláštního a určitého, žádá něco špatného a špatně, poněvadž žádá negaci Boha, a prosí, aby Bůh k vůli němu se zapřel.

8. Že Bůh uctíván jest lidmi, kteří nemají v úmyslu věci jako jsou: pocty, zisk, zbožnost vnitřní, svatost, odměna, království nebeské, nýbrž všeho toho se odřekli.

9. Nedávno (praví) jsem uvažoval, zda bych chtěl něco přijmouti od Boha, nebo si něčeho přát; o tom chci býti na váhách: neb jakmile bych od Boha něco přijímal, byl bych pod ním nebo za ním jako sluha či otrok, a on jako Pán v dávání; ale tak to nebude v životě věčném.

10. My (říkal) zcela se přeměňujem a obrácíme v Boha, jak ve svátosti Eucharistie chléb se mění v tělo Kristovo, tak já se proměňuji v něj, a on způsobuje, že já jsem on; jedno a totéž, nikoli podobné.

11. Cokoli Bůh Otec v přirozenosti lidské dal svému jednoroznému Synu, to celé (říkal) dal mně. Nevyjímám ničeho, ani jednotu, ani svatost, nýbrž vše dal mně jako jemu.

12. Cokoli Písmo svaté praví o Kristu, že to vše řečeno jest o každém svatém člověku.

13. Cokoli jest vlastním přirozenosti božské, zcela že jest vlastním člověku spravedlivému. Koná prý tudíž, cokoli Bůh koná: zároveň s ním stvořil prý nebe a zemi, zplozuje Slovo věčné: zkrátka, Bůh prý bez něho nemůže ničeho učiniti.

14. Že dokonalý člověk má svou vůli s vůlí boží sjednotiti tak, aby chtěl, cokoli chce Bůh, a aby mohl říci: Poněvadž Bůh chce, abych nějakým způsobem zhřešil, nechci nedopustiti se hříchů.

15. Kdyby člověk tisíc smrtelných hříchů byl spáchal, je-li jeho duševní stav správný, že nemá chtíti, aby se jich byl nedopustil.

16. Bůh nenařizuje skutek zevnější.

17. Čin vnější není vlastně dobrý, a Bůh ho vlastně nekoná.

18. Přinášejme (říkal) užitek skutků, ne zevnějších, které nás nečiní dobrými, nýbrž skutků vnitřních, které Otec v nás přebývající činí a vykonává.

19. Bůh miluje duše, nikoli skutek zevnější.

20. Dobrý člověk jest jednorozený Syn Boží.

21. Člověk vznešený jest jednorozený Syn Boží, jež Otec od věčnosti zplodil.

22. Otec (říkával) plodí mne jakožto jednoho a téhož svého Syna. Cokoli Bůh činí, jedno jest. Pročez (říkával) plodí mne jakožto svého Syna bez jakéhokoli rozlišení.

23. Bůh jest jednotný v každém způsobu a v každém smyslu: tak že u něho není žádné mnohosti v rozumu ani mimo rozum. Kdo tedy dvoji vidí, nebo rozlišení vidí, nevidí Boha. Neboť Bůh jest jeden mimo počet, a co jest jedno, nerovná se několikeru. Nemůže tedy v Bohu býti ani se mysliti žádného rozlišení.

24. Veškeré rozlišení v Bohu jest vyloučeno, a není dokázáno ani v jeho přirozenosti, ani v jeho osobách, poněvadž jeho přirozenost jest jedna a jedno a totéž: a kterákoli osoba jest jedna a jedno a totéž co přirozenost.

25. Praví-li se: Šimone, miluješ mne více než tito: a dobře sice, ale ne dokonale: neboť kde první a druhé, více a méně, tam i stupeň a pořadí; avšak v jednom není stupeň ani pořadí. Kdo tedy miluje Boha více než bližního, dobře sice, ale ještě ne dokonale.

26. Všechno stvořené jest čisté nic.

27. Jest něco v duši, co jest nestvořené a nestvořitelné; kdyby celá duše byla takovou, byla by nestvořená a nestvořitelná. A to jest rozum.

28. Bůh není dobrý, ani lepší ani nejlepší. Špatně tudíž říkám, když nazývám Boha dobrým, jako bych bílé nazýval černým.*

Přeložil J a k u b D e m l.

BABICE, 30/XII. 1905.

* N o t a. Články 1—15, 27 a 28 odsoudil Velekněz jako kacířské, jiné však, totiž 16—26 jako špatně znějící, nerozvážené a z haerese podezřelé.

Maria Baciocchi, básnířka mystického
přítmí od Domenica Tumiatiho. (Přel.
Marie Kalašova).

Autobiografie Johanna Joergensena.
(Přeložil Jakub Deml).

Aforismy G. O. Knoopa. (Přeložil
Jakub Deml).

Doslov k Pracím Bilkovým. (Napsal
Jakub Deml).

Arnold Boecklin od Remyho Salvatora.
(Přeložil Josef Florian).

Posudky knih od ⁴Cardonnela, ¹Poltiho,
³Messeta a ²Montandona, *Marinettiho*
^{+ Zásady Mistrov Eck}
Podobizna Baudelairova od Maneta
a Verlainova od Berrichona.

Obvyklý referát od Josefa Floriana
s vložkami **Studia**.

Větší počet pravopisných chyb v některých
arších tohoto svazku není zaviněn ani spi-
sovately, ani vydavatelstvem.

Platí se přiloženým složným
lístkem do pošt. spořitelny.

Tiskli: Josef Jahoda, knihtiskař v Mor.
Budějovicích, Rudolf Válka v Novém
Jičně, Dělnická knihtiskárna v Praze.
